petrol-iş
Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası

İki aylık dergi
MART 2008
SAYI: 26

kadın

Kadınlar Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı'na HAYIR diyor...

Novamed'li Kadınlar Artık Fabrikada • Cinsiyete Dayalı Yıpranma Payı • Anayasa Taslağı'nda Çalışan Kadınlar • Kadınlar Müdahil Olmalıdır • Eşimin Arkasında Olacağım • Normal Doğum mu, Sezaryen mi? • Ev-Eksenli Çalışan Kadınlardan Mektup

İÇİNDEKİLER

Merhaba (3)

8 Mart Petrol-İş Şubelerinde Coşkuyla Kutlandı
Petrol-İş'te 8 Mart (4)

Alman Sendikalar Birliği (DGB) Nürnberg Kadın Komisyonu ve Göçmen Kadınlar Birliği'nin Çağrılısı Olarak Almanya'daydık
Petrol-İş Kadın Dergisi Nürnberg'deydi (8)

Bir Kadın İşçiden Öykü
8 Mart Beni Çağırıyor (9)

8 Mart'ta Sendikal Dünya'dan Yayınlar (9)

Ya Emekçi Kadınların, Örtünmeyenlerin Hakları? (10)

Novamed'li Kadınlar Artık Fabrikada (11)

Mersin Şube Yönetimi'nden Novamed'li Fatma Özüm'le Söyleşi
Kadının Kadınla Dayanışması Daha da Güzeldi (12)

Novamed'de Bu Kez Şenlik Vardı (13)

Şiir: Kadın İşçi Grevi / Meryem Fehime Oruç **(14)**

Mücadeleyi Görünür Kılmak İstedik (15)
Filmmor'dan Feryal Saygılıgil ve Güliz Sağlam ile Söyleşi

Direniş Fotoğraf Karelerinde (17)

Asla Yalnız Değiliz (18)
İlknur Tenekeci'den Deneme

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı:
Kadınların Tasarıya Temelden İtirazları Var (19)

Cinsiyete Dayalı Yıpranma Payı İstiyoruz (21)
Kadınlar İçin Sosyal Haklar Platformu Temsilcisi ve İstanbul Tabip Odası Hukuk Danışmanı Av. Meriç Eyüboğlu ile SSGSS Yasa Tasarısı Üzerine Görüştük

Anayasa Önerisi'nde Çalışan Kadınların Sosyal Hakları (24)
Doç. Dr. Kadriye Bakırcı, Anayasa Tasarısı'nı Çalışan Kadınların Sosyal Hakları Açısından İnceliyor

Kadınlar Yaşamın Kıyısında Kalmamalı, Müdahil Olmalıdır (28)
Petrol-İş Sendikası Aliağa Şubesi Mali Sekreteri Adalet Kul ile Söyleşi

Direnişlerin, Örgütlenmelerin Belgeselini Yapıyorlar (31)
Emek Araştırmaları ve Dayanışma Topluluğu'ndan İki Kadınla Görüştük

SENDİKAL BİLİNÇ
Kadınlara da Sendika (32)
Hazırlayan: Yard. Doç. Dr. Betül Urhan

Eşimin Arkasında Olacağım (34)
Temsilci Eşi Gazi Yalçın'la Söyleşi

TARİHTEN KADIN SESLERİ
Tayyare'deki İlk Kadın: Belkıs Şevket (37)
Hazırlayan: Doç. Dr. Serpil Çakır

Normal Doğum mu, Sezaryen mi? (39)
Kadın Doğum Uzmanı Emel Türkoğlu Konuyla İlgili Sorularımızı Yanıtladı

Ev Eksenli Çalışan Kadınlardan Mektup (42)

HAKLARIMIZ
Nişanlıyım, Haklarım Var (44)
Hazırlayan: Petrol-İş Sendikası Hukuk Müşaviri Av. Serap Özdemir

EVET, MUTFAKTA BİRİLERİ VAR!
Ekmeğinizi Kendiniz Yapın (46)
Hazırlayan: Selgin Zırhlı Kaplan

Merhaba

Sağlık sorunları, ülke sorunları, 8 Mart, hepsi bir araya gelince, dergimizin periyodu biraz şaştı...

Ama dolu dolu oldu bir yandan da... Sayfaları çevirdikçe siz de göreceksiniz.

Baharın kendini iyiden iyiye gösterdiği, erik çiçeklerinin açtığı, yaprakların tomurcuklandığı bir dönemde yine karşınızdayız…

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı ile bu günümüz ve çocuklarımızın geleceği karartılmak isteniyor, tasarı tüm çalışanları karşısına aldı... Emek platformu nihayet bir araya geldi, 14 Mart'ta ülke çapında uygulamaya konulan uyarı grevi, büyük yankı buldu...

İşçilerin ve onların örgütlerinin yan yana geldiklerinde başarıya ulaşmamaları için hiçbir neden olmadığı bir kez daha görüldü…

Tasarıda kadın çalışanların ve kız çocuklarının kazanılmış haklarına da ciddi bir biçimde bir saldırı var... SSGSS tasarısı kadınlardan neler götürüyor... Gündem sayfalarımızda, uzmanlardan ve maruz kalan kadın çalışanlardan konuyu izleyebilirsiniz…

Anayasa, yasaların en büyüğü... Biliyorsunuz o da değiştirilmeye çalışılıyor, "sivil anayasa" sözcükleri dolaşırken çevrede, kadınlara türban özgürlüğünden başka bir özgürlük alanı bırakılmıyor.

Konuyu bu kez uzmanı yazdı... Kadriye Bakırcı hocamızın kaleminden yeni Anyasa'nın kadınlara her bakış biçimini okuyabilirsiniz.

8 Mart kadınlar için birlik, mücadele, dayanışma günü, biz de Petrol-İş Sendikası olarak bu günü şanına yaraşır bir biçimde kutluyoruz her yıl... Bu yıl etkinlikler şubelerdeydi... Kim nasıl kutladı 8 Mart'ı sayfalarımızdan okuyup, deneyimleri ortaklaştırabilirsiniz.

Novamed'de toplu sözleşme imzalandı, kadınlar işe başladılar… Merkez Yönetimi tarafından kadınlara verilen söz yerine getirildi… Şubat'ta şenlik ve armağan töreni vardı, yerinde izledik…

Petrol-İş Sendikası'nda kadınlar yönetimlere geliyorlar. Aliağa Şubesi'nden Adalet Kul arkadaşımız Mali Sekreterlik görevini yürütüyor bir süredir, onunla işçi sınıfını ve yönetimde olmanın hallerini konuştuk.

Sendikamızda temsilciler genellikle erkektir, eşleri tarafından desteklenirler... Bu kez bir kadın temsilci arkadaşımızın eşiyle konuştuk. Eğitimler boyunca çocuklara baktı, eşine destek oldu… Kadınların sendikalarda daha fazla aktif görev almaları için böyle eşlere ihtiyaçları var.

Normal doğum mu, sezaryen mi? Pek çok kadının merak ettiği bu konuyu uzmanı ile görüştük… Jinekoloji sayfasını bizce çok iyi okuyun…

Dayanışma köşelerimizde emekle ve kadın işçilerle dayanışma içinde olan dernekleri tanıtıyoruz biliyorsunuz, bu kez çok genç belgeselcilerden oluşan bir derneğimiz var…

Tarih, sendika, hukuk köşelerimizde uzman arkadaşlarımız sizleri bilgilendirmeye devam ediyorlar…

Kültür Sanat sayfalarımızda bizim hikayelerimizin film, kitap, şiire bürünmüş haline tanıklık edeceksiniz… Novamed grevi sanata da esin kaynağı oldu…

Bu kadar bilgiyi güzel bir yemekle taçlandırabilirsiniz… Onu da yemek sayfalarımızda bulacaksınız… Yeni bir sayıda buluşmak üzere, sağlıkla, mutlulukla kalın.

Petrol-İş Kadın Dergisi

Mart 2008 / Sayı 26

Petrol-İş Merkez Yönetim Kurulu
Mustafa Öztaşkın / Genel Başkan
Mustafa Çavdar / Genel Sekreter
İbrahim Doğangül / Genel Mali Sekreter
Nimetullah Sözen / Genel Örgütlenme ve Eğitim Sekreteri
Mehmet Güray / Genel Yönetim Sekreteri

Türkiye Petrol Kimya Lastik İşçileri Sendikası adına sahibi:
Genel Başkan *Mustafa Öztaşkın*

Yazıişleri Müdürü
Mehmet Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni
Necla Akgökçe

Editörler
Necla Akgökçe, Selgin Zırhlı Kaplan

Tasarım ve Uygulama
Selgin Zırhlı Kaplan

İdare Yeri:
Altunizade Mah. Kuşbakışı Cad. No: 25 Altunizade 81180
Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 474 98 70 (10 hat)
Faks: (0216) 474 98 67

Baskı:
Bileşim Matbaası
Bileşim Yayıncılık, Fuarcılık ve Tan. Hiz. San. ve Tic. AŞ
Barbaros Cad. No: 11 4. Levent / İstanbul
Tel: 0212 324 44 43

Web Adresi: www.petrol-is.org.tr

e-posta: merkez@petrol-is.org.tr

Yerel Süreli Yayın
(Petrol-İş Dergisi'nin özel ekidir.)

Mart 2008'de basılmıştır.

Petrol-İş'te 8 Mart

Sendikamızda bu yıl 8 Mart'ı kadın arkadaşlarımız şubelerinde kutladılar. Bazı şubeler sokaktaydı, bazıları panel yaptılar, kimileri hem eğlence hem panel yaptılar. Bilgilendik, heyecanlandık, birbirimizle dayanıştık, sokağa çıktık, 8 Mart'ı içeriğine uygun kutladık…

8 Mart kadınlara ait bir gün. Bugünde kadınların dünyanın dört bir yanında kendilerine yönelik ayrımcılıkları, baskıları gündeme getirip, taleplerini haykırıyorlar… Bir araya geliyorlar, dayanışıyorlar. SSGSS yasa tasarısında kadınlara yönelik hak kısıtlamaları, süre gelen namus cinayetleri, Yeni Anayasa Tasarısında kadınlara kazanılmış hakların geri alınması, türban tartışmaları,başbakanın 3 çocuk yapın, evinizde oturun önerileri, kadınları evlere geri göndermeye çalışan istihdam yasaları…Türkiye'de bu yıl 8 Mart'ın gündemi yüklüydü. 8 Mart haftası boyunca hemen hemen her şehirde birkaç etkinlik birden vardı… Yoğun saldırılara karşı mücadele de yoğundu. Sendikamız Petrol-İş'te de kutlamalar, etkinlikler yapıldı. Etkinlikler şubeler düzeyindeydi. 8 Martı şubelerimizin nasıl kutladığına gelince… Kısa bir dökümünü yaptık…

Aliağa

8 Mart'ta Demokrasi Platformuyla birlikteydi

Petrol-İş sendikası Aliağa Şubesi 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nü Aliağa Demokrasi Platformu ile birlikte kutladı.

8 Mart 2008 Cumartesi saat 12.30'da Demokrasi Meydanı'nda toplanan katılımcılara Demokrasi Platformu dönem sözcüsü, Petrol-İş Sendikası Mali Sekreteri Adalet Kul basın açıklamasını okudu. Basın açıklamasından sonra, katılımcılar kortej oluşturarak Aliağa Cumhuriyet meydanına doğru yürüdüler. Meydanda Atatürk anıtına çelenk koyarak saygı duruşunda bulunuldu.

Aynı günün akşamı saat 19.30'da açış konuşmasıyla başlayan program, Novamed Grevi Belgeseli konulu film gösteriminden sonra, Nural Güran'ın yapmış olduğu söyleşiyle sona erdi.

Ankara

Ankara Şubesi 8 Mart'ta Makine Mühendisleri Panelindeydi

8 Mart'ta Ankara Şube Yönetimi şubeye üye kadınları işyerlerinde ziyaret ederek karanfil verdiler.

Şube bu yıl 8 Mart'ta kadınları MMO'sının etkinliğine yönlendirdi. Makine Mühendisleri Odasının 8 Mart Etkinliği Ekin Sanat Merkezinde 17. 30'da MMO Ankara Şubesi YK Yedek Üyesi Goncagül Karakoç'un açılış konuşması ile başladı.

İş "kazası" sonucu yaşamını yitiren harita mühendisi Gülseren Yurttaş'ın anısına düzenlenen etkinlikte, konuşmacılardan biri de Petrol-İş Sendikası Ankara Şube Başkanı Mustafa Özgen'di. Özgen, Novamed'li Kadınların Direnişi ve Uluslararası Sermayenin Ülkemizdeki Konumu isimli sunumunda Novamed direnişini, greve katılan kadınların sendikal mücadele içinde yaşadıkları, değişim ve dönüşümleri anlattı… Novamed grevi özelinde uluslararası sermayenin ülkemizdeki sömürü taktiklerini dile getiren Özgen, konuşmasında Novamedli kadınların kendi ifadelerine de yer verdi.

Etkinliğin diğer panelistleri ise Gazi Üniversitesi Tıp Fak.Psikiyatri Anabilim Dalından Birgün Gazetesi Yazarı Prof. Dr. Selçuk Candansayar ile Ankara Üniversitesi Siyasal Bil.Fak. öğretim görevlilerinden Yrd. Doç. Dr. Fatma Yıldırım'dı. Kenan Şahbudak'ın şefliğini yaptığı Makina Mühendisleri Odası Ankara Şubesi Türk Halk Müziği Korosu'nun müzik dinletisi ile etkinlik son buldu.

Bandırma

Bandırma Petrol-İş Kadın Komisyonu'dan basın açıklaması

Bandırma Petrol-İş Kadın Komisyonu, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Cumhuriyet Meydanı'nda basın açıklaması yaptı. Geniş katılımlı basın açıklamasında kadın komisyonu adına konuşan *Seval Kaya Sönmez* her zaman geri planda tutulan kadınların küresel kapitalizmin yedek sanayi ordusunu oluşturduğunu söyleyerek sözlerine başladı.

Kadının yoksulluğun simgesi haline geldiğini belirten Sönmez "*Dünya genelinde dinsel tutuculuk, milliyetçilik ve savaşlar bütün toplumsal kesimlere verdiği zararın yanı sıra biz kadınların yaşamını da çekilmez hale getiriyor. Türkiye'nin gündemini kilitleyen türban tartışmasında olduğu gibi, siyasal çatışmalar da kadınların bedenleri üzerinden yürütülüyor. Ve savaşlar kadınların her dilden yaktıkları ağıtları çoğaltıyor. Ülkemizde kadınlar eğitim hakkından daha az yararlanıyor." dedi. Türkiye'de çalışan kadınların büyük bölümünün hala tarım alanında ve ücretsiz aile işçisi statüsünde olduğunu da vurgulayan Sönmez, konuşmasını şöyle sürdürdü: "Kadınlar çalışmak isteseler dahi iş bulamıyorlar. İşe girerken ve iş yerinde ayrımcılığa uğruyorlar. Kayıt dışı sektör kadın emeğinin sömürüsü üzerinde yükseliyor.*"

Kadın istihdamının en yüksek olduğu kamuda çalışanların büyük bölümünün alt kademelerde, düşük statülü işlerde yığıldığını sözlerine ekleyen Sönmez, kamudaki her yüz yöneticiden sadece birinin kadın olduğunu, kamunun tasfiyesini ve istihdamı esnekleştirmeyi getirecek olan Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigortası ve Personel Rejimi yasa tasarılarının bu tablonun daha da bozulmasına yol açacağını söyledi.

9 Mart Pazar Günü Akşamı Prenses Düğün Salonu'nda Petrol-İş Kadın komisyonunun üyelere yönelik bir etkinliği oldu. Akşam Bandırma Şube Başkanı Recep Gökdeniz'in yaptığı açılış konuşması ile başladı. Etkinlikte şiirler okundu, skeç gösterisi yapıldı, türküler söylendi, halaylar çekildi ve etkinlik saat 22.00'da sona erdi.

Batman

Batman'da 8 Mart rengarenkti

Batman Şubesi'nde 8 Mart Kadınlar gününde hem mücadele hem armağan vardı.

Batman Şubesi Yönetim Kurulu 8 Mart dolayısıyla Tüpraş'ta ve TPAO'da çalışan 120 kadın üyeyi ziyaret ederek onların sorunlarını ve isteklerini dinlediler daha sonra da karanfil dağıttılar…

Ayrıca Batman Şubesinde örgütlü kadınlar farklı sivil toplum örgütlerinin yan yana gelmesi ile oluşturulan platformun mitingine ve yürüyüşe katıldılar. Konuşmaları dinlediler, taleplerini dile getirdiler ve eğlendiler…

Bursa

Bursa Şube Yönetimi 8 Mart'ta üyemiz kadınların yanındaydı. Bursa Şube Başkanı, Nuri Han işyerlerindeki kadın üyelere 8 Mart'ın emekçi kadınlar açısından anlamını anlattıktan sonra birer karanfil vererek, kadınlara ait birlik, mücadele ve dayanışma günü olan bu önemli günü kutladı…

Gebze

Gebze'de film gösterimi ve serbest kürsü

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü şube salonunda düzenlenen bir etkinlikle kutlandı. Etkinlik Şube Başkanı Süleyman Akyüz' ün açılış konuşması ile başladı. Akyüz'e toplantı divanında Şube İdari Sekrketeri Eyüp Akdemir ve Mali Sekreteri Orhanettin Yıldız görev aldı. Kutlamaya Unilever, Mecaplas ve Cambro Özay işyerindeki kadın üyeler katıldı.

8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü ve 1 Mayıs İşçi Bayramının evrensel bir özellik taşıdığını söyleyen Süleyman Akyüz, "Başbakan Erdoğan 8 Mart'a ilişkin yaptığı konuşmada eşitlikten, demokrasiden söz etmektedir ancak aynı Erdoğan SSGSS'nin geçmesine de göz yummaktadır" diyerek söylem ve eylem farklılığına dikkat çekti. Toplumda kadınlar başta olmak üzere herkesin hak mücadelesinde başkalarından medet ummadan davranması gerektiğini savunan Akyüz, "İşsizlik, ekonomik sorunlar demokrasinin uygulanmamasından kaynaklanan sorunlar, sadece kadınların değil ezilen tüm insanların sorunudur" diye konuştu. Süleyman Akyüz konuşmasının sonunda katılımcıları 8 Mart 1857' de Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen olayda haklarını ararken çıkartılan yangında hayatını kaybeden çoğu kadın 129 kişi için 1 dakikalık saygı duruşuna davet etti.

Program, servis şoförlüğü yapan bir kadının bu işi yapma nedenlerini ve iş koşullarını anlatmasıyla devam etti. Arçelik LG Klima fabrikasına servis çeken kadın işçi, eşinin hastalanması üzerine bu işe başladığını, vardiyalı çalıştığını anlattı.

Daha sonra etkinliği düzenleyen kadın işçiler, hazırladıkları programa geçtiler. Açılış konuşmasını yapan Mecaplast işçisi Emek Nalbant sözlerine tüm emekçi kadınların 8 Mart'ını kutlayarak başladı ve ardından kadınlar olarak hazırladıkları ortak metni okudu.

Bu açıklamanın ardından "Ekmek ve Gül" şiiri okundu. Daha sonra bir sağlık çalışanı söz alarak SGGSS yasa tasarısından ve bu yasada kadının payına düşen; üretim alanından tamamen çekilip eve hapsedilmenin oluşturulan koşullarından bahsetti. Ardından Dilovası ve Pelitliköy'e servis çeken bir başka kadın işçi konuştu.

Petrol-İş Sendikası Gebze Şubesi'ndeki etkinlik Antalya'daki Novamed işçilerinin 448 günü süren grevini ve 8 Mart'ı konu eden 12' er dakikalık 2 film gösterimi ile sürdü. Gösterimin ardından katılımcıların söz aldığı serbest kürsü etkinliği yapıldı. Etkinliğin sonunda türlü ikramların yapıldığı kokteyl de vardı.

Program Cambro Özay İşçi Korosu'nun söylediği marşlarla bitti. Çıkış sırasında erkek işçilerin kadın omuzdaşlarına karanfil dağıtması anlamlı bir jest oldu.

Kırıkkale

Kadın ürettikçe özgürleşir

8 mart Dünya Kadınlar Günü Kırkkale Şube'sine bağlı Tüpraş ve Petlas işyerlerinde kadın üyelerin katılımı ile kutlandı.

İlk kutlama Tüpraş işyerindeydi. İşyeri temsilciliğinde bir araya gelen kadın üyelere bir konuşma yapan Şube Başkanı Recep Sefer Dünya Kadınlar günün tarihçesini, kadının toplumdaki yerini, çalışan kadınların sorunları ve ülkemizdeki kadın konumunu anlattı. Daha sonra Petlas İşyerinde kadın üyelerle bir toplantı yapıldı. Burada da bir konuşma yapan Kırkkale Şube Başkanı Recep Sefer, kadının statüsünün yükselmesinin, istihdamı güçlendireceğini belirttikten sonra çalışan kadınların ürettikçe özgürleşeceğini söyledi

Kocaeli

Şube Başkanı Ali Ufuk Yaşar, İdari Sekreter Salih Efe ile birlikte örgütlü olduğumuz TÜPRAŞ Genel Müd., Tüpraş İzmit Rafineri Müd., Gübretaş Yarımca Fabrika Müd. ve Shell Derince tesislerinde çalışan kadın üyelerimizin "8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü"nü kutladı. Kadın üyelerimize gül hediye eden başkan, ayrıca SSGSS yasa tasarısı ile ilgili konuştu ve tasarıya karşı Emek Platformu'nun düzenleyeceği eylem programı hakkında bilgi verdi.

Mersin

Novamed'de 8 Mart Kutlaması

Antalya'da kadınlar günü etkinlikleri 8 Mart Cumartesi günü 10.30'da başladı… Geçtiğimiz yıl yaptıkları grevle, emek hareketinin ve kadın hareketinin gündemine oturan Novamed'li kadın arkadaşlarımız Antalya Platformu tarafından yapılan 8 Mart yürüyüşüne katıldılar.

Şehir Merkezi'nde yapılan kitlesel basın açıklamasından sonra yürüyüşe geçildi. Yürüyüş rengarenk ve şenlikliydi.

Yürüyüşten sonra Murat Paşa Belediyesi Aydın Kanza Salonu'nda Novamed Grevi Fotoğraf Sergisi ve 12 Eylül Döneminde Mamak Cezaevinden kadından kadına yazılan mektuplar sergisinin açılışı yapıldı. Her iki sergiye de katılım yoğundu.

Ayrıca Ulusal TV'nin hazırladığı 8 Mart forumuna, Telekom, Tekel, Novamed'ten direnişçi kadınlarda ve Hava-İş üyesi kadınlar katıldılar.

Daha sonra 20.00'de Mersin Şube Başkanı Adil Alaybeyoğlu, Novamed işyerini ziyaret etti… Burada bir konuşma yaparak 8 Mart'ın anlam ve işçi kadınlar açısından önemini anlattı. Yemekhanede 15-23 vardiyasında çalışan kadın üyelerimize verilen çiçek ile etkinlik son buldu.

Trakya

Miting, şiir dinletisi ve eğlence

Trakya Şubesinin 8 mart etkinliği, Sendikalar Platformu tarafından gerçekleştirilen miting ile başladı. 13.00'da Lüleburgaz Kongre Meydanı'nda yapılan mitingin açılış konuşmasını Trakya Şube İdari Sekreteri Turgut Düşova yaptı. Daha sonra Eczacıbaşı İlaç'tan bir kadın üyemiz 8 Mart'ın tarihçesini ve kadınlar açısından önemini anlattı.

Mitingciler daha sonra Lüleburgaz Öğretmen evine doğru giderek 13.30'da başlayan şiir dinletisine katıldılar…

Akşam saat 20.00'da ise şubenin Neco Restoranda üyelere ve üye eşlerine verdiği yemekte, kadınlar hem yemek yediler hem de müzik eşliğinde eğlendiler.

Petrol-İş Kadın Dergisi Nürnberg'deydi

Petrol-İş Kadın Dergisi olarak artık ülke dışına da seyahat yapmaya başladık. 8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü etkinlikleri çerçevesinde DGB (Alman Sendikalar Birliği) Nürnberg Kadın Komisyonu ve Göçmen Kadınlar Birliği'nin çağrılısı olarak Almanya'daydık.

"Direniş Kadını Arıyor" adlı etkinlikte Avrupa'nın çeşitli yerlerinden gelen sendikacı kadınlar ve kadın aktivistler ülkelerindeki kadın örgütlü kadın direnişlerini anlattılar…Etkinliğin amacı, kadınları mağdur, ezilen, horlananlar olarak göstermeye çalışan hakim anlayışın tersine, onların bulundukları ülkede, kendileri aleyhine olan koşullara karşı nasıl direndikleri ve ne tür başarılar elde ettiklerini açığa çıkarmaktı.

Panele İtalya'dan, Fransa'dan, Danimarka'dan, Polonya'dan ve Almanya'dan kadınlar katıldılar. İtalya'dan gelen kadın arkadaşımız, Rosanna Vitale, Alman kökenli papanın kadınların başına bela olduğu söyledikten sonra yeni getirilmek istenen kürtaj yasası ile üç kuşaktan kadınların biraraya gelerek ağ oluşturduklarını ve sokağa döküldüğünü söyledi. İkinci bir mücadelenin ise Mafya'da karşı verildiğini anlattı. İtalya'da kadın işçilerin büyük fakirleşme yaşadığına vurgu yapan Vitale, CGIL gibi İtalya'nın en büyük sendikal federasyonu içinde kadınların komisyonlar halinde örgütlendiğini ve mücadele ettiklerini sözlerine ekledi. Danimarka'dan gelen Sabine Glasser'in konuşması bu ülkede kadınların iş yaşamında yükselme sorunlarıydı, camdan tavanın Danimarka'da da olduğunu öğrenmek bizim için biraz sürpriz oldu. Orada da kadınlar yönetici olamıyorlardı. Fransa'dan gelen kadın arkadaşımız ise büyükannesini bir feminist olduğunu söyleyerek başladı konuşmasına devlet feminizminin Fransa'daki kadınlar için tam anlamıyla hayal kırıklığı olduğuna vurgu yaparak genç Fransız kadınlarının yeni bir kimliğe ihtiyacı olduğunu söyledi. Kendi örgütlenmelerinin Fransızca konuşan ülkelerden (Cezayir, Fas vs) gelen kadınlar üzerine yoğunlaştığını çok aktif olduklarını, göçmen kadınlar için özel teşvikler verilmesi üzerine çalıştıklarını anlattı. Alman Verdi (Hizmet Sendikası) 'dan

kadın arkadaşımız Petra Fichtner ise Almanya'da şu sıralarda temel sorunun kadınlar için de asgari ücret ve yarım zamanlı çalışma olduğunu söyledi… Biz de önce sendikamız Petrol-İş'i tanıtıp Petrol-İş Kadın dergisinden bahsettik. Daha sonra geçtiğimiz yıl kadın hareketine damgasını vuran Novamed direnişini ve bu direniş esnasında ulusal ve uluslar arası planda kurulan kadın dayanışmasını anlattık… Novamed deneyimi pek çok kadın açısından yeni bir şeydi…

Toplantı bu tür deneyim aktarımlarının ve işbirliklerinin kurulması için bir ağ oluşturulması düşüncesiyle son buldu…

Göçmen Kadınlar Birliği

Petrol-İş Kadın Dergisi olarak işimiz bitmemişti. 9 Mart Pazar günü Almanya'ya gidişimizi örgütleyen Göçmen Kadınlar Birliği Nürnberg Şubesi tarafından düzenlenen panel ve forum ve şenlikten oluşan etkinlikteydi… Türkiyeli kadınların ağırlıklı olarak katıldığı etkinliğin "Çalışma yaşamı ve kadınlar" konulu bir panel bölümünün yöneticisi Gülay Candemir'di. Konuşmacı olarak ise, Göçmen Kadınlar Birliği'nden Pelin Şener ve Petrol- İş Kadın Dergisi vardı… Şener, konuşmasında göçmenler arasındaki işsizlik oranlarına değinerek uzun süreli işsiz sayısının yüzde 40'lara vardığını, yoksulluk sınırının ise yerlilere oranla 2 kat artarak yüzde 30'a yükseldiğini söyledi. Şener, sosyal kısıtlamalarla birlikte yoksulluk oranın daha arttığını belirterek yaşamaya yetecek asgari ücret, tam ücret karşılığı çalışma saatlerinin kısaltılması "eşit işe eşit ücret, eşten bağımsız oturma izni, meslek eğitimi olanakları vd. bir çok talep için kadınların mücadele etmesi gerektiğini vurguladı. Tüm kadınları sendikalarda yer almaya ve GKB'de örgütlenmeye çağırdı.Göçmen Kadınlar Birliğinin somut sorunlar etrafında örgütlendiğine dikkat çeken Şener, her bölge kendi sorunları çerçevesinde bir araya gelerek, etkinlikler üretiyor dedi…

Biz de Türkiye'deki kadın istihdamının niteliğine dikkat çektikten sonra sendikalarda kadın örgütlenmesini anlattık daha sonra bir örgütlenme deneyimi olarak Novamed örneğini dile getirdik…

8 Mart beni çağırıyor

Çocukluğumun saklambaç oyunlarında saklı kaldığı bir yerdeyim. Tam da bu yerde annelik duygusu bedenimi en derin yerlerinde içimi kah mutlu kah hüzünlü bir melodi misali okşuyor. Çünkü henüz ilk okul çağındayken yoksulluk beni çocuk işçi sınıfına dahil etmişti. Çocukluğunu yaşamayan biri olarak bir çocuk doğurmak/yetiştirmek… Onunla hiç tatmadığım çocukluğumu mu yoksa anneliği mi yaşayabilecektim? Aslında yaşadığımız dünyada sınıfsal/kültürel/siyasal yozlaşmanın dibe vurduğu bir süreçte nasıl anne olabilecektim ki? Ya da onun bu sistemin çarklarından nasıl koruyacaktım, temel ihtiyaçları, insani ihtiyaçları her şeyden önemlisi ona insana, yaşama dair neler katabilecektim? Her şeyin çıkarlar üzerine kurulmuş olduğu bir dünyada insanlığın yok sayıldığı ve kardeşin kardeşe vurduran bir sistemin parçası olmamasını nasıl sağlayacaktım?

Bütün bunlar hamileliğim döneminde beynimi her daim kemiren sorulardan bir kaçıydı sadece ve kendimi bütün bunlardan uzak tutamıyordum, tutmakta istemiyordum işin aslı. Çünkü bir anne adayıydım artık ve bunların cevabını yaşamın içinde birlikte yaşayarak öğrenecektik, bilmezdim ki asıl sorular/sorunlar doğum dan hemen sonra başlıyormuş.

Neyse ki anne karnındaki 9 aylık misafirlik bitmiş dünyaya kendi sesiyle merhaba diyecekti artık oğlum. Ve sancılı 17 saat 10 dakikalık bekleyişten sonra dünyaya merhaba dedin. Seni ilk kucağıma verdiklerinde bana yaşattığın duyguyu ifade etmek o kadar zor ki anlatamam... Fark etmeden belki de ilk kez gözyaşlarımın bu kadar çabuk aktığını gördüm ve kokunla kır çiçeklerini getirdin sanki, ruhumu/zihnimi/bedenimi tazeledin. Seninle doğdum sanki, ve bunun gibi ifadesi zor mutluluk veren duyguları yaşadığımız saatlerde, hastanedeki ilk gecemizde sağlık sisteminin bize yaşattığı ilk deneyimi birlikte kazandık. Saat: 23:00 den 02:30 kadar hiç durmadan süren hıçkırıklar kaşısında ne yapacağımı bilmeden nöbetçi hemşireye (çocuk doktoru yoktu) gidip (birçok kez gittiğim de hemşire odası boştu) bana yardımcı olur musunuz yaklaşık 3-3,5 saattir hiç durmadan oğlum hıçkırıyor ne yapmalıyım diye sorduğum da umursamaz bir tavrıyla yüzümüze bile bakmadan bir şey olmaz geçer (sizde kedi misali …) diyerek geçiştirmesi… İşte oğlum bu ülkedeki sağlık sisteminin çarpık sesiyle sana ilk merhabasıdır dedim içimden, çünkü sağlık sistemin özelleştirme adı altındaki çürümüşlüğün ispatıdır bu.

Oğlum, seninle doğumdan itibaren 8 hafta birlikte olabildik. Kısacık olan bu sürenin ardında benim işe senin de anneanneye gitme zamanın gelmişti. Çünkü hem anne hem de çalışan bir kadındım ve bize ayrılan süre sadece 2 aydı.

Yaşamın içinde var olduğumuz ve alınterimizi döktüğümüz, tıpkı bir köle misali hiç durmadan mesai adı altında çalıştırıyorlar bizleri. Sendikasız, sosyal güvencesiz ve adına emeklilik dedikleri yani mezarda emeklilik sürecidir iş hayatı. İnsanın sosyalleşerek var olduğunu söyleyenlere inat hiç durmadan çalışan insan fabrikaları, kurmalı bir makine gibi bedenimize sahip olmak istiyorlar. Bu da bizi, işçi sınıfı olarak koşullarımızı değiştirmek için taleplerimizi yükseltmemizi ve insani ihtiyaçlarımızı ortaklaştırmamızı aynı alanlarda birleşmemizi zorunlu kılıyor. İnsan olduğumuzu unutmamak için.

Bir işçiyim, kadınım, anneyim…

İnsanca bir yaşam özlemim. İnsanca yaşam için, soframıza ekmek için, ruhumuza gül için 8 Mart'lar beni, benim gibi işçi ve emekçileri çağırıyor.

Haydi gir koluma…

Bir kadın işçi

8 Mart'ta Sendikal Dünya'dan Yayınlar

8 Mart Sendikalar açısından kadınlara yönelik dergilerin ve yayınların çıkarıldığı bir gün oluyor aynı zamanda… 2008 yılı 8 Martı'da böyle oldu… Bize gönderilen yayınlar içinde birkaç tanesini tanıtalım istedik.

Hava-İş'ten Kadın Ajandası

Hava-İş'in Başkan Yardımcısı biliyorsunuz bir kadın: Eylem Ateş… Sendika bu yıl kadın üyelere hem bir armağan hem de bilgilendirici bir ajanda yapmış… Mor Kapaklı ajandanın adı : 20. Yüzyılın Çehresini Değiştiren Kadınlar… İçinde varlıkları ve mücadeleleriyle dünyayı yaşanılır kılan 12 kadının portresi yer alıyor. Ajanda'nın sunuş yazısında "415 yılında matematik biliminde ilerlemek istediği için midye kabuklarıyla linç edilen İskenderiyeli Hypatia'yı da, 2004 yılında erkek kardeşleri tarafından namus gerekçesiyle kurşunlanarak öldürülen Güldünya'yı da unutmadık" diyorlar.

Ajanda'nın ilginç bir yanı da diğer ajandalar gibi 1 Ocak'ta değil, 8 Mart'ta başlıyor olması.

"Güçlü sendikaların kadınlara ihtiyacı var" sloganı ile sendikal mücadelede kadınları vurgulayan ajanda, aynı zamanda bir kadın hareketi kronolojisi sunuyor… Kate Millet'den Teslime Nesrin'e, Judith Butler'den Nezihe Muhiddine, Rosa Lüksemburg'dan, Vandana Shiva'ya kadar pek çok kadının hayat ve direniş hikayelerini Hava-İş Kadın Ajandasında bulabilirsiniz… Hava –İşli dostlarımız gerçekten de çok faydalı ve şık bir iş yapmışlar…

Eğitim-Sen'den 8 Mart'a Özel Dergi

Eğitim-Sen kadınların yoğun olduğu sendikalardan biri. Kadınlara ait önemli günlerde önemli etkinliklere imza atmalarının yanı sıra kadın dergisi de çıkarıyorlar. Onların ismi de bizi andırıyor. Eğitim- Sen Kadın… 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele gününde bir dergi çıkarmışlardı Eğitim- Sen'li dostlarımız, 2008 8 Martı'nda da "Yok Edilen İş Güvencemiz ve Sosyal Güvenliğimiz Tek Seçeneğimiz Örgütlenmek" başlığı altında kadınlar gününe yakışır bir dergi çıkarmışlar. Dergide kadınların sendikal örgütlenmede izlemesi gereken stratejileri, kadınların çeşitli çalışma biçimlerini, dizilerdeki kadın-emek ilişkisini, iş yerinde tacizi ve SSGSS'nin kadınlardan neleri götürdüğünü anlatan işinin uzmanlarınca yazılmış yazılar var… Dergide Yeni Anayasa Önerisinde kadın-erkek eşitliği meselesi de incelenmiş…Cicili-bicili çok renkli mizanpajı ile dikkati çeken Eğitim- Sen Kadın Dergisi'nin süreli bir yayın haline gelmesini temenni ediyoruz.

Belediye-İş'ten Çalışma Hayatında Eşitlik

Belediye- İş bir süredir yayımladığı Avrupa sosyal modelinin temel öğe ve birleşenlerini ortaya koymayı hedefleyen çalışmalarına, 8 Mart'ta bir yenisini ekledi. Doç. Dr. Şükran Ertürk tarafından hazırlanan Uluslar arası Belgeler ve Avrupa Birliği Direktifleri Işığında Çalışma Hayatımızda Kadın Erkek Eşitliği isimli kitabın birinci bölümünde Birleşmiş Milletler ve ILO Sözleşmelerindeki kadın-erkek eşitliği meselesine bakılmış. İkinci bölümde AB mevzuatında kadın-erkek eşitliği, Üçüncü bölümde ise Türk Hukukunda ve Çalışma Hayatındaki kadın- erkek eşitliğine değinilmiş… Genel olarak hukuksal metinlerin ele alındığı çalışmanın birinci bölümündeki tarihsel gelişim ve kavramsal çerçeve kadın hareketinin politik bir hareket olduğu düşünüldüğünde bazı eksiklikleri barındırsa da kitap sendikalarda çalışan kadınlar için derli toplu bir belge olma niteliğini koruyor.

Ya emekçi kadınların, örtünmeyenlerin hakları?

Sefalet ücretleri ile atölyelerde çalışan kadınlar patlamalarda yaşamını yitirken, mevsimlik kadın işçiler yollarda yaşamlarından olurken, sendikalaşmak isteyen kadınlar tehdit edilirken ne anayasada ne iş yasalarında onların haklarının esamesi okunmazken, "türbana kadınların giyim kuşam özgürlüğü ve demokratikleşme bağlamında bakmak gerekir" diyenlerin samimiyetine inanmamız için herhangi bir neden görünmüyor...

Kısa pazarlık görüşmelerinden sonra AKP-MHP ittifakı gerçekleşti, TBMM türbana "evet" oyu verdi. Aynı mecliste Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerinde yapılan değişiklikler de kabul edildi.

YÖK Yasası'nın ek 17. madde değişikliği olmadan rektörlere yazı gönderen YÖK Başkanı Yusuf Ziya Özcan "Türbanın üniversiteye girmesi için Anayasa'da yapılan değişiklikler yeterli. Ayrıca düzenlemeye gerek yok." dedi. Bazı üniversiteler hemen uygulamaya geçtiler, gazeteler kamuda ve liselerde de türbanın olduğunu fotoğraflarla gösteriyorlar. Önümüzdeki dönemlerde ilköğretimde de küçük kızların kafalarının örtüldüğüne şahitlik edebileceğiz.

Türban takmaya ya da takmamaya kadınların giyim kuşam özgürlüğü ve demokratikleşme bağlamında bakmak gerekir diyenlerin samimiyetine inanmamız için herhangi bir neden görülmüyor...

Önce demokratikleşme konusunda diğer girişimlere bakalım. Neo-liberal politikalar bu ülkede emeği ile geçinenlerin belini büktü... Sosyal Güvenlik ve Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı ile sağlık özelleştiriliyor, emekçilerin yıllardır çalışarak elde ettikleri kıdem tazminatı kaldırılmaya, fona verilmeye çalışıyor. Esnek çalışma biçimleri emekçilere "işsizlikle mücadele ediyoruz, işsizliği azaltıyoruz" söylemleriyle dayatılırken, ücretler sefalet ücreti olmaya devam ediyor... İş kazaları rutin haline geldi. Tuzla tersanelerinde hergün bir işçi yaşamını yitiriyor. Davutpaşa'da asgari koruma önlemleri alınmadığı için kadın ve erkek emekçiler yaşamını yitirdi. Son olarak Silivri'de kadınların ağırlıklı olarak çalıştığı bir kozmetik fabrikasında 12 kadın işçi yanarak yaralandı. Pamuk ve tütün toplamaya giden kadın işçiler yollarda yaşamlarını yitiriyorlar. Onların ellerinden alınan yaşam haklarını sorgulayan yok. İşçi sınıfı en doğal, en sıradan haklarını dahi kullanamıyor... Sendikal örgütlenmenin önündeki 2821 sayılı sendikalar yasası ile 2822 sayılı toplu iş sözleşmesi grev ve lokavt yasası hala duruyor, sendikal örgütlenme üzerindeki engeller kaldırılmadı, 301 hala duruyor, 7 yaşındaki çocuklar siyasi eylem yaptıkları gerekçesiyle göz altına alınmaya devam ediyor. Kadınlar hala namus cinayetine kurban gidiyor…

Demokratik hak ve özgürlükler herkes içindir, bir demokratikleşme ise yalnızca bir kesimin haklarını savunarak olmaz…

Bazıları tarafından kadınların kişisel hak ve özgürlükleri planında değerlendirilen türban takma özgürlüğü, erkek tarikat şeyhlerinin onayından geçti. Zaten baştan beri tartışmaları ve mutabakatları yürütenler erkeklerdi. Erkekler kendi aralarında anlaştılar, karar verdiler, meclise getirdiler, kabul ettiler.

Bu biçimiyle türbanı kadın sorunu değil ama erkek sorunu olarak değerlendirmek daha anlamlı gibi gözüküyor. Kadınların ne giyip, ne giymeyeceğine karar verenler zaten asırlar boyu babalar, kocalar, devlet ya da din oldu asla kadınların kendileri olmadı.

Osmanlı döneminde bir ara ne tür feraca giyileceğine, feracanin kumaşının nasıl olacağına dair fermanlar çıkarılırdı. Bazı padişahlar kadın görmekten hoşlanmadıkları için onların sokağa çıktığı günlerde sokaklarda kadın olmazdı…

Kadınlar bir kez daha düşünmeli

Kadın kurtuluş hareketi temsilcilerinden Gazeteci Handan Koç, Bianet için kaleme aldığı bir yazısında Said Nursi'nin Tesettür Risalesi'nin bu konuda tartışılması gerekli bir metin olduğunu söyledikten sonra tesettürün bir toplumsal öneri olduğuna dikkat çekiyor. Koç şöyle devam ediyor: "Nursi'nin

dünyasının sınıfsal eşitlik fikrine nasıl kapalı olduğunu görürüz. Kadınlar açık yaşadığı takdirde "adi "bir kundura boyacısı, rütbeli birinin açık bacaklı karısına sarkıntılık edebilir. Bu olmamalıdır, derken "adi" sıfatının bu rahat kullanımı Nursi'nin sınıflara bakışını, üstlerin üst, astların ast kalacağı bir düzen taraftarı olduğunu ortaya koyar. Yazar tesettür aleyhinde olanlara "hayasız" diyerek ise yine bugün devam eden bir iddiayı dillendirir. Nursi'ye göre tesettürsüz yaşamayı savunanlar değil, Müslüman olmamak "hayasız" yani "ahlaksız"dır."

Hem işçi sınıfını hem de kadınları aşağılayan bu tür metinler, türbanın bazı liberallerin dediği gibi "kadının bedenine kimliğine sahip çıkması" ve kadın özgürlüğü ile pek bağlantılı olmadığını gösteriyor. Devletin ya da dinin belli bir yorumunun buyrukları doğrultusunda hareket etmenin, erkek egemen üst bir otoritenin dediklerine uymanın kadın özgürlüğüyle hiçbir biçimde alakası olamaz. Kadınlar ancak ve ancak bu tür zincirleri kırdıklarında gerçekten özgürleşebilirler… 8 Mart'lar kadınların neyin özgürlük neyin vesayet olduğu üzerinde düşünmemiz için bizlere fırsat sunuyor. Tüm kadınlar bu konuda bir kez daha düşünmeli…

Novamedli kadınlar artık fabrikada

Biliyorsunuz Novamed Grevi sona erdi. Novamed işvereni ile Petrol-İş Sendikası 18 Aralık 2007 tarihinde bir salı günü saat 11.00'da sözleşme imzaladılar. Kadınlar 1 Ocak'tan bu yana çalışıyorlar. Şimdi sıra başka Novamed'lerde...

18 Aralık öğleden sonra saat üç sıralarında Antalya Serbest Bölgede Novamed işyerinde 448 gün asılı duran "Bu işyerinde grev vardır" pankartı arkadaşlarımız tarafından indirildi.

Sözleşme üç yıllık. Toplu iş sözleşmesiyle grevden önce aylık ortalama 350 avro olan ücretler yüzde 9,20 artırılarak ortalama 383 avroya çıkarıldı.

1 Ocak 2008'den itibaren ücretler yıllık olarak avro üzerinden yüzde 5 oranında artırıldı. Artış oranları 2009 ve 2010'da da yüzde 4 olacak; çalışan arkadaşlarımıza yıllık 300 avro da sosyal paket ödemesi yapılacak.

Toplu sözleşme imzalandıktan sonra Petrol-İş Sendikası Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın:

""Novamed'de 316 işçi var. 81 kişi grevde, diğerleri içeride çalışıyor. Bu koşulda ileri ekonomik haklar elde etmemiz zordu. Biz başından beri stratejiyi sendikanın kabul edilmesi üzerine kurmuştuk. İşveren, sendikayı kabul etti. Bu bizim için çok önemli. Bunu grevin başarısı olarak nitelendiriyoruz." diyordu.

Grevi başarısını ücretlere endeksleyen pek çok kişi açısından bu sözler ikna edici olmayabilir ama küresel kapitalizmin kadın emeği sömürü merkezleri olarak tanımlayabileceğimiz serbest bölgeler hakkında fikir sahibi olan herkes bu bölgelere sendikanın girmesinin ne kadar anlamlı olduğunu bilir.

2007 yılında ortalama ücret artışının yüzde 8 olduğu düşünüldüğünde ücretlerdeki artış da azımsanmayacak düzeyde yine de...

Ama tüm bunların ötesinde grevin en büyük kazanımı ise direnme ve dayanışma alanında oldu. Bir silah olarak grevin emeğiyle geçinenlerin hayatından çıktığı bir dönemde, Antalya'da 81 kadın 448 gün boyunca yağmura, çamura, sele, kızgın güneşe ve işverenin yıldırma taktiklerine kulak asmadan, bir adım dahi geri çekilmeden, kendi hayatlarına sahip çıktılar, direndiler ve kazandılar.

Grev bitti ama mücadele devam ediyor... Önümüzdeki dönemde karşımıza çıkacak olan güçlüklerin farkındayız... Grevin tam başarısı için başta Petrol-İş Sendikası olmak üzere kadın örgütlerinin, siyasi yapıların ve sendikaların gözünün Novamed'de olması gerekiyor.

Kadının kadınla dayanışması daha da güzeldi

Toplu sözleşme imzalandıktan sonra şu anda Mersin Şube yönetiminde olan Novamed'li kadın arkadaşımız Fatma Özüm'le konuştuk.

Novamed'de toplu iş sözleşmesi imzalandı, duygularınızı, endişelerinizi anlatabilir misiniz?

15 aydır mücadele ediyoruz. İçeride de belki mücadele edeceğiz bu bizi korkutmuyor. Girdiğimiz zaman biraz yabancılık çekeceğiz belki ama… Sonra alışırız… Eskiden birlikte çalıştığımız kadınların büyük bir bölümü, işten çıkmışlar. Şu anda çalışanlar yeni arkadaşlar onlarla tanışacağız…

Sizin için nasıl bir süreçti bu?

Çok büyük bir deneyimdi. Hayatım boyunca yaşayamayacağım şeyleri bu 448'de yaşadım. Umutsuzluğa kapıldığımız zamanlar da oldu, bütün arkadaşların olmayacak ne yapacağız dediği zamanlar da, ama ben temsilciydim, içimden aynı şeyleri geçirdiğim zamanda bile onlara moral verdim. Kendime çok telkinde bulundum. Zordu, kolay değil, onbeş ay direndik.

Yeni arkadaşlıklar yakınlıklar doğdu mu, grev sırasında?

Tabii herkesin özel hayatına ilişkin ayrıntıları paylaşıyorsun, bazı sorunları birlikte çözmeye çalışıyorsun, ailelerini tanımaya başlıyorsun, bu tür paylaşımlar elbette insanları birbirine yaklaştırıyor. Grev esnasında maddi manevi pek çok sorun yaşadı arkadaşlarımız. Çocuklar doğdu, onların problemleri oldu, kocalarıyla sorunlar oldu, nişanlılarla oldu. Birlikte çözüm bulmaya çalıştık. Yakın arkadaşlıklar dostluklar doğdu.

Grev süresince önce baş temsilci oldunuz sonra da Mersin Şube Yönetimi'ne seçildiniz, bu konuda neler düşünüyorsunuz?

Kadın olarak sendikada sayımız çok azdı. Bu benim içimde hep bir burukluktu. Toplantılara gidiyorsunuz, iki kadın, diğerleri erkek. Aday olduğumda "ben örnek olayım böylece kadınlar belki daha çok katılırlar, bu süreçlere" diye düşündüm. Bir kadın da yapabiliyor güvenini verelim kadın arkadaşlarımıza, diye düşündüm. Teklif gelince kabul ettim.

Yönetim de olmak senin için ne anlama geliyor?

Eskiden sadece Novamed'le ilgileniyordum şimdi artık diğer fabrikalara da gidiyoruz, oralarda neler olup bitiyor öğreniyorum… Tabii ki farklı dünyası genişliyor insanın. O fabrikaların sorunları oluyor, size bilgi veriyorlar, siz de değişik sorunlar üzerinde düşünmeye, bilgi edinmeye ve okumaya başlıyorsunuz. İyice içine girmiş oluyorsunuz işin. Şu anda kendimi daha da geliştirmem gerektiğine inanıyorum.

Grev bitti sıcak saatler sonra erdi, yönetimdesiniz nasıl bir sendika yöneticisi olursunuz?

Kadınların sıkıntılarını gördüğüm ve paylaştığım için o süreç içinden geldiğim için daha iyi biliyorum. Kadınları biraz kayıran bir sendika yöneticisi olurum herhalde.

Bir de erkeklerin çok yoğun olduğu birkaç kadın işçinin çalıştığı fabrikalar var…

Buralarda çalışan kadınların sorunlarının o kadar da hesaba katılmadığını düşünüyorum. Bu işler biraz yoluna girerse diğer fabrikalara da gitmeyi oradaki durumları yakından görmeyi istiyorum. Bakalım…

Bir kadının bir iş yerinde nelere ihtiyacı olabileceğini kendi deneyimlerinizden de biliyorsunuz. Bir iş yerinde çalışıyorsunuz çoğunluğu erkek, bir kadın olarak kadın bir yöneticiye daha rahat anlatırsınız sorunlarınızı, bizim kendimize ait sorunlarımız var çünkü.

Umarım faydalı olurum. Umarım bir şeyler değişir.

Kendinizle ilgili ne tür değişimler oldu onu da biraz anlatabilir misiniz?

Özgüvenimi kazandım. Hakkımızı zaten savunuyorduk ama daha bilinçli bir biçimde savunmasını öğrendim. 1 Mayıs, 8 Mart Günleri daha bir anlam kazandı benim için. Biliyorsun daha önceden ama çok ilgilenmiyorsun. Çok değiştim. İlk zamanlarda konuşma konusunda daha çok heyecanlanıyordum. Heyecanım devam ediyor ama şimdi biraz daha iyiyim. O kadar insanın karşısında konuşmak derdini anlatmak çok güzel bir duygu. Kendini ifade edebilmek birilerine kendini anlatmak güzel bir şey.

Hayatım boyunca ilk kez kürsüye çıktım. Çok güzel deneyimler kazandım. Bunların hepsi artı olarak kalacak. Pek çok insan tanıdık. İstanbul'daki katıldığımız toplantılar da çok iyiydi. Kadınlar arasındaki uluslar arası dayanışma da çok iyiydi. Güzel şeyler yaşadık.

Novamed Grevi sürecinde kadın örgütleriyle de karşılaştınız nasıl bir şey bu?

Güzel bir şey. Tanıştığımızda pek çok kadın arkadaş "Siz bizi bir araya getirdiniz, siz bize örnek oldunuz" dediler. Onların öyle demeleri bana daha bir gurur verdi. Umarım bu işbirliği bitmez. Belki bizim grev bitti ama başka yerlerde kadınlar başka sorunlar yaşıyor. Kadın kuruluşlarının bize destek vermesi kamuoyunda daha çok çıkmamızı ve sözleşmeyi imzalamamızı sağladı. Bu destek çok önemliydi bizim için. Umarım devam eder. Dayanışma her zaman güzel, kadının kadınla dayanışması ise daha da güzel.

Novamed'de bu kez şenlik vardı

448 gün süren grevin ardından işvereni toplusözleşme masasına oturtan Novamed işçileri, Sendikamız tarafından Antalya Falez Otel'de düzenlenen şenlikte bir araya geldiler. Şenliğe, Genel Başkanımız Mustafa Öztaşkın, Genel Yönetim Sekreterimiz Mehmet Güray, Mersin Şube Başkanı Adil Alaybeyoğlu, Türk-İş Genel Mali Sekreteri Ergün Atalay, Türk-İş Antalya Bölge Temsilcisi Mehmet Ustali, ICEM Genel Menfred Warda, ICEM Kimya Bölümü Sorumlusu Kemal Özkan, yanı sıra yerel basın, grev sırasında sendikamıza destek olan demokratik kitle örgütü temsilcileri de katıldılar.

Antalya Falez Otel'de yapılan şenliğe işçiler, eşleri, çocukları anne ve babalarıyla gelmişlerdi… Beyaz masalarla donanmiş salonda bir bayram bir şenlik havası hakimdi. Anneler babalar, çocuklarıyla, evli erkekler de eşleriyle gurur duyuyordu.

Sunuculuğunu Novamed İşyeri Temsilcisi Aysel Göncü Altıntaş'ın yaptığı etkinlikte , grevci kadın işçilere sendikamız tarafından hazırlanılan mavi kelebek biçiminde plaketler verildi. Plaketlerin üzerinde "Kadınız el eleyiz daha daha güçlüyüz" sloganı yer alıyordu.

Şenlikte ilk sözü alan Petrol-İş Mersin Şube Başkanı Adil Alaybeyoğlu, "Hem işçilerimizin direngen mücadelesiyle hem de uluslararası desteklerle 448 gün sonunda zafere ulaştık ve sendikanın S'si giremez dedikleri serbest bölgeye girdik" dedi.

Adınıza şiirler yazıldı

Daha sonra söz alan Petrol-İş Genel Başkanı Mustafa Öztaşkın da Novamed zaferinin tüm kadın işçilerin yüreğinde ve bilincinde yer ettiğini söyledi. İşçilere "Önce zihinsel engellerle karşılaştık çevresel ailesel baskılarla karşı 448 gün süren greve hükümet de büyük bir ilgisizlik gösterdi. Yokmuş gibi davrandı. Grevin ekonomik ve psikolojik zorluklarını da aşarak bugünlere vardık." dedi. Novamed Grevinin 2007'ye damgasını vurduğunun da altını çizen Mustafa Öztaşkın, " Siz size olmaz diyenlere inat direndiniz. Umudu örgütlediniz. Siz sıradan insanlar değilsiniz, çünkü herkesin yapmadığını yaptınız… Novamed Grevi yazılara, tezlere, şiirlere, hikayele-

re konu oldu" diyerek sürdürdü konuşmasını.
Mustafa Öztaşkın konuşmasını "Siz, kadın mücadelesi ve işçi sınıfı mücadelesini yan yana getirdiniz. Yapmamız gereken ise serbest bölgede kalıcı olmaktır. Sendikaya üye olmayan işçiler kendilerini gözden geçirir ve bize ellerini uzatırlarsa, ellerimiz birleşecek ve örgütlülüğümüz yıllarca var olacaktır" diyerek bitirdi.
Türk-İş Genel Mali Sekreteri Ergün Atalay da "Sizler Türkiye'de suskunlaştı denilen işçi hareketinin gidişatını değiştirdiniz. Cesaretimizi tazelediniz. Ancak insan hakları önündeki engeller, örgütlenme engelleri, Tuzla ve TEKEL gerçekleri yığınla bizleri bekliyor. Türk-İş'in de bu sorunları aşmak için gereken çabayı göstermesi gerek" şeklinde konuştu.
ICEM Genel Sekreteri Manfred Warda ise "Sizleri ilk olarak greviniz sürerken grev çadırında ziyaret etmiştik. Bu ikinci gelişimizde başarınızı kutluyor olmaktan büyük onur duyuyoruz. ICEM, 132 ülkede 470 sendika ve 20 milyon işçiyi temsil ediyor. Ve bu işçilerin her biri size selam iletmemi istediler. Yani zaferiniz tüm dünya emekçilerine umut olmuştur" diye konuştu.
Konuşmaların ardından kadın işçiler başta olmak üzere işçilere, Petrol- İş'e destek veren Türk-İş temsilcilerine ve ICEM temsilcilerine sendikamız tarafından hazırlanan kelebekli plaketler sunuldu.
Ardından grev boyunca desteklerini esirgemeyen yerel basın mensubu temsilcilerine de birer plaket verildi.
Kadınlar, eşler, sendikacılar, gazeteciler, demokratik kitle örgütü temsilcileri, orkestra tarafından çalınan parçalar eşliğinde gönüllerince eğlenip, dans ettiler…
Gecenin sonunda herkes umutlu, neşeli ve mutluydu.

Meryem Fehime Oruç, bir kadın şair geçtiğimiz yıl Sevgiliye isimli şiir kitabı, İnsancıl yayınlarından çıktı... Novamed Greviyle Dayanışma Kadın Platformu içinde yer alıp tüm eylemlere katılan Meryem, grevi mısralara da dökerek, ölümsüzleştirdi.

KADIN İŞÇİ GREVİ

Emeğinin vardır pazarı
Niteliklerin borsanı hareketlendirir.
Etiketin boş mu?
Her deliğe tıpa
her değere ayak
her renge tabansın
Gölgenin ucunda durmasından
ürker patronlar
Böler ayak tabanından
tıpa kalırsın sustukça

2006 Eylülüydü
kadın işçi tarihinde ülkemin
yani yerin
kaynayan yüzünün bir kesiti
sıçrattı buluta mayayı
kaynaşarak olgunlastı gök
Elleri elleri onların
mayasıdır göğün
Elleri elleri onların
dişleridir Novamed'in
Dizilir yirmi kişi
gelir parçalar sıralı
bitmeli beş saniyede
ne gelirse önüne
Bu gel giti bedenin
öğütüp durur eklem yerini
şu koku keser soluğu
bu soğuk iltihaptır
böbreğinde idrar yollarında
patronun ayakçıları
bakıp tepeden
açar kayık ağzını
"yorulduysanız ekmeğimizi yemekten
işte kapı"
işçi örter ağzını işsizlik kaygısıyla
bağlar ağrıyan sızlayan yerlerini
ürker patronun ayakçıları
çözüp bağları artırır ağrıyı sızıyı
karışır gezmesine, sigarasına
sevgilisiyle arasına
doğuracağı çocuğa

2006 eylülüydü işte
şükür biriken sabrı
taştı ya sonunda
geldi yanyana işçilerle
tutuştu gözleri
kilitlendi rüzgar elleri
kollektif sesle "onur, hak" dediler
duymadı patron ayakçılarıyla
güldü tepinerek
ne de olsa avcundaydı
nice kalem, nice ağız
greve durdu işçiler
kollektif baktılar
içine gözümüzün
mayalandık kenetlenmeye
dilleriyle döndü dilimiz
Taa Avrupa'dan duydu
patron sesimizi
Avcunun içindekileri
geçirdi dayaktan
dikleştirdiği kuyruğunu
aldı bacak arasına
2007 aralığında
oturdu
kollektif bilincin sesi
sendikayla masaya

Meryem Fehime Oruç

Mücadeleyi görünür kılmak istedik

Filmmor kadınların kurduğu, kadın filmleri üreten bir kolektif... Kolektiften iki kadın Novamed direnişinin belgeselini yaptı. 8 Mart günü ve haftasında, sendikamızın çeşitli şubelerinde de gösterilen, belgeseli yapan iki kadınla görüştük...

Novamed hakkında belgesel çekme fikri nasıl doğdu?

Feryal Saygılıgil: Grevden Petrol-İş Kadın Dergisi aracılığıyla haberimiz oldu. Orada yayınlan iki söyleşide kadınlar sorunlarını dile getiriyorlardı. Ama asıl önemlisi bu kadınlar örgütlenmişti ve bir greve başlamışlardı. Filmmor kadınların kadınlar için film ürettiği bir kooperatif. Kooperatifin temel amaçlarından biri de, kadın eylemleri ve kadın direnişlerini üzerinden belgeseller çekmekti. Bu olayı nasıl yansıtırız diye düşündük. Kadınların seslerini nasıl duyururuz diye düşündük, bu bana bir görev gibi geldi üstlendim. Filmmor'daki arkadaşlara söyledim, dergiyi onlara götürdüm. Güliz çok etkilendi. Kadınlarla nasıl buluşuruz nasıl konuşuruz, yapabilir miyiz, yapamazsak bile belki sözlü tarih biçiminde bir çalışma yapabiliriz, bir belgesel olur diye düşündük… Gitmeden bilemiyorduk tabii… Bir başka kaygı da kadınların görüşmeyi kabul edip etmeyecekleriydi. Petrol-İş Kadın dergisi aracılığıyla sendikayla ilişkiye geçtik. Antalya'daki arkadaşlarla iletişim kurduk.

13 Şubat 2007 tarihinde yola çıktık. Bizi havaalanından aldılar, Antalya temsilcilik binasına gittik. Orada kadınların çoğu toplanmıştı. İlk görüşmeleri yaptık. Naciye Hanım en eski çalışanlardan biriydi. Daha sonra Zeynep, Fatma birçok kadınla ortalama 45 dakika konuştuk. Grev çadırına gittik orada da çekimler yaptık. Sonra kadınlardan birinin evine gittik birçok kadın da oraya geldi. Ailelerle de konuştuk çekim yaptık.

Belgesele ailelerle konuşma yansımamış herhalde?

Sevda Karataş'ın annesiyle görüştük. Yedi saatlik bir çekim yaptık. Ama kısa film yapmak öyle bir şey; bunun ancak bir bölümünü kullanabildik. Kadınların konuşmalarının en çarpıcı bölümlerini aldık. Kendilerini çok iyi ifade ediyorlardı. Onun üzerine bir şey eklemek bir fazlalıktı. Grevin birinci yılında Novamed Greviyle Dayanışma Kadın Platformu Antalya'ya gidilecekti, kadınlara moral olsun diye ilk aşamada belgeselin 10 dakikalık bölümünü yapalım dedik. Sponsor

bulursak ikinci aşamayı da çekeceğiz… Bu serbest bölgeler üzerine olacak. Orada Novamed grevine daha fazla yer vereceğiz. Elimizi altında başka malzemeler var kullanılabilecek

Çekime nerelerde devam ettiniz?

Ertesi gün kadınlarla simitli çaylı kahvaltı yaptık, orada kadın kurtuluş hareketinin ne olduğunu konuşma fırsatı bulduk. Bu karşılaşma çok ilginçti. Sokak çekimleri de yaptık. Gittiğimizin ertesi gün sokağa çıktık. Elimizde kamera ile serbest bölge nedir, diye insanlara sorduk. Çok garip yanıtlar aldık. İnsanların serbest gezdiği yer. özgür olduğu yer gibi yanıtlar aldık. Hiç kimseden doğru yanıt gelmedi. Kadınlar Antalya Serbest bölgede grev yapıyorlar duydunuz mu, diye sorduk. Yanıt olumsuzdu, kimse duymamış grevi. Onlara anlattık durumu anlamakta güçlük çektiler. Bu öğretici bir deneyimdi.

Serbest bölgeye gittiniz mi?

Evet. Sorarken serbest bölge üzerinde ben de düşünmeye başladım. Antalya'nın çok dışında bir yer de değil, 10-15 dakikada ulaşabilir. Ama halkın haberi yok. Burada serbest bölge çitlerle, demir tellerle çevrili olduğu için görünmüyor, sanki görünmez bir yer insanların orada çalıştıkları sabah girip akşam çıktıkları görülmüyor. İtilmiş, uzaklaştırılmış dışsallaştırılmış bir yer. Kadınlar her yerde ucuz işgücü olarak çalışıyorlar. Ümraniye'de veya Topkapı da kapıyı açtığın zaman dışarısını görüyorsun, insanlara rastlıyorsun, insanlara değme imkanı var. Ama serbest bölgede o imkan yok. Bize değme imkanı sağlayan şey kadınların direnişi oldu.

Filmin görsel yanı da böyle bir şey gizlenilmiş olanı gösteriyorsunuz?

Filmin girişinde hatırlarsanız, gidiyorsunuz, gidiyorsunuz bir şey göremiyorsunuz. Zaten girerken kamerayı sakladık, ölü fabrikalar, ölü binalar... Boşaltılmış bir şehre giriyormuşsunuz gibi.Kötü bir duygu çöküyor insanın içine. Derin bir sessizlik var. Fabrika olduğunu bile bilen biliyor. Yoksa tuhaf prefabrik binalar yan yana duruyor. Filimde bu derin sessizliği göstermek istedik... Sesizlik iyiye alamet değildir, biliyorsunuz, bunan altında ne saklı onu göstermeye çalıştık.

Siz ama görünmüyorsunuz filmde?

Evet istedik ki kendileri anlatsın. Bunun kadın filmci olmayla da alakası var biraz. Bir kere anlatan, dinleyen arasındaki ayrımı ortadan kaldırmış oluyorsun. Kendi örgüsü içinde olayları anlatıyorsun. Olabildiğince az müdahale. Bir üst ses yok.

Sonuçtan memnun musunuz?

Teknik açıdan sorunları olabilir. İsteğimiz bir kez daha orayı gidip daha fazla insanla görüşmekti. Elimizdeki malzemeden başka bir film daha çıkabilir.

Geri bildirim geldi mi?

Beğendiler. Novamedli kadınlar da çok beğendiler, meşhur olduk, diyorlar. Kocaları ve çocuklarıyla birlikte izledikleri için onların desteği artmış. Kadınlar, biz konuşamayız, kendimizi ifade edemeyiz demelerine rağmen kamera karşısında çok rahatlardı. Ne aklınıza geliyorsa onu söyleyin seçeceğiz dedik, sizin sesinizi duyurmak önemli dedik onun için geldik. Rahatladılar bence film amacına ulaştı çünkü çok güzel ifade ettiler. Pişmanlık yoktu. Onlarla şunu da konuştuk: Sonuç önemli değil bu süreci yaşamak önemli, siz çok yol almışsınız… Bunu filme de yansıttılar. Serbest bölgenin içinde diğer işyerlerinde çalışan kadınlara da seslerini duyurmak istiyorlardı, film olursa onlar izlerlerse biz onlara sesimizi duyururuz diyorlardı.

Novamed belgeseli çekmek nereden aklınıza geldi?

Güliz Sağlam: Novamed belgeseli çekme fikri grevden haberdar olduktan hemen sonra şekillendi. Grevi haber aldığım anı hiç unutmuyorum. Feryal, Petrol-İş Kadın Dergisini getirmişti, Novamed fabrikasında 85 işçinin grev yaptığını ve bunların 83'ünün kadın işçi olduğunu duyduğumda ve sonra da röportajları okuduğumda çok heyecanlanmış, hemen bu grevin görsel olarak da belgelenmesi gerektiğini düşünmüştük. Çünkü bu hem kadın emeği hem de sendikalaşma süreci açısından Türkiye'de pek sık rastlamadığımız bir olaydı ve tarihsel önem taşıyordu.

Şubat, 2007'de Feryal'le birlikte Antalya'ya gidip grevdeki kadınlarla ilk röportajları yaptık. Filmmor Kadın Kooperatifi'nin her yıl yaptığı Türkiye'deki kadın hareketinin ajandasını belgelediğimiz Morgündem 2006'da, Novamed Grevi bölümü yer aldı. Bu ilk görüşmelerde, grevdeki kadın işçilerin sendikalaşma, işyerinde yaşadıkları baskılar ve greve gidiş süreçlerini kendi ağızlarından belgelemiş olduk. Grevin 104. ve 105. gününde yapılmıştı bu ilk çekimler.

Daha sonra da Novamed Greviyle Dayanışma Kadın Platformu'nun Dayanışma Haftası'nda yapılan etkinliklerde gösterilmek üzere 12 dakikalık kısa bir belge-film yaptık, aslında amacımız çekmeyi planladığımız asıl belgeselin bir

ön çalışmasını yapmak ve etkinliklerde kadın işçilerin anlatımlarını mümkün olduğunca fazla insana duyurmaya çalışmak; grevin ve işçi kadınların emek ve hak mücadelesinin görünürlüğünü arttırmaktı.

Siz birinci yılda Antalya'da da çekim yaptınız?

Evet. Grevin 1. yılını doldurduğu 26 Eylül 2007'de Antalya'da yapılan dayanışma günü de dahil olmak üzere, Novamed Greviyle Dayanışma Kadın Platformu'nun kampanyasının tüm etkinliklerini de belgeledik. Bu son çekimler de, 14 Mart 2008'de başlayacak olan 6. Uluslararası Gezici Filmmor Kadın Filmleri Festivali'nde gösterilecek olan Morgündem 2007 belgeselinin emek bölümünde yer alacak.
Aslında yapmayı planladığımız, daha geniş kapsamlı olan ve sadece Novamed'le sınırlı olmayıp genel olarak Türkiye'de Serbest Bölge'ler ve buralardaki fabrikalarda çalışan kadın işçilerin sorunlarını, sendikal örgütlenmelerini ve kadın emeğini ekseninе alan belgeseli henüz çekmedik.
Bu daha geniş kapsamlı bir belgesel olacağı için finans kaynağı arıyoruz şu anda. Malum Türkiye'de bu tip projelerin bütçesini karşılamak hem zor hem de zaman alıcı.

Belgesel çekerken en çok nerede zorlandınız?

Yaptığımız kısa belgesel için söyleyecek olursak, sıkıntımız Antalya'da daha uzun süre kalamamak, fabrika içine girememek bir de greve katılmayan kadın işçilerle görüşememek oldu. Onun dışında Antalya'daki görüşmelerimiz çok iyi geçti, grevdeki kadın işçiler büyük bir ilgi gösterdiler ve sıcak ilişkiler kurduk. Birbirimizi daha iyi tanıdık. Onlar için de ilginçti aslında İstanbul'dan iki kadının kameralarıyla kalkıp oralara gelmesi ve yaşadıklarını ayrıntılarıyla anlatmaları ve tüm bunların yaygılaştırılması... Görünür olmalarına ve gündem oluşturmalarına katkıda bulunmak önemli deneyimlerdi...

Kameranın arkasındaki kadın olmak (su süreçte) nasıl bir şeydi?

Kameranın arkasında olmak heyecan verici ve çok güzel hele kameranın önündekiler de kadınsa daha da güzel!! Gerek grevci kadınların kamera önündeki rahatlığı ve sıcaklığı, gerek kampanyanın coşkusu çekimlere gayet güzel yansıdı.
Genel olarak bakarsak insanlar pek alışkın değiller bu ülkede kamera kullanan kadınlara, ya da çekim ekibinin tamamen kadınlardan oluşmasına, ama kamera arkasındaki kadın sayısının hızla artıyor oluşu ve daha fazla sayıda kadının bu alanda ürünler vermesi çok sevindirici. Filmmor'un yaptığı film festivaline filmleriyle başvuran kadın yönetmenlerin sayısı her yıl daha da artıyor.

Direniş fotoğraf karelerinde...

Novamed'li kadınların direnişi, fabrikaya dönmeleriyle başarılı bir şekilde son bulmuş oldu. Ancak grevin yankıları, kadınların yazdıkları dayanışma öyküsünün etkileri sürüyor. Direnişe destek amacıyla çeşitli kadın kuruluşlarının biraraya gelmesiyle oluşturulan Novamed Greviyle Dayanışma Kadın Platformu'nun etkinliklerinden biri de Novamed Grevi ve Kadın Dayanışması adlı fotoğraf sergisiydi. Sergi, Petrol-İş arşivinden bazı görüntülerle Nilgün Yurdalan, Ayşe Baziki, Melek Özman ve Ebru Ağaoğlu'nun fotoğraflarından oluşuyor. Serginin açılma sebebi, platform tarafından şu kelimelerle açıklanıyor: "... *Bu sergi, grevdeki işçi kadınların kapitalizme ve erkek egemenliğine karşı direnişinin ve bu direnişin kadın dayanışması ile güçlendirilmesinin fotoğraflara ve filme yansıyan kısmı*..."
Serginin ilk durağı, İstanbul'da Karşı Sanat Galerisi'ydi. Sergide, Feryal Saygılıgil ve Güliz Sağlam tarafından hazırlanan belgesel film de gösteriliyor. Sergi, açılışın yapıldığı 10 Aralık 2007 tarihinden beri il il geziyor. İstanbul'dan sonra Ankara, İzmir, Antalya'yı dolaşan serginin sonraki durağının Adana olacağı tahmin ediliyor.

Asla Yalnız Değiliz

Yaşantılarına uzanmamıza izin verdiler; Ayşe, Salime, Fatma ve Derya'lar. Bir çırpıda onlar oluvermiştik. Yaşadıklarının izleri ile onların gözleri ile bakıvermiştik kadınlıklarımıza.

İlknur Tenekeci

Kadın olarak neler yaşıyoruz, bunları yazarak ve sizlerle paylaşarak kadın olma halime ufakta olsa anlamlar kazandırdığımı düşünüyorum. Bu çabamı hayata geçirmekte bana yüreklerini ve sayfalarını açan Petrol-İş sendikasına ve kadın dergisine çok teşekkür ediyorum. Ankara'da pek çoğuna katılamasam da hemen hemen her gün bir dizi etkinlikler yürütülüyor. Bu etkinliklerin pek çoğu kadınlığımızı algılamayı ve dönüştürmeyi hedefliyor.

Sizlerle iki etkinlikten edindiklerimi paylaşmak istedim. İlki Ankara'da bir stand açılışı, diğeri ise deneyimleri paylaşarak dayanışma ağını geliştirmeyi ve bu ağın gücünün arttırılmasını hedefleyen bir etkinlik.

Sizlerin de yakından bildiği gibi Antalya Serbest Bölge'de bir yılı aşkındır süren bir grev var. Bu grev emek ve kadın hareketine çok anlamlı bir virgül koydu. Küreselleşmenin yabancı sermaye aracılığı ile hızla yol alışını ve ulusal emek gücünü acımasızca sömürüşünü gözler önüne serdi. Kadınların iş gücü piyasasına girişlerinde ve iş ilişkilerinde cinsiyete dayalı ayrımcılığa çarpıcı bir örnek oldu. Novamed'li kadınlar kadın oldukları için işe alındılar, çünkü sabırlı ve sebatlı idiler, sessizdiler, baskıya daha uzun süre dayanırlardı, düşük ücretleri kabul ederlerdi...

Önceleri her şey işverenin arzu ettiği şekilde yürüdü. Daha az işçi ile daha çok kar etme hırsı işçiler üzerinde baskıyı gerektirdi sonrasında. Yemek saatleri azaltıldı. İşyerinde birbirleri ile konuşmaları yasaklandı. Özel hayatlarında bile dostluk kırmaları engellendi. Aşağılandılar tek tek. Doğurma hakları kısıtlandı. Baskılar dayanılmaz olmuştu ki işte o an çarkın bir dişlisi kırıldı. Kadınlar azimli ve sessizlerdi belki, ama uygulanan baskıya direnmekte çok da güçlülerdi. Dayanıştılar her şeye rağmen, örgütlenmenin gerektiğine inandılar, baskıların daha artacağını biliyorlardı, direnç noktalarını birbirlerine inanmak üzerine kurdular. Novamed'li kadınlar başlarda kendi güçlerinin ve onlara destek olacakların çokluğunun farkında değillerdi. Eller uzadı Antalya'ya. Direnişe; ulusal ve yabancı pek çok emekçi kadın, sendika, sivil toplum örgütü destek oldu. Pek çok kadın grevin ilk yılını doldurduğu gün oradaydı.

Destek ağlarının bir ilemği de Ankara atıldı. Novamed'li kadınlara maddi destek sağlamak ve Ankara kamu oyunu bu konuda bilgilendirmek ve harekete geçirmek için Ankara şubesi ve Ankara Kadın Platformu ortalaşarak bir stand açtılar.

Stand açılışının yapılacağı gün, Ankara Şubesi'ne biraz vakitlice gidip, "neler oluyor'u" gözlemek istedim. Standın kurulduğu yere gitmeden önce yapılması gereken bir iki iş tamamlanmaya çalışılıyordu. Üstelik bu çalışmalara Türk Telekom çalışanlarının grevi, grev ile hak elde etme mücadelesinde işçilerin, sendikaların, halkın, ve basının desteklerinin ne kadar da önemli oluşu hız katmıştı.

Stand açılış saati yaklaşınca Yüksel Caddesine gitmek üzere Şube'den ayrılmıştık. Ankara'da Yüksel Caddesi kendine münhasır yerlerden biridir. Ankara'da pek çok eylem, basın açıklaması burada yapılır. Bildiriler burada dağıtılır. Her yaş Ankara'lı uğrar Yüksel Caddesine. Herkes kendinden izler bulur muhakkak burada. Bu nedenle de yabancı sermayenin ülkemizde olması gerçeğini gözler önüne sermeye, yapılan işçi sömürüsüne, sendikal hak ihlallerine ve de en önemlisi bu grevin kadın işçiler üzerinde yol açtıklarına Ankara'dan amaçlanan kamuoyu desteği için yer çok uygundu.

Kadınlar küreselleşme mağduru

Bir grup hainde yürürken işçi olmanın kadın haline vurgu yapılacağı için fazlası ile heyecanlı idim. Artık çığırtkanlığını yaptığımız özellikle yoksulluğun ve de küreselleşmenin acımasızca daha fazla mağdur ettiği kadın işçilerin seslerini daha da fazla duyurmak için insanlar büyük bir uğraş içinde idiler.

Açılış konuşmaları ile standın kurulma amacı ve hedefleri anlatıldı. Bir hafta sürdü stand. İlgi çoktu. Yaşlı, genç, kadın, erkek ilgi gösterdi, destek olmaya çalıştı Ankaralı Novamed grevindeki kadınlara.

Diğer bir etkinlik ise Emekçi Kadınlar Derneği'nin organize ettiği "Deneyimleri Paylaşıyoruz, Mücadeleyi Büyütüyoruz "konulu etkinlikti. Katılımcılar geçen dönem bağımsız milletvekili adayı Ayşe, Novamed grevindeki kadınlar adına Fatma ve Derya, Hemşire Derya, Gazi Üniversitesi Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Birimi'nden Salime yaşam deneyimlerini anlattılar.

Yaşantılarına uzanmamıza izin verdiler; Ayşe, Salime, Fatma ve Derya'lar. Bir çırpıda onlar oluvermiştik. Yaşadıklarının izleri ile onların gözleri ile bakıvermiştik kadınlıklarımıza. Ayşe'nin dramı içimizi çok açıtsa da güç vermeye çalıştık dilimiz döndüğünce. Maruz kaldığımız şiddetin sınırlarını genişlettik Salime ile. Hemşireler artık hep Derya olacaktı bizim için. Grevin sancısı, yoksun bıraktıkları, kadın olarak ezilmenin sızısı yüreklerimize işlemişti Fatma ve Derya ile. Ayşe, Salime, Fatma ve Derya'lar ve deneyimleri salondaki kadınların sayısıyla çarpıldı ve çoğaldı o gün.

Her iki etkinlik bende derin izler bıraktı. Ankara'daki standın açışından sonra iş yerime dönerken kendime hayıflanmıştım. Yaşam ve bizi esir alan algısı nasıl da yabancılaştırmıştı bizi bizim dışımızdaki olan bitene. Apolitik olmuştuk, sindirilmiştik, sinmiştik. Bi haber olmayı tercih etmiştik elimizdekiyle yetinerek. Oysa sistemin acımasızlığı bir nefes kadar uzaklıkta arkamızdan hemen bizi yakalayabilirdi. Sorun bizim olduğunda mı hayatın acımasızlığı ile mücadele edecektir. Ya bizden sonrakiler!

Kendini en alttakilerin sesi olarak niteleyen Ayşe, hayatları çalınmış hayatsız kadınlardandı kendi ifadesi ile. Hiç suçu olmayan bir yaşam hikayesinin cezasını çekiyordu. Her sözü bıçak gibi yaraladı yüreğimizi. Onlar vardı bu yaşamda biliyorduk, ama kuşaklar arası taşınacak damganın acısını ve de anne olmak hakkının elinden alınışına duyduğu kini dile getirişi, ama yılmadığını simgeleyen can verdiği "Cennet" bebeğine sarılışı bize kadın azmini hissettirmişti. Ayşe, hayatları ellerinden alınmış hayatsız kadınların sözcüsüydü artık. Hayatın ona çektirdiği acıları başka kadınların çekmemesi için mücadele edecekti.

Salime, şiddet mağduru kadınlara destek olmak ve önlemenin politikasını üretebilmek amacı ile bir birimin kurulmasına emek vermişti. Derya hemşire olmanın anlamını dile getirmek ve yeniden dönüştürmek için örgütlenmişti. Fatma ve Derya mücadele etmenin inanmaktan ve dayanışmadan geçtiğini söylerken haklı gururlarını taşıyorlardı. Güç almışlardı birbirlerinden ve başaracaklardı ve Novamed'de insanca, kadınca ve sendikalı olarak tekrar çalışacaklardı. Başardılar da…

Hayatı dönüştürmek zor. Yollar çakıllı dikenli, ama elleri kanayanlar, yaralananlar pek çok. Yaşam ezdikleri üzerinde derin yaralar açıyor. İyileştirmek önce dokunmaktan sonra da hissetmek için çaba harcamaktan geçiyor. Asla yalnız değiliz, çünkü biz kadınız. Ayşeler, Fatmalar, Deryalar, Salime'ler pek çok. Dönün bakın hemen arkanızda!

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı:

Kadınların tasarıya temelden itirazları var

TBMM Genel Kurulu'nda görüşülecek olan Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasasında değişiklik öngören tasarısına karşı 14 Mart Cuma günü iki saatlik uyarı grevi yapıldı. Emek örgütleri sokakta ve halkın büyük bir bölümünü bu kez yanlarında. Tasarı kadınlara yönelik ciddi hak kayıplarını da getirdiği için kadın örgütleri de "temelden itirazımız var" diyorlar…

14 Mart Cuma günü saat 10.00-12.00 arası içinde sendikamız Petrol-İş'in de bulunduğu Emek Platformunun aldığı karar doğrultusunda ülke çapında işçiler 2 saatlik uyarı grevi yaptılar. Amaç, AKP Hükümeti tarafından hazırlanan çalışanların, emeklilerin, dul ve yetimlerin kazanılmış haklarını ortadan kaldıracak olan Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası yasa tasarısının geri çekilmesiydi.

Petrol-İş Sendikası'nda örgütlü hemen hemen tüm işyerinde de Emek Platformu'nun aldığı karara uyuldu.

TBMM Genel Kurulu'nda görüşülecek olan Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasasında değişiklik öngören tasarı ile emeklilik yaşı kadınlarda ve erkeklerde 65'e yükselecek, prim gün sayısı 7 binden 9 bine çıkarılacak. Fiili hizmet zammı ortadan kalkacak, malüllük ve ölüm aylığı hak etmek için aranan 5 yıllık hizmet süresi 10 yıla çıkarılacak… Emekli aylıkları düşürülecek… Sağlık, ölüm, doğum hallerinde de önemli hak kayıpları yaşanacak.

Yasa tasarısının en yoğun biçimde vurduğu kesimler arasında kadınlar yer alıyor.

her şeyden önce emeklilik yaşını ele alalım, kadınlar hem evde hem de işte çalışıyorlar, ikili mesai yaptıkları için daha çabuk yıpranıyorlar, bu durumda kadınlara yıpranma payı verilmesi lazım gelirken, emeklilik yaşı 65'e çıkarılıyor.

Esnek çalışma modelleri kadınlara yarım zamanlı geçici, çağrıya bağlı ve ev eksenli işleri dayatıyor. Bu şartlar altında kadınların 9 bin prim gün sayısını doldurmaları imkansız. Gerçekten de tam anlamıyla mezarda emeklilik oluyor, kadınları bekleyen.

Çalışan ve ölüm geliri aylığı alan çocuksuz dul eş aylığı yüzde 75'ten yüzde 50'ye düşürülüyor… Kadınlar bu durumda tek başlarına yaşayamaz hale geliyorlar.

Tasarı ile kadınların göreli olarak yüksek oranda çalıştığı mesleklerde fiili hizmet zammı kalkıyor. Basın-yayın, sanatkarlar, hostes ve diğer uçuş görevlilerinin fiili hizmet zamları kalkıyor.

Yine tasarı ile asgari ücretin üçte biri tutarında, altı ay süreyle verilmesi kabul edilen süt emzirme yardımı, bir defaya mahsus olarak verilecek artık. Bir yandan Başbakan kadınlara üç çocuk doğurun telkinini yaparken, diğer yandan çalışan kadınların emzirme yardımını rafa kaldırıyor.

Ayrıca işçi kadınlar için analık sigortasından yararlanma koşulları da geri alınıyor.

Ev kadınlarından ev-eksenli çalışanlara, düzenli çalışanlardan geçici işlerde çalışan kadınlara kadar bu tasarı diğer toplumsal kesimler gibi kadınların haklarını da tırpanlıyor. Dolayısıyla tüm kadınların Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa tasarısına temelden itiraz etmeleri gerekiyor…

Benkciser

Cambro Ozbay

Mecaplast

Unilever

Öncü

DYO

Görüş: Gülnur Savran

Devlet ve sermaye kadınların kaynaklarını kısmaya kararlı

SSGSS yasa tasarısında soyut bir eşitlik kisvesi altında kadınların kazanılmış hakları geri alınıyor. İlkin emeklilikle ilgili yeni düzenlemede, kademeli olarak prim ödeme gün sayısı artırılıyor ve emeklilik yaşı kadınlar ve erkekler için eşitlenerek 65'e çıkarılıyor. Kısacası kadınlar erken emeklilik hakkını yitiriyorlar.

Ayrıca, bekar kadınların sahip olduğu babaya bağlı sağlık güvencesi kadınlar ve erkekler için eşitleniyor, okuyorlarsa 25, okumuyorlarsa 18 yaşında kesiliyor. Bu değişiklikler kadınların aile ve koca himayesine teslim edilmesinin örnekleri: Büyük çoğunluğu kesintisiz ve tam zamanlı çalışmayan kadınlar için emeklilik giderek bir hayal haline gelince, kadınları kocaları karşısında bir ölçüde güçlendiren babaya bağlı özel haklarından mahrum edince, kadınlar için evlilik dışında kalmak ve evlilik dışına çıkmak iyice güçleşir. Öte yandan doğum izni ücretlerinin düşürülmesi, emzirme yardımı süresinin kısaltılması ise kadınlara açıktan açığa ev dışında çalışmama telkininde bulunan düzenlemeler….

Sağlık (ve tabii eğitim) hizmetlerinin özelleştirilmesi ve taşeronlaştırılması kadınların ev içindeki karşılıksız bakım emeklerinin artması demek. Bu da kadınların giderek tam zamanlı ev kadınları olmalarından başka bir anlama gelmez. Kısacası, SSGSS

yasa tasarısı, devletin ve sermayenin kadınlara ayrılacak kaynakları iyice kısma kararlılıklarının açık belgesi: Sosyal hizmetler iyice daraltılırken işveren yükümlülükleri de azaltılıyor.

"Kadın Evde Otursun, Çocuk Baksın İstiyorlar"

Rotopaş, Petrol-İş Sendikası İstanbul 2 No'lu Şube'ye bağlı bir işyeri. 14 Mart 2008 tarihinde onlar da eylemdeydi...

Esin Aydın: Rotopaş Ambalaj'da çalışıyorum. Kazanılmış haklarımızı elimizden almaya çalışıyorlar, onun için uyarı grevi yapıyoruz. Kadınlar bu yasadan çok kötü etkilenecekler. Ayrıca ben bir anneyim benim de çocuklarım var ve onların geleceğini düşünüyorum. Biz 8 Martta da haklarımızı haykırdık… Başbakana söylüyorum; kendisi üç çocuk doğursun. Ve baksın. O başbakanlık yapacak biz evde oturup çocuk doğuracağız olmaz öyle şey. Ben diyorum ki; o çocuk baksın biz ülkeyi yönetelim. Biz de anneyiz bizim de çocuklarımız var.

Annelik izni, kreş hakkı hepsi elimizden alınıyor. Kadın evde otursun, çocuk baksın, kocasına kölelik etsin, erkekler de çalışsın. Bize nasıl en az üç çocuk doğurun der bir başbakan? Doğum iznini de düşürüyorlar üstelik bir yandan. Dört aylık iznin üstüne 6 aylık ücretsiz izin alıp çalışıyor kadınlar. Çocuk bir yaşına girsin diye. Bundan da bizi mahrum etmeye çalışıyorlar.

Canan Ülke: Ben de Rotopaş'ta çalışıyorum. Senelerden beri susuyoruz, artık sesimizi yükseltmemiz lazım. Örgütlü mücadeleye inanıyorum. Tek başına bir şey yapılamıyor. Hep beraber bir şeyler yapabiliyoruz. Çocuklarımızın geleceğine sahip çıkıyoruz. Ben, mezarda emeklilik olmasın, diyorum. SSK'yı göçertenler bizler değiliz onu vurguncular göçertti.

Kadınlar 65-70 yaşında emekli olup ne yapacaklar? Ücret de az zaten. Kadınlarla erkekler bu yasada eşitlenmiş durumda. Bu, çok saçma bir eşitlik. Kadınlar evde de çalışıyor daha fazla yıpranıyor. Ben 65 yaşına kadar çalışan bir kadını düşünemiyorum. Anneanne, babaanne olmuş bir kadını kim işe alır ki? Kim çalıştırır 65 yaşındaki kadını. Belki bankacı olursanız müdür filan bir şey olur çalışırsınız. Ama fabrikada ağır işlerde kim çalıştırır sizi. Kadınların erken emekli olması çok çok önemli.

Türkiye'de doğum izni emzirme yardımı zaten çok azdı. Şimdi bunu da düşürmek istiyorlar. Herkes başbakan kadar şanslı değil, o çocuklarını okutan yakın ve zengin arkadaşlara sahip. Bizim arkamızı dayayacağımız bir kimse yok. Tek dayanağımız devlet, devlet te bu hakları bize vermek zorundadır.

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi'nden Kadınlar için SSGSS Kitapçığı

Kadın Emeği ve İstihdamı Girişimi (KEİG) ***Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı Kadınlara Nasıl Bir "Sosyal Güvenlik" Vaat Ediyor?*** isimli bir kitapçık hazırladı…

Yeni yasa tasarısında her kesimden kadının ne tür hak kayıplarına uğrayacağını merak ediyorsanız, kitapçığı mutlaka okuyun.

İletişim: 0212 251 58 50
iletisim@keig.org

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı'nda kadınlar:

"Cinsiyete Dayalı Yıpranma Payı İstiyoruz"

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı (SSGSS), hekim örgütlerinden, sendikalara, siyasi partilerden kadın örgütlerine kadar, emekten yana pek çok örgüt ve kuruluşun tepkisini çekti. Yoksulun da yoksulu olan kadınların tasarı ile belleri biraz daha bükülüyor. Kadınlar için Sosyal Haklar Platformu Temsilcisi ve İstanbul Tabip Odası Hukuk Danışmanı Av. O. Meriç Eyüboğlu ile tasarıyı ve kadınlar üzerindeki etkilerini konuştuk…

Necla Akgökçe

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasa Tasarısı (SSGSS) bir reform mu?

Tasarıyı tek cümleyle "hizmetten yararlanananlar ödesin" diye özetlemek mümkün. Bu özetten anlaşılacağı üzere tasarı, sosyal devlet ilkesini/güvencesini önemli oranda ortadan kaldırıyor. Devlet sosyal güvenlik ve sağlık alanından elini çekiyor.

Sosyal güvenlik ve sağlığın finansmanındaki mevcut durum değişiyor. Bilindiği gibi dünyada çeşitli sistemler uygulanıyor. Vergiye dayalı, cepten ödemeyle finanse edilen, tamamen kamu tarafından finanse edilen, karma sistem. Yasa tasarısı da temel olarak prim toplama üzerine inşa edilmiş. Vergi var, prim var, katkı payı var, yetmedi ilave ücret var.

Oysa bütün dünyada, Dünya Sağlık Örgütü'nün yayınlarında da sağlığı sigortaya dayalı olarak finanse edebilmek için belirli koşullar gerektiği kabul ediliyor. En önemlisi; gelişmiş kapitalist ülke; düşük işsizlik (işsizlik oranlarınız düşük olacak ki herkesten prim toplayabileceksiniz.), küçük tarımsal nüfus (tarım nüfusu büyük olan toplumlarda prim toplamanın çok zor olduğu örneklerle ortadadır) , yaygın ve düzenli iş olanağı ve informel sektörün dar olması. Kayıt dışı yaygınsa oradan da prim toplanamıyor. Bunların yapılamadığı koşullarda sigortaya dayalı bir sağlık finansmanını yürütmek zaten mümkün değil.

Yani prim toplanamazsa sistem yürümez. Ülkede ekonominin ve çalışanların yaklaşık yarısının kayıt dışı olduğu düşünülürse bu kesimlerin prim yatırmayacağı ve sağlık hizmetine ulaşamayacağı ortaya çıkıyor. Aslında Bağ-Kur'a göz atmak durumu yeterince açıkça ortaya koyuyor. Bağ-Kur'da primini düzenli olarak ödeyebilenler %15, prim toplama oranı %36. Tarım Bağ-Kur'luların %53'ü bugüne kadar hiç prim ödeyememiş. SSK'da zorunlu olmasına rağmen ancak %85'de kalmış. Gelir eşitsizliklerini gidermenin ve sağlıkta da daha adil ve hakkaniyetli bir finansmanın yolunun genel vergiler. Herkesten gelirine, servetine göre vergi almak Ancak sermayeden vergi alınamıyor. Vergi tabanı yüksek gelirli kesimlere oturtulamayınca, "hizmetten yararlanan ödesin" vergisi yani, gss ortaya çıkıyor.

Üstelik primleri düzenli ödediğiniz durumda dahi, sınırlı bir hizmet alıyorsunuz.

Nasıl yani açıklayabilir misiniz?

Devlet tarafından karşılanan ücretsiz sağlık hizmetinin kendisi bir paketle sınırlı. Teminat paketinde sıralanan hizmetleri, sigorta şemsiyesi altında olan kişiler ücretsiz olarak satın alabilecek…Bu pakette olmayan hizmetler için ise prim, katkı payı, ilave ücretler çeşitli başlıklar altında istediğiniz hizmetin türüne göre çeşitli ödemeler

yapmak zorunda kalacağız.
Bu teminat paketi, yani bize sunulan hizmetin tanımlandığı paket Yasa tasarısında 2007 Kasımı'nda yapılan değişikliklerde, daha da sınırlandı ve ücretlendirilen hizmetler daha da genişletildi maalesef.

Nasıl oldu bu?

Değişiklik öncesinde ayakta tedavide hekim ve diş hekimi muayenesi, ortez, protez, iyileştirme araç ve gereçleri, ayakta tedavide sağlanan ilaçlar için zaten katılım payı alınıyordu. Kasım değişikliğinde bunlara bir de yatarak tedavi hizmetlerini eklediler. Dolayısıyla bizim yatarak tedaviye ihtiyacımız olduğu durumlarda da ayrıca katılım payı ödememiz gerekecek. Sosyal Güvenlik Kurulu katılım payını 5 katına kadar da arttırabilecek.
Sağlık kurumu raporu ile belirlenmiş kronik hastalıklarınız varsa, bunun tedavisi ilacı bu paketin dışında kalacak çünkü siz sağlık açısından riskli bir kişisiniz, size harcanacak para artacağı için sağlıklı olanları kapsam içine alıp, sizi dışarda bırakacak.
Gittiniz herhangi bir sağlık kurumuna başvurdunuz, size o paketin dahilindeki hizmetler ücretsiz olarak ödenecek. Bunların dışında niteliklerine göre (5 katına kadar artırılabilen) katılım payı, (3 katına kadar artırılabilen) ilave ücret, muayene ücreti, fark ücreti….adı altında ödemeler yapmak zorunda kalacağız.
Görüldüğü üzere SSGSS İnsan sağlığını değil, toplanacak primi ve bunun bütçedeki toplam etkisini önceleyen bir mantık üzerine inşa edilmiş durumda.

Hizmetten kimler yararlanacak?

GSS tüm vatandaşlar için zorunlu tutuluyor. Hatta Türkiye'de 1 yıldan fazla ikamet eden yabancılar da GSS'li olmak zorunda. Bu kapsama girebilmek için GSS kapsamında olmak yetmiyor. Prim ödemek yetmiyor. Prim borcunun bulunmaması gerekiyor. (Kendi primini ödeyenler, tarımda çalışanlar ve yurt dışında yaşayanlar yönünden) Ayrıca doksan günlük bir staj süresi getiriliyor. Doksan gün prim ödedikten sonra yararlanılabiliyor.
Prim ödeyemeyenler yönündense "Harcamaları taşınır ve taşınmaz malları ile bundan doğan hakları dikkate alınarak kurumca belirlenecek test yöntemleri ve veriler kullanılarak, tespit edilecek her türlü gelirin aylık tutarı asgari ücretin üçtü birinden az olan kişiler"... Yani ancak 140 YTL'nin altında bir gelire sahipseniz sizden prim alınmaksızın sosyal güvenlik şemsiyesi altına girebiliyorsunuz.. Aylık geliriniz 140 YTL'nin üzerindeyse, ayda 70 YTL prim ödemeniz gerekiyor.
Ben yoksulluk sınırındayım bu primi ödeyemem diyebilmeniz için asgari ücretin üçte birinden az para kazanıyor olmanız lazım. İnanılmaz bir durum ile karşı karşıyayız. Hükümet parası olmayanları vatandaştan saymıyor.
Ev eksenli çalışan, gündelikçi, tarım işçisi, ücretsiz aile işçisi kadınlar sistemin dışındalar.
Sosyal devlet tarümar ediliyor derken boş yere denmiyor.
Asgari ücretin üçte birinden az geliri olanlar ne oluyor?
Devlet onların yerine prim ödeyerek bu şemsiyenin altına sokacak.
Eskiden sosyal sigorta hastanelerinde kuyruğa giriyorduk, şimdi artık özel hastanelere de gidiyorum istediğim gibi sağlık hizmeti alıyorum, ne güzel diyorlar. Önceden özelde, üç milyar ödüyordun şimdi bunun bir kısmını devlet ödüyor, sen aradaki farkı ödüyorsun niye kötü ki bu diyorlar? Sağlık alanındaki en sorunlu argümanlardan biri bu.
Oysa yasa henüz yürürlüğe girmeden yapılan değişiklikler, uygulama sonrasında sağlık hakkının daha da kısıtlanacağını, piyasanın vahşi koşullarına terk edilen sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek için daha çok katılım payı ve kullanıcı ödentisi gerekeceğini, karşılayamayacak durumda olanların ise hizmetten mahrum kalacağını gösteriyor.
Sözün özü sağlık da, sosyal güvenlik de herkesin sadece nüfus cüzdanı ile ulaşabileceği bir hak mıdır, değil midir? Tıpkı bu yasa tasarısında olduğu gibi bunları temel bir hak değil de bir yük olarak görürsen, bu yükten bütçede yarattığı baskıdan kurtulmaya çalışırsın. Bu durumda işin merkezinde insan değil, para oluyor zaten. Turnusol kağıdı tabi ki toplumun yoksul kesimleri olmalı, parası olanlar zaten o sistemden de bu sistemden yararlanabiliyorlar.

Yasa tasarısındaki değişiklikler kadınlara ne getiriyor?

Kadınlar için Sosyal Haklar Platformu, temel olarak bu Yasa tasarısı üzerine yürüttüğümüz çalışmalar ile doğdu. Yasa kadınlarla erkeklerin eşit olduğu varsayımından hareket ediyor. Oysa toplumsal yaşamda ve ilişkilerde kadınlar ve erkekler eşit değiller. Kadınlar toplumsal yaşamda erkek egemenliğinden dolayı sadece yasalar önünde değil, toplumsal yaşamın bütün katmanlarında eşitsizlik yaşıyorlar. Bu nedenle de kadınlarla erkeklerin soyut olarak eşit oldukları varsayımı ile yapılacak olan tüm düzenlemeler, eşit olmayanları ikinci kere mağdur edecek düzenlemeler oluyor.

Yasanın soyut eşitlik anlayışından hareket ettiğini nereden çıkarıyorsunuz?

Tek tek maddelere baktığımızda bunu görüyoruz. Şimdiki yasada ücretli çalışmayan kadınlar evliysen koca, bekarsa babanın sosyal güvenlik kurumlarından yararlanabiliyor. Yeni

yasa kimi durumlarda kadınlar için gelir olan bu durumu ortadan kalkıyor. Dul ve yetim maaşı azalıyor, babaya bağlı sağlık güvencesi sona eriyor. Yasa tasarsının milyonlarca kadını kapsam dışında bırakması, eşitsizlikleri görmeden düzenleme yapması, kadınları aileye, erken evliliğe, koca eline bakmaya mahkum edecek. Emeklilik yaşının her iki cins için de 65 yaşına çıkarılması yine bu soyut eşitlik ilkesinin yansıması.

Birçok yasa kadınların zayıf korunmaya muhtaç varlıklar olduğu varsayımı üzerine kuruyor kendini. Bu bakış açısı da doğru değil. Ama kadınlar ve erkeklerin soyut olarak eşit oldukları varsayımı da doğru değil. Ne çalışma yaşamında kadınlar ve erkekler eşitlik esasına göre istihdam ediliyorlar, ne de özel yaşamlarında aile içinde kadın-erkek eşitliği var. Dolayısıyla kadınlar ve erkeklerin eşitliği varsayımı üstünde kurulan bir sistematik kadınları iki kat mağdur ediyor. Bu nedenle biz kadınların bu farklı konumunu hedef alan geçici özel önlemlerle desteklenmesi gerektiğini söylüyoruz. Öncelikli talebimiz bu.

Çalışan kadınlar açısından bakalım. Kadınlar erkekler gibi dışarıda çalışıyorlar, mesai yürütüyorlar, evde de çocuk ve yaşlı bakımı ev işlerinin planlanması aklınıza gelebilecek pek çok işi üstleniyorlar. Bunlar işten sayılmıyor. Kadınlar aslında çifte mesai yapıyorlar. İki işte çalışıyorlar. Biz ev içinde görünmeyen ve karşılıksız emeğimizin görünmesini istiyoruz. Bununla ilgili somut talebimiz ; "cinsiyete dayalı yıpranma payı" ve erken yaşta emeklilik .

Emeklilik yaşının kadınlarla erkekler açısından farklı olma talebimizin dayanağı da aslında burası. Bu yıpranma payı nedeniyle emeklilik yaşının kadınlarla erkekler için aynı yılla sınırlanması gerçek ve makul değil.

Ev kadınları ne yapacaklar?

Dışarıda ücretli bir işte çalışmayan kadınlar, evde oturmuyorlar, çalışmaya devam ediyorlar. Ama ev içindeki emek görülmediği ve yok sayıldığı için sosyal güvenlikten, sağlık hakkından emeklilik hakkından yoksun kalıyor ev kadınları. Sistem onların tamamiyle yok sayılması üzerine kurulmuş. Biz ücretli bir işte çalışmayan kadınlar için ücretsiz sağlık güvencesi ve emeklilik hakkı istiyoruz.

Sonuç olarak evde verilen hizmetin kendisinin de sosyal güvenlik ve sağlık sigortasına kadın üzerinden akması gerekiyor. Bu konularda bir kadının kocasına ve babasına bağımlı olması demek, erken evlenmesi ve evlendikten sonra da bu nedenlerle boşanamaması demektir. Dayak yiyorsa ömrünün sonuna kadar katlanacak yani. Sosyal güvenlik kurumlarına zaten bu nedenle ihtiyaç duyulmaz mı?

Bunların dışında gündelikçi kadınlar, tarımda çalışan kadınlar, ev eksenli çalışan kadınların da hiç tartışmamız bir biçimde sigorta kapsamına, sosyal güvenlik ağının içine alınmaları gerekiyor.

Kadın istihdamını artıracağız gerekçesiyle kreş hakkı ve emzirme odaları kaldırılıyor- işverenler masraflı diye kadın çalıştırmak istemiyormuş- bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Kreş ve emzirme hakkını kadın işçi sayısına bağlı olarak planlamak ve düzenlemek zaten yanlış. Bu böyle olduğu sürece 100 değil de 50 de indirsek zaten sorunu aşamayacağız. Bunun çalışanın cinsiyeti üzerinden değil, işçi sayısı üzerinden planlanması gerekir. Çünkü çocuk bakmak babanın da yükümlüğü ve sorumluluğundadır. Sorumluluk sadece anneye yüklenilemez ama sistem bunun üzerine kurulmuş, hata buradan kaynaklanıyor.

İkincisi ise Türkiye'nin koşulları göz önünde bulundurulduğunda, 150 rakamı çok yüksek bir rakamdır. Orta ölçekli bir işletmelerin bile az olduğu bir ülkeden bahsediyoruz. Bunun uygulamada karşılığı yok. Sahiden ve gerçekten kadın istihdamını artırmak, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini aşındırmak, istiyorsanız, bu rakamların çalışan işçi sayısına göre ayarlanmalı…

Koruyucu sağlık hizmetleri ne olacak tasarıya göre?

SSGSS yasa tasarısı ile karşımıza çıkan bu düzenleme aslında koruyucu sağlık hizmetlerini de sona erdiriyor. Koruyucu sağlık hizmetlerinin sonlandırılması kadını doğrudan etkiliyor. Koruyucu sağlık hizmetlerinin başında sağlık ocakları, verem savaş dispanserleri ve kadın çocuk sağlık merkezleri geliyor… Koruyucu sağlık hizmeti mesala aşıdır, başının ağrıması, yaşlının ilacının bitmesi, çocuğun ateşinin çıkmasıdır. Bundan da en çok kadınlar yararlanır. Birinci basamak sağlık hizmetlerinin ortadan kalkması özelleştirilmesi, kadınların ev içi bakım yükümlerini artıracak. Sağlık hizmetinin daralması ve küçültülmesi kadınları etkileyecek.

SSGSS'de Son Durum: Kadınlar Açısınan Değişen Bir Şey Yok

Emek Platformu ve hükümet, sendikaların sosyal güvenlik ve sağlık sigortası konusundaki 19 maddelik talep listesinden 11'inde uzlaşma sağlarken, sendikalar uzlaşma sağlanamayan veya kısmen uzlaşma sağlanan maddelerde ısrarlarını sürdürüyorlar…

Buna göre emekli aylığını hak etmede prim gün sayısı 9000'den 7200'e indirildi.

65 yaş kadınlar için de erkekler için de duruyor.

Petrol-İş üyeleri açısından önemli olan fiili ücret zammı kaldırılmasında hükemet geri adım atmadı.

Yapılan görüşmelerde, aylık bağlama oranında halen çalışmakta olan sigortalıların ilk 10 yılı için her 360 güne yüzde 3; takip eden yıllar için yüzde 2; ilk defa işe başlayan sigortalıların da her 360 günü için yüzde 2 olmasına karar verilmiştir. Böylece Emek Platformu'nun talebi kısmen karşılandı.

Süt ve emzirme yardımı konusunda Emek Platformu'nun da önerisiyle süt emzirme yardımının miktar ve süresini Kurum Yönetim Kurulunun belirlemesi ve Bakan tarafından onaylanması benimsendi

Emek platformu, çalışan ve gelir ya da aylık alan çocuksuz dul eşe bağlanacak olan ölüm aylığı oranının yüzde 75 olarak korunmasını önermiş, ama eşin çalışıyor, ya da aylık, gelir alıyor olması nedeniyle Emek Platformunun bu talebi kabul edilmedi.

Emek platformu, yetim kız çocukları için ödenmekte olan evlenme yardımı (çeyiz p adaki gibi, yetim aylığının 24 katı tutarında ödenmesini talep ediyordu. Yapılan görüşmede yetim kız çocuklarına verilecek evlilik yardımının, (çeyiz parasının) yetim aylığının 24 katı tutarına yükseltilerek Emek Platformunun önerisi kabul edildi.

Diş protezlerinden, diğer ortez ve protezlerde olduğu gibi yüzde 10-20 oranında katkı payı alınması kabul edildi.

İşsizlikte sağlık hizmetinden yararlanabilmek için, iş akdinin feshedildiği tarihten sonraki 100 günde genel sağlık sigortası prim borcu bulunup bulunmadığına bakılmaması talebi kabul edildi.

Anayasa Önerisi'nde Çalışan Kadınların Sosyal Hakları

Yeni Anayasa önerisi sosyal haklara Anayasa'da yer vermeyerek verilenleri de tırpanlayarak, sosyal devletin içini boşaltmanın yanı sıra kadın sorununu da görünmez hale getiriyor. Kadriye Bakırcı Hocamız, anayasa tasarısını çalışan kadınların sosyal hakları açısından irdeliyor.

Doç. Dr. Kadriye Bakırcı *

2007 yılı erken genel seçiminden sonra altı bilim insanı tarafından hazırlanan Anayasa (AY) Önerisi incelendiğinde Öneri'yle bazı hedeflerin gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bunlar:

-İnsan hakları, özellikle çalışan hakları alanındaki, uluslararası sözleşmelerin doğrudan uygulanabilirliği konusunda 2004'de Anayasa'da yapılan değişikliği geri almak ve bu konuda insan hakları örgütleri, savunucuları, kadın örgütleri ve sendikalardan gelen baskılardan kurtulmak,

-Kamu personel rejimine ilişkin düzenlemede köklü bir değişiklik yaparak, raflarda bekletilen Kamu Personel Kanunu Taslağı'nı yasalaştırmak, güvencesiz bir sözleşmeli personel statüsü yaratarak ve bunu kamuda temel çalışma biçimi haline getirerek, IMF'nin isteği doğrultusunda memurlardan kurtulmak, kamu kurumlarındaki yardımcı işlerin tamamını ve İş Kanunu'nun izin verdiği ölçüde taşerona verilebilecek asıl işin bazı bölümlerini taşerona vererek işçilerden kurtulmak ve bunun sonucunda da hem işçi hem kamu görevlileri sendikalarından kurtulmak,

- Sosyal hakların bir kısmına AY'da yer vermeyerek, yer verilenleri de tırpanlayarak sosyal devletin içini boşaltmak ve devletin yükümlülüklerini hafifletmek ve
- Kadın sorununu görünmez hale getirmek.

AY Önerisi'nin toplumun dezavantajlı gruplarına bakışı, kullandığı dil ve Türkçesi de eleştiriye açıktır. Öneri'nin "Kişi hürriyeti ve güvenliği" ile ilgili 18'inci maddesinde, tıpkı 1982 Anayasası'nda ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde olduğu gibi, kişi hürriyetinin "Toplum için tehlike teşkil eden akıl hastası, uyuşturucu madde veya âlkol tutkunu, serseri veya hastalık yayabilecek kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için alınan tedbirlerin yerine getirilmesi" durumlarında, kanunun öngördüğü esas ve usullere göre sınırlanabileceği öngörülmektedir. "Serseri" sözcüğüne, 21nci yy'da hazırlanan bir AY Önerisi'nde yer verilmesi son derece yadırgatıcıdır. Böyle soyut bir ifadeyle kimin kastedildiği de belli değildir. Bu tür bir sözcük, bugün olsa olsa ancak argo bir ifade olarak kullanılabilir. Ayrıca insan hakları hukukunun geliştiği ülkelerde günlük dilde bile, muhatabını tedirgin eden, kötü hissetmelerine yol açan ibareler kullanılmamaktadır. Bir hukuk metninde buna evleviyetle dikkat edilmek gerekir. Bu nedenle metinden "akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, serseri veya hastalık yayabilecek kişi..." ibareleri çıkarılmalıdır. Bunun yerine "zihinsel engeli olanlar, madde bağımlığı olanlar, kimsesiz veya hastalık bulaştırabilecek kişi" ibareleri konabilir.

AY Önerisi'nin yalnız kullandığı dil değil, Türkçesi de kötüdür ve imla hataları vardır.

Öte yandan AY Önerisi'nin bir başka özelliği, "Özel hayatın ve aile hayatının gizliliği ve korunması (m.19)", "Konut dokunulmazlığı (m.21)", "Haberleşme hürriyeti (m.22)", "İfade hürriyeti (m.26)", "Çalışma, teşebbüs ve sözleşme hürriyeti (m.29)", "Dernek kurma hürriyeti (m.30)", "Toplantı, gösteri ve yürüyüş düzenleme hakkı (m.31)", "Hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı (m.32)" maddelerinde "genel ahlak sınırlaması" getirmiş olmasıdır. Oysa hak ve özgürlüklerin, "genel ahlak", "milli güvenlik", "kamu düzeni" gibi soyut ve göreli gerekçelerle sınırlandırılması son derece sakıncalıdır.

Bu bildiride, Anayasa Önerisi'nin çalışan kadınların sosyal haklarını ilgilendiren maddeleri üzerinde durulacaktır. Yapılan önerilerde çocuk, engelli ve diğer grupların haklarına da yer verilecektir.

Sosyal Haklar

Bilindiği gibi "sosyal devlet ilkesi" tamamen 1961 Anayasası'nın yeniliğidir. "Sosyal ve ekonomik haklar" ise ilk defa sistematik olarak 1961 Anayasası'nda güvence altına alınmıştır.

Sosyal haklar, toplumun özellikle sosyal eşitsizliklerden ve yoksunluklardan bunalan kesimlerini ilgilendirir. Bu hakların ayırt edici özelliği sosyal eşitsizlikleri törpülemeye hizmet etmeleridir. Sosyal hakların bir kısmı devlete olumlu edimlerde bulunma, yani aktif davranma borcu yükler. Devlet bunları gerçekleştirmek için birtakım faaliyetlerde bulunmalı, örgütlemelere gitmelidir. Örneğin, çalışma hakkı, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, dinlenme, ücrette adaletin sağlanması, sağlık ve eğitim hakkı, konut hakkı, sosyal güvenlik hakkı vb.

Sosyal hakların bir kısmı ise, devlete yalnızca pasif durma ödevi yükler. Tıpkı klasik hak ve özgürlüklerde olduğu gibi, devlet saygı göstermekle yetinebilir. Bu tür hakların en tipik örnekleri, sendika, toplu sözleşme, grev ve işyerlerinin yönetimine katılma haklarıdır. Bunlar diğer sosyal hakların elde edilmesinde silah rolü oynarlar. Bu nedenle önemleri büyüktür.

1982 AY, sosyal devlet ilkesini değiştirilemeyecek hükümler arasında saymış olmasına rağmen, 1961 AY'nda yer alan sosyal hakları önemli ölçüde tırpanlamıştır.

Çalışan Kadınların Sosyal Hakları

Belirtmem gerekir ki yeni bir AY'da, görünür kılınmaları için çocuklar, kadınlar, engelliler ve yaşlılar için ayrı düzenlemeler yapılması yerinde olacaktır. Mevcut AY Önerisi'nde ise, bu gruplar arasındaki farklılıklar görmezden gelinerek bu grupların hepsini aynı madde içine sıkıştırma ve tek madde içinde eritme çabası sözkonusudur.

Eşitlik İlkesi

1982 AY'nın 10. maddesinde 2004 yılında yapılan değişiklikle kadın ve erkekler arasında gerçek eşitliği sağlamaya yönelik önemli bir adım atılmış ve devlete kadın ve erkek arasında gerçek eşitliği sağlaması için pozitif ayrımcılık yapma yükümlülüğü getirilmiştir. Bu madde uyarınca

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(Ek: 7.5.2004-5170/1 md.) Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

Bu düzenleme, kadın ve erkekler arasında fiili eşitlik sağlanıncaya kadar geçici teşvik edici önlemler alınmasını gerektiren bir düzenlemedir. Bu değişiklik, Türk pozitif hukuku açısından son derece önemlidir.

Ancak AY Önerisi bu fıkraya yer vermemiş bunun yerine "Kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi özel surette korunmayı gerektiren kesimler için alınan tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz" demiştir.

Belirtmek gerekir ki, kadınların korunması düşüncesi feminist hukuk teorisinin gelişmesiyle birlikte terk edilmiştir. Günümüzde artık kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olmasından söz edilmektedir. Dolayısıyla kadınların Anayasa Önerisi Gerekçesi'nde belirtildiği gibi "toplumun korunmaya muhtaç kesimleri" arasında sayılması yanlıştır.

İkincisi bu düzenlemede, kadın-erkek arasındaki gerçek eşitliğin gerçekleşmesi için sağlanması gereken, örneğin kota gibi geçici teşvik edici önlemlerden değil, "korunmayı gerektiren kesimler için alınan tedbirler"den sözedilmektedir: Burada kastedilen önlemler, örneğin kadının gebeliği süresince çalışma yaşamında korunmasını gerektiren önlemlerdir.

Ayrıca kadınları, özel önlem alınmasını gerektiren yaşlılar ve engellilerle aynı gruba koymak da yanlıştır. Çünkü birincisi, kadınlar nüfusun yarısını oluşturan fakat eksik temsil edilen, engelliler veya yaşlılardan farklı olarak yalnızca cinsiyetlerinden ötürü, bir başka deyişle kadın olmaları nedeniyle ayrımcılığa maruz kalan bir gruptur. Nitekim engelli kadınlar da engelli erkeklerle, yaşlı kadınlar yaşlı erkeklerle fiili eşitliğe sahip değildirler. Bu gruptaki kadınlar hem kadın hem engelli ve/veya yaşlı oldukları için daha katmerli bir ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Ek olarak, kadınlar için, kadın-erkek eşitliği sağlanıncaya kadar alınacak önlemler geçici nitelikteyken, diğer grupların sürekli özel önlemlere ihtiyacı vardır. Fırsat ve uygulama eşitliği hedeflerine ulaşıldığı zaman kadınlar için alınan önlemlere son verilecektir.

Dolayısıyla bu maddenin aşağıdaki başlık ve içerikte düzenlenmesi daha isabetli olacaktır:

"Eşitlik İlkesi

1- Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep, medeni hal, aile yükümlülükleri, yaş, engelli olma ve benzeri nedenlerle ayrım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

2- Bu nedenlerden kaynaklanan her türlü ayrımcılık yasaktır.

3- Devlet, kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olmasının fiili olarak gerçekleştirilmesi, kadınların önündeki mevcut engellerin kaldırılması, yaşamın tüm alanlarında gerçek bir fırsat ve uygulama eşitliği yaratılması, atamayla ve seçimle oluşan tüm karar organlarında kadınların eşit temsil ve katılımını sağlamak dahil hukuksal ve kurumsal tüm geçici teşvik edici önlemleri almakla yükümlüdür.

4- Devlet, birden fazla nedene dayalı ayrımcılığa maruz kalan engelli kadın ve kız çocuklarının tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden tam ve eşit yararlanmalarını sağlamaya yönelik önlemleri almakla yükümlüdür.

5- Eşitlik ilkesi, eksik temsil edilen cinsiyet ve engelliler gibi dezavantajlı gruplar lehine olan önlemlerin muhafazasını veya kabul edilmesini engellemez".

Çalışma Özgürlüğü

1982 AY'nın "Çalışma ve sözleşme hürriyeti" başlıklı 48. maddesi uyarınca,

"Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve karar-

lılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır”.
Çalışma özgürlüğü, 1982 AY’nda “ekonomik ve sosyal haklar” bölümünde düzenlenmiş olmasına ve ekonomik bir hak olmasına rağmen, AY Önerisi’nde “kişinin hakları ve özgürlükleri” bölümünde düzenlenmiştir.
AY Önerisi’nin “Çalışma, teşebbüs ve sözleşme hürriyeti” başlıklı 29. maddesi uyarınca,
“1- Herkes, dilediği alanda çalışma, teşebbüs ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir.
2- Çalışma, teşebbüs ve sözleşme hürriyetleri, millî güvenliğin, genel sağlığın, genel ahlâkın veya başkalarının hak ve hürriyetlerinin korunması amaçlarıyla sınırlanabilir”.
Bu özgürlüklerin ekonomik haklar bölümünden alınıp kişinin hakları ve özgürlükleri bölümüne alınmasının nedeni, devletin bu özgürlüklere müdahalesini engellemek ve devleti çalışma özgürlüğünün gerçekleşmesi için alması gereken önlemlere ilişkin yükümlülüklerinden kurtarmaktır. Nitekim AY Önerisi’nde 1982 AY m.48’de mevcut olan “Devlet, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır” ibaresine yer verilmemiştir. Yine AY Önerisi’nin 29. maddesinin başlığında, 1982 AY’ndan farklı olarak “teşebbüs hürriyetine” vurgu yapılmaktadır. Böylece devletin sosyal devlet olma niteliğinden uzaklaşılmakta, tam bir piyasa ekonomisine zemin hazırlanmaktadır. Oysa çalışma özgürlüğünün gerçekleşmesi için de devletin olumlu edimlerde bulunması gerekir. Bireyin çalışma özgürlüğünün, bir “negatif” özgürlük olarak “kişinin hakları ve hürriyetleri” bölümünde düzenlenmesi doğru değildir.
Öte yandan AY Önerisi’nde 1982 AY’nda somut bir şekilde belirtilen sınırlama nedenleri yerine ise, “genel ahlâk” gibi soyut, üzerinde görüş birliği mevcut olmayan ve kadınların özgürlüğü aleyhine kullanılabilecek sınırlama nedenlerine yer verilmiştir. Kanımca bu madde yerine 1982 AY’ndaki maddeye aynı içerikle ekonomik ve sosyal haklar bölümünde yer verilmelidir.

Çalışma Hakkı ve Ödevi

1982 AY’nın “Çalışma hakkı ve ödevi” başlıklı 49. maddesi uyarınca,
“Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. (Değişik: 3.10.2001-4709/19 md.) Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır”.
AY Önerisi’nde bu başlıkta bir maddeye yer verilmemiş, bu maddenin ikinci fıkrası “Çalışma ile ilgili esaslar” başlıklı maddeye 1. fıkra olarak şu şekilde eklenmiştir: “Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışanları ve işsizleri korumak, istihdamı artırmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır. “Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir” ibaresine ise AY Onerisi’nde yer verilmemiştir.
AY Önerisi’nde çalışma özgürlüğüne (m.29) yer verilmiş olmasına rağmen çalışma hakkına yer verilmemiş olması düşündürücüdür. Çünkü çalışma hakkı, Devletin sosyal ve ekonomik hayatta neleri yapması gerektiğini düzenleyen, bu yönüyle de hem Devlete bir dizi ödevler yükleyen, hem de bireylere Devletten bu ödevlerini yerine getirmesini talep etme yetkisini tanıyan bir “pozitif hak” niteliğindedir. Çalışma hakkı yalnızca sosyo-ekonomik bakımdan güçsüz konumda olan “emeğiyle geçinenler” ve “işsizler” gibi toplum kesimlerinin insan haysiyetine uygun asgari yaşam standartlarına erişmesini sağlamakla sınırlı olmayıp, insanların yaş ve cinsiyet gibi farklı özelliklerine ve yer aldıkları somut hayat şartlarına göre bulundukları dezavantajlı konumdan kurtulmalarını amaçlayan farklı muamelelere tâbi kılınmalarını da kapsar.
Dolayısıyla kanımca “Çalışma hakkı ve ödevi” başlıklı bir maddeye aşağıdaki içerikle yer verilmelidir:
“Çalışma hakkı ve ödevi
Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir.
İşin niteliğinin ve biyolojik nedenlerin zorunlu kıldığı haller dışında kadın ve erkekler bu haktan eşit olarak yararlanır. Devlet, işveren ve işçi tarafları, bu eşitliğin gerçekleşmesi için gerekli bütün önlemleri alır.
Devlet, engellilerin çalışma hakkını diğerleriyle eşit bir şekilde sağlamak için, olumlu eylem programları, teşvikler ve diğer tedbirleri de içerebilecek uygun politika ve önlemlerle engellilerin özel sektörde çalıştırılmasını desteklemek için gerekli önlemleri alır.
Devlet, çalışanların yaşam seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, iş duyurularında, işe alınmada, iş ilişkisinde ve işe son vermede eşitliği sağlamak, eksik temsil edilen ve dezavantajlı grupların çalışma haklarını gerçekleştirebilmeleri için teşvik edici önlemler almak, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır”.

Çalışma Koşulları

Öte yandan 1982 AY’nın “Çalışma şartları ve dinlenme hakkı” başlıklı 50. maddesi uyarınca,
“Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılamaz (f.1). Küçükler ve kadınlar ile bedenî ve ruhî yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar (f.2”).
Bu düzenleme AY Önerisi’nde de “Çalışma ile ilgili esaslar” başlıklı” 46. maddede aynen korunmuş ve bu düzenlemeye, “Kadınlar ve erkekler arasında işe alınma, çalışma şartları ve ücretler bakımından ayrımcılık yapılamaz” hükmü eklenmiştir.
1982 AY da, AY Önerisi de, bu düzenlemeyle kadınları “küçükler” ve “ruhî yetersizliği olanlar” gibi fiil ehliyeti olmayanlarla aynı gruba dahil ederek ve “özel olarak korunacaklarını” öngörerek, eşit bireyler olarak değil, kısıtlı, çaresiz, zayıf ve korunmaya muhtaç varlıklar konumuna sokmuştur.
Oysa bunun yerine çalışan kadınların çalışan erkeklerle eşit haklara sahip oldukları ve yalnızca biyolojik sebeplerin zorunlu kıldığı hallerde korunacakları ve kadın istihdamı önündeki engellerden biri olan işyerinde cinsel tacize karşı korumanın sağlanması

için işverenlere işyerinde sağlıklı ve dengeli bir atmosferde ve çevrede çalışma olanağı sağlama yükümlülüğü getirilmesi dahil aşağıdaki gibi bir düzenlemeye yer verilebilir:

"Çalışma koşulları ve dinlenme hakkı

Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılamaz.

Çalışanlar, sağlıklı ve dengeli bir atmosferde ve çevrede çalışma hakkına sahiptir.

Çocuklar, yaşlarına uygun olmayan, güvenliklerine, sağlıklarına veya fiziksel, ruhsal, ahlaki veya sosyal gelişimlerine zarar verme olasılığı bulunan veya eğitimlerini engelleyebilecek her türlü işe karşı korunmalıdır. Devlet, çocukların en kötü çocuk çalışması biçimleri olarak nitelendirilen işlerde çalışmasını engellemek için acil olan bütün önlemleri alır. Çocuklar, işyerlerinde çalışma koşulları bakımından özel olarak korunurlar. Yetişkinlerle aynı nitelikte iş yapan çocukların asgari ücret, ücret ve ayrıca sendikal haklar gibi bazı haklar açısından ayrımcılığa uğramaları yasaktır.

Engelliler ile biyolojik nedenlerin zorunlu kıldığı hallerde kadınlar, çalışma koşulları bakımından özel olarak korunurlar.

Dinlenmek, çalışanların hakkıdır.

Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve koşulları kanunla düzenlenir.

Devlet, çalışanların yaptıkları işe uygun adaletli bir ücret elde etmeleri ve diğer sosyal yardımlardan yararlanmaları için gerekli tedbirleri alır. Kadın ve erkekler arasında işe alınmadan başlayarak çalışma ilişkisinin her aşamasında ücrette cinsiyete dayalı ayrımcılık yasaktır".

Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı

Kamu hizmetlerine girme hakkı "siyasi haklar ve ödevler" den biri olmakla birlikte kamu hizmetlerine girmede ve kamu hizmetlerinde çalışmada ayrımcılık da kadın istihdamını olumsuz etkilediğinden burada üzerinde durulacaktır.

1982 AY'nın 70. maddesi uyarınca,

"Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.

Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez".

AY Önerisi'nde 1982 AY'nın "kamu hizmetine girme hakkı"nı düzenleyen 70. maddesi ile "mal bildirimi"ni düzenleyen 71. maddeleri birleştirilerek tek madde altında 39. maddede düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca,

"1- Her vatandaş, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.

2- Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.

3 -Yasama, yürütme ve yargı organları dahil olmak üzere, kamu hizmetinde görev alanların mal bildiriminde bulunmaları ve bu bildirimlerin tekrarlanma süreleri kanunla düzenlenir".

Görüldüğü gibi bu maddelerde eşitlik ilkesine yer verilmemiştir. Bu nedenle kamu hizmetlerine girme hakkı da eşitlik ilkesine yer verecek biçimde aşağıdaki gibi düzenlenmelidir.

"Kamu Hizmetlerine Girme Hakkı"

1- Her vatandaş, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.

2- İş duyurularında, işe alınmada, iş ilişkisinin devamında görevin gerektirdiği nitelikler ve biyolojik nedenlerden başka hiçbir ayırım gözetilemez. Dil, ırk, renk, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep, medeni hal, aile yükümlülükleri, yaş, engelli olma ve benzeri sebeplerle ayrım yasaktır.

3- Kamuda çalışmada cinsiyetler arası eşitliği sağlamak esastır ve bunun için devlet kota uygulaması dahil her türlü geçici teşvik edici önlemleri alır.

4- Devlet engellilerin çalışma hakkını diğerleriyle eşit bir şekilde sağlamak için engelliler için kota uygulaması dahil gerekli her türlü önlemleri alır.

5- Yasama, yürütme ve yargı organları dahil olmak üzere, kamu hizmetinde görev alanların mal bildiriminde bulunmaları ve bu bildirimlerin tekrarlanma süreleri kanunla düzenlenir.

Devletin sosyal ve ekonomik ödevlerinin sınırları

1961 AY'nın 53., 1982 AY'nın 65. maddesinde yer alan devletin sosyal ve ekonomik ödevlerini malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getireceğine ilişkin düzenleme, AY Önerisi'nde de (m.50) yer almaktadır. Bu hükümlerde kastedilen ödevler, devletin olumlu edimlerini gerektiren sosyal haklara ilişkindir. Kanımca, yasama organının olumlu edim gerektiren haklar alanındaki takdirini denetleyecek, bir başka deyişle hareketsizliğini yaptırıma bağlayacak hukuksal bir yol olmadığı için, bu düzenleme kaldırılmalıydı. Çünkü böyle bir hüküm, sosyal ödevlerini savsaklayan devlet organları ve iktidarlar için bir sığınak oluşturabilir.

Hakların Uygulanmasının İzlenmesi ve Denetimi

AY Önerisi'nde önemli bir eksiklik, eksik temsil edilen bir grup olan kadınlar ve dezavantajlı gruplara ilişkin hakların izlenmesi ve denetimi için her grup için ayrı kamu denetçiliği birimlerinin (ombudswoman ve ombudsperson) öngörülmemiş olmasıdır. Kanımca AY'da, çocuk, kadın ve engellilere ilişkin hakların uygulanmasını izleyecek ve denetleyecek kamu denetçiliği birimlerine de yer verilmelidir.

Bu içeriğiyle Öneri, bireylere klasik özgürlükleri sağlamakta, ekonomik ve sosyal bakımdan zayıfları korumamaktadır. "Sosyal devlet" ibaresi AY Önerisi'nde korunmakla beraber, Öneri, liberal devlet anlayışını yansıtmaktadır. Nitekim kişi hak ve özgürlüklerini düzenleyen AİHS ve AİHM kararları, AB Temel Haklar Şartı ve BM'in kamusal ve siyasal haklara ilişkin sözleşmeleri kısmen de olsa dikkate alınmış olmasına rağmen, Türkiye'nin taraf olduğu BM'in sosyal haklara ve özel gruplara örneğin kadınlara, çocuklara, engellilere ilikin sözleşmeleri, UÇÖ Sözleşmeleri ve UÇÖ Uzmanlar Komitesi ve Sendikal Özgürlükler Komitesi'nin içtihatları, GGASŞ ve Avrupa Konseyi Sosyal Haklar Komitesi'nin içtihatları dikkate alınmamıştır. Oysa bunlar üyesi olmaya çalıştığımız AB sosyal hukukunun da kaynağını oluşturmaktadır.

Sonuç olarak uluslararası ve Avrupa belgeleri ve son yıllarda yapılan AY'lar incelenerek, her kesimin görüşü alınarak, Türkiye'nin kendi koşullarına uygun sosyal bir AY hazırlanmalıdır. AY hükümleri farklı hukuksal disiplinleri düzenlediğinden, yeni bir AY'ya son şeklini verecek ve kaleme alacak ekibin farklı disiplinlerden hukukçulardan ve bir dilbilimciden oluşması gerekmektedir.

İstanbul Teknik Üniversitesi İşletme Fakültesi Hukuk Anabilim Dalı İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Öğretim Üyesi

Email: bakirci@itu.edu.tr

Kadınlar yaşamın kıyısında kalmamalı, müdahil olmalıdır

Türkiye'de sendikalarda özellikle de işçi sendikalarında profesyonel kadın yönetici çok azdır. Petrol-İş Sendikası Aliağa Şubesi Mali Sekreterliği görevini yürüten artık bir kadın: Adalet Kul. Kadın dergisi okurları onu şubede yaptığımız sohbetten tanıyor. Adalet Hanım'la ülkenin durumunu, sendikal sorunları ve kadın yönetici olmayı konuştuk.

Üretimden gelip bir işçi sendikasının Mali Sekreterliğine yükselen ilk kadınsınız yanılmıyorsam, bu konuda bir şeyler söylemek ister misiniz?

Doğrusu ilk olup olmadığımı ben de bilmiyorum ama umarım son olmam. Sendikamızda temsilci, yönetici olan kadın arkadaşlarımız var, eminim ki onlar da bir gün, Mali Sekreter, İdari Sekreter hatta başkan olacaklardır. Bunu bir yükselme değil de daha fazla sorumluluk almak olarak değerlendirelim.

Sendikalar son dönemde ciddi bir örgütsel kriz yaşıyor, üye sayıları azalıyor, greve kolay çıkamıyorlar, genişleyemiyorlar, sizce bunun nedenleri nelerdir?

Sendikaları bilinen şekliyle klasik ve kısaca tanımlayacak olursak: Sendikalar; ücretlilerin yaşam standartlarını geliştirmeyi ve çalışma koşullarını iyileştirmeyi hedeflerler. Oluşturdukları iş gücü tekeli ile tek tek işçilerin elde edemeyeceği pek çok hakları elde edebilirler. Emekçilerin hak ve özgürlüklerini genişletmeyi, korumayı ve sömürüyü azaltmayı hatta zaman zaman tamamen ortadan kaldırmayı hedef alan sendikal anlayış, bunları elde edebilmek için, sermaye ve onun oluşturduğu iktidarla sürekli mücadele etmek zorundadır. Emeği etkileyen ana faktör sermaye, onun gelişim ve değişim sürecidir. Bu nedenden dolayı sendikaların içinde bulunduğu krizi anlamanın yolu kapitalizmin gelişim sürecini iyi takip edip anlamakla mümkündür.

Her ne kadar bugün kapitalizm aşılması güç ve alternatifi imkansız gibi gösterilmeye çalışılıyor olsa da, aslında insan oğlunun yaklaşık 2.5 milyon yıllık varlık tarihinin ancak 200 yılını kapsamaktadır. Kapitalizmin çok da uzak olmayan bu geçmişinde birçok inişleri çıkışları olmuştur. Fakat iktisatçılar kapitalizmi üç büyük krizle tarif ederler. Sanayi devriminin gerçekleşmesiyle başlayan üretim sürecinde, sanayi mallarında çeşitliliğin artması üretimin makineleşmesi ile birlikte ücretli çalışanlarının sayısı da artmıştır. Kapitalist sistemin gelişmesi gücün eşit olmayan dağılımıyla başlamıştır. Üretim araçlarının kontrolünün buna bağlı olarak iktidarın da sermayenin elinde olması, ücretli çalışanlar üzerinde sürekli baskı unsuru oluşturmuştur. Bu dönemde emek güçlerinin örgütlenmesi engellenmiş, karlarını daha da artırmak için, ücretler sürekli baskılanarak, hatta zaman zaman üretim kısılarak işsizler ordusu yaratılmış, böylece emekçiler çok yönlü baskı altına alınmıştır. Klasik iktisadın savunucularının dediği gibi piyasa eşit yarışın olduğu bir ortam değildir. Üretim araçlarını ve iktidarı elinde bulunduran sermaye yasalar ve güvenlik güçleriyle emekçiler üzerinde büyük güç ve baskı unsuru oluşturmuştur. Böylece sanayi devrimiyle başlayan kapitalizm ilk büyük krizini de yaşamıştır. (1873)

Fakat süreç her zaman bu yönde ilerleyemezdi. Sürekli baskı altında tutulmaya çalışılan emek güçleri örgütlenme ve hak arama mücadelelerinden vazgeçmemişlerdir. Kapitalizmin kendi içkin sorunları ve sosyalist blok'un bir güç olarak tarih sahnesinde kendini hissettirmesi, emek güçlerinin üzerinde büyük etkisi olmuştur. Kapitalizm serbest piyasanın iflasını, yeni üretim ve örgütlenme teknikleri ile aşmaya çalışmıştır. İki dünya savaşı arasında yaşanan bu kriz (1929) devletin piyasalara daha fazla müdahalesi ve düzenleyici rol oynaması ile keynes-

yen politikaların uygulamalarıyla aşılmaya çalışılmıştır. Bu dönemde emek ve sermaye arasında uzlaşı en üst noktaya çıkmıştır. Büyük fabrikalarda üretimi yan yana yapan kalabalık bir işçi topluluğu doğmuş, bu da onların dayanışma ve örgütlenme olanaklarını geliştirmiştir. Örgütlenme oranının yükseldiği bu dönemde işçiler, siyasal mücadelelerini siyasi partiler yoluyla verirken, sendikaları aracılığıyla da üretim alanında kendilerini ifade edebilme olanakları yaratmışlardır. Bu dönemde emek güçleri birçok siyasal ve sosyal hak elde etmişlerdir. Sosyalist sistemin bir çok ülkeye yayılması ve bir güç olması emekçilerin bir çok sosyal haklar kazanmasında önemli rol oynamıştır. Çünkü kapitalist dünya tehdit altındadır ve ne pahasına olursa olsun kendini sosyalist etkiden korumak istemiştir. Bu durum sendikalar açısından ılıman bir iklimin yaşanmasına neden olmuştur.

Yeni Sömürü Teknikleri

Kapitalist sistem kendini sosyalist blok'a karşı korurken bir yandan da alternatif çıkışlar aramıştır. Çünkü bu şekilde kar oranlarını daha fazla büyütme imkanları yoktur. İşte 1973'deki krizle neo-liberalizm denen dönem başlamıştır. Aslında her ne kadar adına yeni dense de bu 100 yıl önceye dönüştür. Adındaki yeni olsa olsa yeni sömürü tekniklerinin gelişmesi olarak değerlendirilebilir.

Artık kalabalık işçi gruplarının birlikte ve homojen olarak çalıştığı işler yoktur. Esnek üretim organizasyonu, üretim sürecini parçalayarak küçük işletmelerde esnek uzmanlaşmaya yönelmiştir. Amaç büyük ölçekli üretim aşamasındaki maliyetleri kısmaktır. Bunun için kapitalizm işgücünü merkezi iş gücü ve çevre güçler olarak parçalamıştır. Bu yolla sendikalar altında gerçekleşen kalabalık örgütlenmeyi ortadan kaldırmış oldu. Küçük işletmelerle iş gücünü katmanlara ayırmış oldu. Örgütlü çekirdek iş gücü ve onun çevresinde taşeron eliyle yürütülen örgütsüz ve düşük ücretli bir işçi topluluğu oluştu. Küçük işletmeler işverenler için, sendikasız işçi, kayıt dışı istihdam, vergi ve sigorta maliyetlerinin mimimize edildiği bir ortam demekti. Artık aynı iş yerinde çalışan işçiler farklı işverenlere aitti. Ne ücretleri ne de sosyal hakları aynı değildi. Düşük ücret ve sosyal haktan yoksun taşeron işçisi her zaman için sendikalı işçi üzerinde baskı unsuru oluşturmuştur. Bu baskı toplu iş sözleşmelerinde daha az ücrete ve sosyal haklarda geriye gidişe neden olmuştur. Bu aşamada ucuz ve vasıfsız iş gücü olarak kadın ve çocuk emeği sömürüsü artmıştır.

Esnek örgütlenme modeli yalnızca üretim sürecini parçalamadı istihdam şeklini ve iş organizasyonunu da değiştirdi. Eskiden sadece iş saatlerinde ve kol gücüyle yapılan işler kapitalizmi tatmin etmekten uzaklaştı. İş gücünün daha verimli hale getirilmesi gerekiyordu. Deyim yerindeyse bir koyundan istediğin kadar çok post çıkartmaktı. Bunu da '**toplam kalite**', '**tam zamanlı üretim**', ve '**kalite çemberleriyle**' gerçekleştirdi. Artık işçi yalnızca üretmeyecek, bunun kalitesinden de sorumlu olacaktı. Üretim aşamasının denetimini sağlayacak bu arada işçiler birbirlerini kontrol edecekti. Böylece dayanışma ve örgütlülük yerini rekabete bırakmış olacaktı. Buna bağlı olarak istihdam şekli de esnekleşmiş tam zamanlı çalışmadan, kısmi süreli çalışma, çağrı üzerine çalışma, geçici çalışma, evde çalışma gibi parçalara ayrılmış oldu.

İnsan Kaynakları yönetimiyle de, üretim sürecinden sendikaların tamamen dışlanmasını amaç edinmiştir. Emeği bireyselleştirerek onları tek tek kontrol altına almak istenmiştir. Bu sistem gerek farklı ücret uygulaması, gerekse performans değerlendirmesi adı altında işçinin birbiriyle yarışmasını sağlayarak onları ayrıştırarak sömürüyü artırmayı hedeflemiştir. İnsan Kaynakları işçileri üretim sürecinde söz sahibi yapıyormuş yanılsaması yaratarak '**öneri sistemi**' geliştirmiş, bu sayede işçiyi doğrudan işverenle ilişki içine sokmuştur. İşçinin kazanımlarının tolu sözleşme ve mücadele yoluyla değil, bireysel yetenekleriyle geliştirebileceği izlenimi vermek istemiştir.

Sendikalar bu aşamada ne yaptı?

Sendikalar eski alışkanlıklarını devam ettirdi. Örgütlü kalabildikleri dar alana sıkışarak küçük ve ayrıcalıklı sınıfın örgütleri haline geldiler. Kendi dışındaki emekçilere ve topluma umut olmaktan uzaklaştılar. Neo-liberalizmin parçaladığı sınıfları birleştiremediler. Kapitalizm kar hadlerini artırmak için yeni sistemler bulurken, sendikalar bunu zamanında okuyamadıkları için mevcut durum karşısında en az zararla kendilerini koruma yolunu seçtiler.

Sendikalara asıl darbe belki de, daha kolay engelleyebilecekleri alanda vuruldu: Özelleştirmelerle. Yeni liberal politikalar krizin nedenini devletin ekonomideki rolünde bulmuşlardı. Bu nedenden dolayı, krizden çıkmak için devleti piyasalardan tamamen ortadan kardırmak gerektiğini savundular. Bu anlayıştan hareketle, kamu işletmeleri hızla özelleştirildi ve mülkiyet kamudan büyük sermayeye doğru yön değiştirdi. Elbette ki; bu basit bir mülkiyet değişimi değildi. Özelleştirmelerle kaynaklar yeniden dağıtılmalıydı ve bu da kamudan özel sermayeye doğru olmalıydı. Kamusal alan tamamen sermayenin kontrolüne geçtiği zaman, yukarıda anlattığımız

her şeyi uygulama alanı yaratılmış oldu. Özelleştirmelerle işten atılmalar başladı ve istihdam önemli ölçüde daraltıldı. Sendikalar büyük oranda üye kaybederek ekonomik ve sosyal etkinliklerini önemli ölçüde kaybetmiş oldular. Özelleştirmeler KİT'lerin satılmasıyla bitmedi, bunun arkasından devletin asli görevi olan sosyal hizmetlerin özelleştirilmesine geçildi. Hantal ve verimsiz KİT'leri satarak, halka daha iyi eğitim, daha iyi sağlık ve daha yaygın sosyal güvenlik verileceği yalanını söyleyenler, vaad ettikleri bu hizmetleri tamamen piyasa koşullarına teslim etmek için şimdi yasal düzenlemelere giriştiler. Ama bu süreçte sendikalar da önemli hatalar yaptılar. Özelleştirmeleri yalnızca işyerleri özelinde düşündüler savunmalarını buna göre geliştirdiler ve konunun ideolojik yanını ıskaladılar. Sendikalar durumdan vazife çıkartarak özelleştirmelerden az zararla çıkma yollarına başvurdular. Konunun boyutunu yeterince kavrayamadılar.

Sendikalar kapitalizmin yarattığı krizlerle büyük kan kaybettiler. Ve bu erimeyi dışsal nedenlere bağlayarak teselli oldular. Kendilerine yeni çıkış yolları bulamadılar. Özellikle ülkemizde büyük yanlışlıklara düştüler. Sanayimiz AB'ne kıyasla çok geride olmasına rağmen, neden bu kadar çok sayıda iş kolumuz ve bu kadar farklı sendikalarımız var? Maalesef sendikalar işkollarına bölünerek etkisizleşmiş, yeni örgütlenme alanları bulma yerine birbirlerinin üyelerini çalma yarışına girmişler, sermaye yerine birbirleriyle mücadele eder olmuşlardır. Şu an ücretli çalışanın nerdeyse ancak %5'lik bir kısmı örgütlü iken sendikaların gündemi parçalanmak değil bir araya gelerek mücadeleyi ortaklaştırma olmalıdır. Sendikalar yalnızca üyelerinin çıkarını korumayı değil, tüm ücretlilerin ve yoksulların haklarını da koruyan örgütler olmalı. Sendikalar güven sıralamasında bulunduğu konumu sorgulamalıdır. Örgütlenme önündeki engeller kaldırılmalı, bununla ilgili etkin yasalar çıkması için mücadele edilmelidir. Bu gün sendikalarımız TİS ve grev hakkına sahipmiş gibi görünüyor olsa da, Bu haklar uzlaşıya dayalı ihaleci toplu görüşme ve kullanılmayan grev hakkı olarak mücadeleden arındırılmıştır. Sendikaların kurumsal yapısı, ve grev hakkını düzenleyen yasalar bir türlü unutuldukları raftan indirilmemektedir. Bu sesiz ortam işçinin duyarsızlığından değil, sendikaların iyi önderlik edememesindendir.

SSGSS Yasa Tasarısı hakkında ne düşünüyorsunuz, yasa kadın, erkek emekçilerin kazanılmış pek çok hakkını elinden alıyor, sizce sosyal güvenlik alanındaki neo liberal saldırıları sendikalar nasıl bertaraf edebilirler?

Hükümetin iki yıldır gündeminde olan ve halen bir türlü yasalaştırmadığı SSGSS yasa tasarısını da bu özelleştirme ve kamusal alanın piyasa koşullarına terk edilmesi kapsamında düşünmek gerekir. Şu an yasanın numarasından başka (5510) hiçbir şeyi net değil. Çünkü sürekli üzerinde değişiklik yapılıyor ve yapılan her değişiklik bir öncekinden daha geri hükümler içeriyor. Yasanın numarası kadar net olan başka bir şey daha var o da, bu tepkisizlik ortamı devam ederse, yeni düzenlemeler daha acımasız olacak. Bu bir laf değil bu yasa ülkede bir avuç azınlığın dışında herkesi son derece yakından ilgilendiriyor.

Bu yasal düzenleme ile emeklilik, yeni başlayanlar için hayal olacak. Çünkü emekli olabilmek için 9000 gün pirim ve 65 yaşına kadar da çalışmış olmak gerekiyor. Kadının en doğal hakkı olan, hele hele malum kesimlerce kutsanan analık hakkına kısıtlama getiriliyor. Malülük ve geçici iş görmezlik ödenekleri düşecek. fiili hizmet süreleri daraltılacak. Sağlık tamamen piyasa koşullarına terk edilerek herkese paran kadar sağlık, yani paran kadar yaşam hakkı denmektedir. Genel sağlık sigortası denen şeyin aslında hiç de genel olmadığı anlaşılıyor. Çünkü ortalama aylık geliri 145 YTL olan vatandaşlar her ay 76 ila 494 YTL prim ödemek zorunda kalacaklar. Tarım ve orman işlerinde hizmet akdi ile süreksiz çalışanlarla, meslek odalarına kayıtlı olmayan nam ve hesabına çalışan esnaf, yani toplumun en yoksul kemsi sosyal koruma alanından çıkartılmıştır. Başbakan eskiden hastanelerde rehin kalan hastalardan bahsediyor ve bunu şimdi yapacak olanın '**alnını karışlarım**' diyor. Doğru; hastalığının tedavisini karşılayacak parası olmayan vatandaş hastaneye giderse, gerçekten de '**alnı karışlanacaktır**'. Bu yasanın özü, "özel hastanelerimizi devlet kontrolünde korunmalıyız, bu halkın aleyhine de olsa onlara çok para kazandırma yolları bulmalıyız"dır. Yasanın içeriğini detaylı okuduğumuz zaman hayretler içinde kalıyoruz. Bu hayret hem hükümetin cüretkarlığına hem de bu yasaya bir türlü gereken tepkiyi vermeyen sendikalara ve halkadır. Hükümet IMF ve DB'nın kendine verdiği bu görevi kusursuzca yerine getiriyor. Asıl bizler yani emeğin örgütleri ne yapıyor? Hükümetin, IMF ve DB'na karşı duyduğu sorumluluk kadar, sendikalar da bu halka karşı sorumluluk duyabilmeli. Sendikalar sıkıştırıldıkları dar alanlardan çıkarak halkı yanına alabilmeli. Bu konuda elbette bir şeyler yapılmakta ama yeterli değil. Türk-İş bu konuda toparlayıcı ve önder olmalı. Türk-İş'in ve tabii ki tüm sendikaların karşısında bu yasa bir sınav niteliğindedir. Eğer bu sınav ücretli ücretsiz, örgütlü örgütsüz tüm yoksul sınıfların lehine verilmezse, korkarım ki, bu sendikaların tamamen işlevsizleşmesinin hızlı bir adımı olacaktır.

Dört ayı aşkın bir süredir sendika yönetiminde çalışıyorsunuz, nedir kadın yönetici olmak sizce, nasıl bir yöneticisiniz?

Medeniyet dediğiniz şey toplumsal hayatta kadın ve erkeğin eşit roller üstlenmesidir. Siz ne kadar ileri teknikle üretim yaparsanız yapın eğer toplum hayatından kadını dışlamışsanız asla medeni bir ülke olamazsınız. Yasalarımız toplumsal sözleşmelerimiz olarak bu konuda tercihimizi ortaya koymalı ve bu tercihin hayata geçirilmesi için kontrol mekanizmaları oluşturmalıdır. Sadece yasal düzeleme yetmez bu yasaların uygulanabilirliği de güvence altına alınmalı. Kadınların ister sendikalarda isterse siyasi partilerde olsun sayılarını artırmak için elbette ki gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Ancak kimse iktidar alanlarını başkalarına bırakmak istemez. Kadınlar yaşamın kıyısında tutunmaya çalışmak yerine, yaşamı düzenleyici ve müdahale edici de olmalılar. Sadece yasal düzenlemelerle bu katılım gerçekleşemez. Kadınlar varlıkları için gereken çabayı göstermeliler. Bu alanın dengesizliği asla yetenek farkından değildir, kadının kendini yeterince fark etmeyişindendir.

İdeal bir sendikal yapı sizce nasıl olmalı, sendikalar ne tür bir örgütlenme politikası izlemeliler?

İdeal bir sendika nasıl olmalı diye sormuşsunuz, inanın bu sorunun cevabını bilmeyi çok isterdim. Ama bildiğim bir şey varsa oda şu anki durumun ideal bir durum olmadığıdır. Umarım bu sorunun cevabını birilerinden bekleyeceğimize, ortak aklımızı kullanarak kendi olanaksızlarımız ve yanlışlarımız arasından çıkartabiliriz.

Direnişlerin, örgütlenmelerin belgeselini yapıyorlar

Çok gençler, biri üniversite öğrencisi diğeri ise hukuk fakültesinden yeni mezun olmuş bir avukat. Emek Araştırmaları ve Dayanışma Topluluğu çatısı altında, işçi sınıfına destek olmak için örgütlenme ve direnme deneyimlerinin belgesel filmlerini yapıyorlar.

Fotoğraf: Zeynep Altun

Sinem Uludağ, Başak Koraman

Emek Araştırmaları ve Dayanışma Topluluğu'ndan (EADT) İstanbul Üniversitesi Yemekhanesinin Özelleştirmesine karşı verilen mücadeleyi konu edindikleri, "Yemezler" belgeselini seyrettikten sonra haberim oldu… Oysa onlar PTT Bahçelievler, Coca Cola, Tuzla Tershanesindeki Desan direnişi anlatan, Sömürünün Yeni Adı: Taşeronlaştırma adlı başka bir belgesele imza attıkları gibi daha sonra da geçtiğimiz yıl Trakya Şubemiz tarafından yürütülen Sanovel direnişinin belgeselini yapmışlar…Amaçları görsel yolla, işçilerin sömürü ve direniş pratiklerini belgelemek, ayrı ayrı yerlerde yürütülen direniş ve örgütlenme pratiklerini ortaklaştırmak.

Topluluk nasıl kuruldu ?

Sinem Uludağ: Bundan iki sene evvel dört beş arkadaş yan yana geldik, okuma yapıyorduk… Ama bu arada çok direniş, grev oluyordu biz öğrenciler olarak bunlara nasıl destek olabiliriz diye düşündük. Eylemlere gittiğimizde işçilerin birbirlerinin direniş deneyimlerinden haberdar olmadığını gördük. Mesela SEKA özelleştiriliyordu oraya gittik, daha önce başka yerlerde yapılan özelleştirmelerden, bu süreçte arkadaşlarının neler yaşadığından haberlerinin olmadığını gördük. . SEKA da konuştuğumuz arkadaşlar şimdiki aklımız olsaydı böyle yapmazdık diyorlardı. Orada yazılı bir şeyler dağıtılıyordu, kimse okumuyordu, neler yapabiliriz, diye düşündük… İşçilerin birbirleriyle ilişkileri olması gerektiğini düşündük. Direnişlere gitmek istiyoruz, aralarında bağ kurmak istiyoruz, belki ilkeleri olan bir yapı olursa daha rahat olur, hem yazılı hem görsel bir şeyler üretmeye çalışırız, dedik.

Bu arada İstanbul Üniversitesi yemekhanesi özelleştirildi. Bu dönemde öğrencilerle, işçiler yan yana durdular, mücadele verdiler. O süreçte öğrenciler ceza aldılar, okuldan uzaklaştırıldılar. Başlarına bayağı bir şey geldi. Bildiri yapsak insanlara dağıtsak okunmayacak, o halde belgesel çekelim dedik. Amatör kamera ile çektik kimsenin kamera ile ilgisi yoktu.

Grubunuz kimlerden oluşuyor?

Çeşitli düşünce ve gruplardan arkadaşlardan oluşuyor. Bağımsız bir grubumuz, giderek de kalabalıklaşıyoruz. Sendikaları dolaşıyoruz, broşürleri ve cd'leri veriyoruz. Film gösterimleri için konuşuyoruz. "Yemezler" belgeseli ödül aldı. Gerçekten de kamera filan çok acemiydik ama samimiydik. O yansıyordu görüntüler. Sanıyorum o etkili oldu.

PTT direnişini, Coca Cola ve Sanovel, Dandi, İbrahim Ethem direnişini çektik. Bunların hepsi sendikalaşma çalışması neticesinde olan direnişler. Çektikten sonra göstermeye çalışıyoruz ama yer bulmak zor oluyor. Çok kimseye duyuramıyoruz sınırlı kalıyor hep. Bir sendikalaşma belgeseli yapmak istiyoruz. Türkiye'de işçiler neden sendikalaşamıyor, önlerine niçin bu kadar engel çıkarılıyor, geçmişte neler oldu. Bunu yapmak istiyoruz.

Sendika ayrımı gözetmiyorsunuz galiba?

Evet… Sendikalaşma mücadelesi veren tüm işçilerin deneyimlerini almak istiyoruz. Filme çektiğimiz de bu film başka yerlerde aynı mücadeleyi veren işçilere örnek oluşturuyor. Nasıl başlandı, neler yapıldı, nelerin yapılması doğru olurdu…. İşçiler birbirlerinin deneyimini merak ediyorlar. Sanovel'e gittiğimizde İbrahim Ethem'deki deneyimi sormuşlardı bize. Örgütlenme çok zor bir iş tabii. Bunu başaracak olan sendikalar, bizim de ufak bir katkımız olursa kendimizi mutlu hissederiz.

Kendinizi biraz tanıtabilir misiniz, isminiz, ne işle uğraşıyorsunuz?

İsmim **Başak Koraman**, öğrenciyim. EADT'ye geçen yıl katıldım. EADT nin yaptığı taşeronlaştırma broşürünü Birgün gazetesinde gördüm. Bana açıklayıcı bir broşür gibi gelmişti. Öyle tanıştım. Ben de emek odaklı bir yerde çalışmak ama bir gruba dahil olmamak istiyordum. Hem emek odaklı çalışıyorlar hem de bağımsızlar bu hoşuma gitti.

Siz öğrencisiniz yeni başladınız çalışmaya neler gözlemlediniz şimdiye kadar?

Bir mahalle çalışması yürütüyoruz mesela. İşkolu ayrımı gözetmeksiniz bunu yürütüyoruz. Sendika ayrımı da gözetmiyoruz. Sendikalarla ilgili bazı yargılarımın çok doğru olmadığını fark ettim. Türk-İş'in bünyesinde çok iyi işler yapan sendikalar var. Bunları anladım bu ayrıma varabildim. Kurumların içindeki insanların niteliklerinin çok önemli olduğunu gördüm. Her yerde bir şeyler yapmak isteyen insanlar var. İşçi sınıfı da o kadar bir şey yapmak istemeyen kendiliğinden bir sınıf değilmiş. Bu süreçte bunu da gördüm.

Şu anda çalıştığınız yerde hangi sektör ağırlıklı hangisi?

Tekstil. Orada kadınlar ağırlıklı olarak çalışıyorlar. Sermaye kadınlara yedek işçi ordusu olarak bakarlar ya… Kadınlar da kendilerini öyle görüyorlar sanki. Sendikalı olmak ister misin diye sorduğumda, ben bir süre sonra evleneceğim zaten çabanı almıştım. Sigortalı olmak da istemiyorlardı, paramız düşmesin nasılsa evlenirim, diyorlardı. Evliliğe doğal sigorta olarak bakıyorlardı. Ama çalışmanın başındayız, umarım ilerleyebiliriz…

YARD.DOÇ.DR. BETÜL URHAN
Kocaeli Üniversitesi İ.İ.B.F. Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Kadınlara da sendika

Sendikaların kısa vadeli hedeflere kilitlenmiş olan üye tipine göre ayarlanmış, mevcudu korumaya yönelmiş politikalarından sıyrılmaları ve kadın işçilere yönelik örgütlenme politikalarını farklılaştırmaları önem taşıyor.

Sendikaların giderek güç kaybettiği bir dönemde işçilerin özellikle istihdamdaki payları giderek artan kadınların neden sendikaya üye olduğu önemli bir sorudur. Bu sorunun cevabı sendikaların kadınlara yönelik örgütlenme politikalarını belirlemeleri bakımından özellikle önem taşır. Aslında bu satırları okuyan kadınların da gerçekten sendikaya neden üye olduklarını bir kez daha düşünmeleri ve sendikalarıyla olan ilişkilerini yeniden gözden geçirmeleri önemlidir. Çünkü işçilerin sendikaya üye olma nedenleri, bir bakıma sendikadan beklentilerini, bu beklentilerin karşılanıp karşılanmadığını ve buna bağlı olarak da sendikalardan duydukları memnuniyet ve sadakat derecesini belirler. Bu süreçte bu o kadar önemli bir soru olmuştur ki, pek çok ülkede ve ülkemizde bu alana ilişkin araştırmalar yapılmıştır. Bu yazımızda hem ülkemizde hem de diğer ülkelerde yapılan araştırmaların sonuçlarına ortaya koyarak özellikle kadınların sendika üyeliğini neden tercih ettiklerini belirlemeye çalışacağız

İşçiler sendikaya neden üye olur? Aslında oldukça eski olan bu sorunun her dönemde yeni cevaplarının olduğunu görüyoruz. Üstelik aynı dönemde farklı ülkelerde farklı cevaplarının da olduğunu söylemek gerekir. Başka bir ifade ile bu sorunun evrensel düzeyde geçerli olacak bir cevabı yok.

Kimi araştırmacılara göre işçiler tıpkı bir muhasebeci gibi davranarak, sendika üyeliğinden elde edeceği fayda katlanacağı maliyetten fazla ise sendikaya üye olmayı tercih eder. Bu görüşe göre insanlar doğası gereği kendi bireysel çıkarlarını en önde tutma eğilimine ve arzusuna sahipler. Dolayısıyla da işçiler, kendilerine daha fazla fayda sağlayacak umuduyla sendikalara üye olurlar. Örneğin daha yüksek ücret bu gibi faydalardan birisidir.

Bireysel değil kolektif fayda

Üyenin sendika üyeliğinden elde etmeği umduğu faydaları bireysel faydalar ve kolektif faydalar olarak ayırmak doğru olur. Her ne kadar bazı bilim adamları, bu dönemde toplumun daha fazla bireyci ve tüketimci olmasından dolayı, bireysel faydaları (Ücretsiz yasal tavsiye, bireysel faydalar, profesyonel hizmetler, eğitim ve öğretim kapsar), artırmak için sendikaya üye olduklarını ileri sürse de, kolektif faydaların hala daha önemli olduğunu gösteren bir çok araştırma örneğine rastlanmaktadır. Kolektif faydalardan kastımız;

- kolektif bir örgütlenmeye dayanarak ücret ve çalışma koşullarını geliştirme ve karşılıklı desteği kapsayan faydalardır.

Günümüzde işçilerin sendikaya neden üye olduğu sorusunun en açık cevabı daha iyi ücret ve çalışma koşulları, işverenlerin

keyfiyetine karşı çatışma güvencesi, iş güvencesi, sosyal koruma, özsaygıyı sağlama gibi kendilerinin tek başlarına kolayca elde edemeyecekleri bazı şeyleri istemeleridir. Gerçekten sendikaların geleneksel rollerinden birisi işçilerin işyerinde duydukları destek ihtiyacını sağlama işlevinin olmasıdır. Sendikalar, işyerinde huzursuzluk ve gerilim yaşayan işçilere, işverenlere karşı kolektif bir güç sağlayarak işteki ve işyerindeki hoşnutsuzluk ve gerilim kaynaklarını giderecek bir güç ve imkan sağlamaktadır. Nitekim sendikalar üyelerini işyerlerinde temsil ederken bir sigorta rolünü üstlenirler. Hem ülkemizde hem de İngiltere'de yeni üyeleri kapsama alan bir araştırma, üyelerin çok önemli bir oranı "işyerinde bir sorun olduğunda destek olur" hükmünü işçilerin bir sendikaya üye olmalarının iki ana nedeninden birisi olduğunu ortaya koymuştur.

Gerçekte hem erkek hem de kadın işçilerin sendikaya üye olma nedenlerini bireysel nedenlerden çok kolektif nedenler oluşturuyor. Ancak iki grup arasında bu nedenlerin ağırlık derecesi bakımından bazı farklılıkların olduğu gözlemleniyor. Özellikle Türkiye'de yapılan araştırmanın kapsamındaki kadın işçilerin işyerinde sendikal destek konusuna erkeklerden daha fazla önem verdikleri ortaya çıkmıştır. Bu durumun anlaşılır bir nedeni var. Çünkü işyerinde kadınlar sıklıkla haksızlığa uğramakta, bu nedenle işyerindeki destek ihtiyacı artmakta ve bu destek talebi en az ücret ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi kadar önem kazanmaktadır.

Dayanışma duygusu

Kuşkusuz ücret ve çalışma koşullarını geliştirmek, iş güvencesi sağlamak, işyerinde bir sorunla karşılaştığı zaman bir destek sağla-

mak ve işverenin haksız uygulamalarına karşı bir korunma sağlamak gibi işle ilgili bireysel çıkarlarını kolektif bir yolla sağlamaya dönük davranışlar sendika üyeliğini belirlemede çok büyük bir etkiye sahiptir. Ve sendikaların da en önemli sorun alanlarını oluşturur. Ancak tüm işçilerin sadece bireysel ve kolektif faydalarını sendika aracılığı ile artırmak için üye olduğunu söylemek çok doğru olmayacaktır. Eğer öyle olsaydı, sendikanın sağlamış olduğu ücret ve diğer faydalardan yararlanmanın sendika üyeliği şartına bağlı olmadığı ülkelerde, veya sendikanın toplu sözleşme yetkisine sahip olmadığı durumlarda işçilerin sendikaya üye olması hiç beklenemeyecekti. Ayrıca sendika aracılığı ile işçilerin memnuniyetsizlik kaynakları ortadan kaldırıldığı zaman mantık olarak sendika üyeliğinin de nedenleri ortadan kalkacaktı. Tersi durumda, yani, sendika işyerindeki memnuniyetsizlik kaynaklarını ortadan kaldıramadığı zaman işçilerin sendikaya üye olmaları ve üye kalmaları nasıl açıklanacak? Bu durumda başka faktörlerin önemli olduğunu söylemek gerekir.

Bir insanın en temel dürtülerinden birisi, diğerleriyle birlikte hareket etmek, bir gruba ait olmak gibi, toplum tarafından kabul edilmedir. Dolayısıyla işçilerin bir sendikaya üye olma veya olmama kararına etki eden şeyin sadece üyelikten sağlayacağı fayda ile açıklanamayacağı iddia edilebilir.

Özellikle işçi hareketine ilişkin ideolojik yakınlığı olan ve sol kanattan bir politikanın görüşünü benimseyen işçilerin araçsal ve faydacı nedenlere hiç önem vermeden üye olabildikleri görülmüştür. Sendikacılık ilkelerine sadakat ve görev duygusu güçlü olan emekçilerin sendika üyeliklerinin önemli nedenlerinden birisini oluşturduğu söylenebilir. Örneğin Hindistan'da yapılan bir araştırma işçilerin dayanışmayı sağlamak ve işçi sınıfının gücünü oluşturmak amacıyla sendikaya üye olduklarını göstermektedir. Başka bir ifade ile dayanışma duygusu sendikalara üye olmanın önemli nedenlerinden birisini oluşturuyor.

Türkiye'de işçilerin sendikalara neden üye olduklarını sorgulayan bir araştırmada da, işçilerin sırasıyla "ücret ve çalışma koşullarını geliştirmek", "işyerinde bir sorun olduğunda destek sağlamak" nedenlerinden sonra sendikacılığa olan inançlarından dolayı sendikaya üye olduklarını gösteren sonuçlara ulaşılmıştır. Nitekim işçilerin %45'i sendikaya üye olma nedenleri arasında "sendikacılığa inandığım için" ifadesini üye olma nedenleri arasında göstermiştir. Kadınlar arasında sendikacılığa inandığı için üye olanların oranının çok daha düşük olduğu görülmüştür. Nitekim erkeklerin %50'si bu ifadeyi sendikaya üye olma nedenleri arasında göstermişken, bu oran kadınlar arasında %17'ye düşmektedir.

İşçilerin sendikaya üye olma kararları sosyal bir ortamda oluşur. İşçinin sendika üyeliği kararı karşılıklı olarak işçilerin, ailenin, yöneticilerin, işverenlerin, hükümet ve sendika örgütleyicilerinin baskısı ve kararları tarafından etkilenir. Ancak özellikle işyerinde diğer işçilerin üyelik kararını verecek işçiler üzerinde kurduğu grup baskısı önemli olmaktadır. Bu baskı bir taciz değildir. İşçi çoğu zaman gruptan dışlanmamak veya küçümsenmemek, grup üyeleri arasında psikolojik olarak güvenli bir pozisyon sağlamak için sendikaya üye olabilmektedir. Bu tip enformel güvenlik ihtiyacının ve gruba uyma davranışının kadınlar arasında daha yaygın olduğu görülmektedir. Gerçekte sosyo-piskolojik araştırmalar da kadının grup kurallarına uyma davranışının erkeklere nazaran daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. "Üye oldum, çünkü işyerindeki herkes sendikalıydı". Bu ifade İngiltere'deki bir araştırmada genç bir işçinin ifadesi olmasına rağmen, ülkemizdeki işçilerin özellikle kadın işçilerin sendika üyeliklerini açıklamada kullanılabilecek bir boyuta sahip. Nitekim yaptığımız bir araştırmada kadınların %40'ı "işyerindeki çoğu işçinin sendikaya üye olması" nı başka bir deyişle grup baskısını sendikaya üye olmada önemli bir neden olarak ifade etmiştir. Bu ifadeyi tersinden okursak, işyerindeki çoğu işçi sendikalı olmasaydı veya işyerinde çoğunlukla sendikayı isteyen işçi grubu olmasaydı sendikaya üye olmayacaklardı.

Kadın işçilere yönelik politikalar

Bu durumun normal bir durum olduğu söylenebilir. İşyerinde sendika yanlısı bir davranış şeklinin oluşması sırasıyla topluluk veya grup baskısı, işçilerin üyelik statüsü, çalışma arkadaşlarına yönelik tutumları ve işçilerin gönüllülüğüne bağlıdır.

Böyle bir davranış şekli oluşmadığı zaman işçilerin sendikaya üye olmaları çok fazla beklenemeyecektir.

Ancak karşılaştığımız ve yaygın olduğunu düşündüğümüz örnekler, demokratik toplumlarda geçerli olan işçilerin kendi kararlarının sendika üyeliğinin merkezi olduğuna yönelik tezi çürütecek cinsten örneklerdir. Örneğin yüz yüze görüştüğümüz bazı kadınlar işe yeni girdikleri zaman üye olup olmak istemediklerinin dahi sorulmadığını ve bilinçli bir tercih ile sendikaya üye olmadıklarını belirtmişlerdir. İki yıldır bir işyerinde çalışan 24 yaşındaki bir işçi " Bütün kadrolu işçiler sendikalıydı, kadrolu olabilmem ve işimi korumam için sendika üyesi olamam gerekiyordu " diyerek üye olma nedenini ifade etmiştir. Aynı soruyu yönelttiğimiz bir kadın işçi "işe yeni girdiğimde işe başlamam için gerekli olan belgelerle birlikte üyelik formunu doldurdum, bana üye olup olmayacağım sorulmadı" şeklinde cevap verdi. Yine başka bir kadın işçi sendikaya üye olduğunu sonradan öğrendiğini, aynı işyerinde çalışan kocası tarafından doğum iznindeyken sendikaya üye yapıldığını belirtti. Sendikal örgütlenmeye inanan bir kadın işçi ise işyerindeki sendikanın benimsemiş olduğu ideolojiyi benimsememesine rağmen, sadece işyerinde örgütlü olduğu için söz konusu sendikaya üye olmak zorunda kaldığını, normal koşullarda bu sendikaya üye olmayacağını ifade etti. Özellikle kadın işçilerin sendikalara yönelik bilgisizlikleri de göz önünde bulundurulduğunda, işyerinde sendika yanlısı davranış gösteren grubun kurallarını (sendika üyeliği) benimseyerek değil, cezalandırılmamak için uymayı tercih ettiklerini göstermektedir. Her halde bu durum, sendikal sorunların sahiplenilmesinde sendika-üye ilişkisinde yaşanan sorunların da kaynağını oluşturuyor.

Türkiye'de hukuk sendikaya üye olma, işkolunda ör gütlü olan sendikalardan dilediğine üye olmayı içeren Pozitif sendika özgürlüğünü, üyelikten ayrılma gibi negatif sendika özgürlüğünü düzenlemiş ve sözde güvence altına almıştır. Hem yukarıdaki örnekler hem de işverenlerin sendikalaşma karşıtı davranışları her iki özgürlüğün de uygulamada karşılıklarının olmadığını göstermektedir. Genelde işçilere özelde kadın işçilere, mevcut sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal ortam içerisinde bağımsız karar alma ve bunları uygulamanın sonuçlarına katlanma maliyetinin ne olacağı sıkı bir şekilde öğretilmiş, öğretilmekte! Dersini alan ve almakta olan kadınların ezberi bozmaları ancak sendikaların kendi yapıları ve politikaları konusundaki ezberi bozmaları ile mümkün olacağını düşünüyoruz. Bu nedenle sendikaların giderek bireyciliğe ve tüketimciliğe uyumlaştırılan, dayanışma duyguları zayıflayan ve kısa vadeli hedeflere kilitlenmiş olan üye tipine göre ayarlanmış, mevcudu korumaya yönelmiş politikalarından sıyrılmaları ve kadın işçilere yönelik örgütlenme politikalarını farklılaştırmaları önem taşıyor.

Eşimin arkasında olacağım

Sündüz Yalçın Ankara'da TPAO temsilcimiz. İki çocuk annesi Sündüz, Petrol-İş Genel Merkezi'ne eğitime gelmişti, eşi ve çocuklarıyla birlikte. O eğitimdeyken iki çocuğuna eşi Gazi Yalçın bakıyordu. Hayat müşterek çünkü... Gazi Bey'le temsilci eşi olmayı, çocuk bakımını ve eviçi sorumluluklarını konuştuk.

Necla Akgökçe

Sizi tanıyabilir miyiz, isminiz?
Gazi Yalçın.

Nerede çalışıyorsunuz?
1971 Ankara doğumluyum. Yine Ankara'da Yapı Kredi Bankası Bölge Müdürlüğünde çalışıyorum. İdari işler kısmında çalışıyorum. Eşim eğitime geldi ben de ona destek vermek amacıyla buradayım. Eşim temsilci seçildi bir başlangıç yaptık, bundan sonra da arkasında olacağım.

Şimdiye kadar ne yaptınız, çalıştığınız yerde bir sendika var mı siz örgütlü müsünüz?
Bankamızda sendika var, Basisen üyesiyim, ama aktif olarak hiçbir zaman içinde yer alamadım.

Eşinizle nasıl tanıştınız ne zaman evlendiniz?
Eşimle dayım vasıtasıyla tanıştım. O da TPAO'da çalışıyor. 1999'da tanıştık. Daha sonra ilişkimiz ilerledi ve evlenmeyi düşündük.

Severek evlendiniz yani?
Evet... Birbirimizi biraz tanıdık, ondan sonra evlendik.

Nerelisiniz?
Aslen Sivas Divriğiliyim. Ama orayı pek bilmiyorum. Ankara'da

doğup büyüdüm ben. Hala da Ankara'da yaşıyoruz. Ailemiz çevremiz her şeyimiz Ankara'da.

Öğrenim durumuz hangi okulu bitirdiniz?

Anadolu Üniversitesi İşletme Bölümü mezunuyum.

Evdeki işbölümü nasıl… İki çocuğunuz var, ne türden bir paylaşma var, ya da paylaşma var mı?

Eşim de çalışıyor ben de çalışıyorum. Sabah çocuklarımızı kreşe bırakıyoruz onlar da bizim gibi sabah yedide mesaiye başlıyorlar. Akşam yediye kadar mesai devam ediyor. Kreş dönüşünde onları ancak görebiliyoruz. Evde çok yoğun bir tempomuz var. Eşim bir taraftan yemek hazırlıyor, bir taraftan çocuklarla uğraşıyor. Ben ona yardımcı olmaya çalışıyorum.

Hangi işlerde yardım ediyorsunuz?

Temizlik, sofranın kurulması, kaldırılması çocuklarla oyun oymak onları oyalamak her şeyi yapıyorum. Benim yapamadığım bir tek yemek.

Ailenizde işbölümü var mıydı, yoksa siz mi bunun daha doğru olduğunu düşündüğünüz için başlattınız?

Ben bir ailenin tek erkek çocuğuyum. Kendi ailemde hiç ev işi yapmazdım. Hayata atılıp evlendikten sonra ilk zamanlarda da çok zorluk çektim, genelde baktığınızda bu bir sıkıntı değil, o esnada insana sakıntı gibi geliyor. Ama daha sonra hoşunuza gitmeye başlıyor. Çünkü bir aile oluyorsunuz, çocuklar, eşiniz bu işleri mutlu bir biçimde yapıyorsunuz, başkalarına değil kendi ailenize yapıyorsunuz… Çocuklarımı seviyorum onlarla daha yakın iletişim kurmak hoşuma gidiyor. Petrol-İş'deki bu bir haftalık eğitim çocuklara daha da yakınlaşmamı sağladı.

Sabah gidiyoruz akşam geliyoruz. Çocuklar 9'da 9.30'da uyuyor. Hafta içinde onları iki iki buçuk saat görebiliyoruz ancak. Eğitim sayesinde onlarla da bayağı haşır neşir olduk.

Ortak bir yaşam kurduk ev işleri de dahil olmak üzere bütün zorlukları paylaşıyoruz. Yaşamak için bunları yapmak zorundasınız. Aile olmak böyle bir şey sonuçta.

Bir gününüz nasıl geçiyor?

Sabah 6.30'da kalkıyoruz. Eşim ben ve çocuklarımız. Yediye kadar hazırlıklarımız devam ediyor 7'de çocukları kreşe gönderiyoruz servisleri var gelip alıyor. Saat 7.30'da benim servisim geldiği için eşimden önce çıkıyorum. Benden yarım saat sonra eşim çıkıyor. Haftanın beş günü bu şekilde devam ediyor.

Çocuklar kaç yaşında?

Oğlumuz altı yaşına girdi, kızımız da bir yaşını yeni bitirdi. Ağabeyiyle aynı kreşe gidiyor. Akşam mesaiyi sonrası eşim 6'da dönüyor. Benim yedi buçuk sekizi buluyor dönüşüm. Çocuklar da akşam altı buçuk gibi geri dönüyor. Bu böyle devam ediyor. Geldikten sonra eşim yemek hazırlamaya başlıyor. Sonra ben geliyorum, sofrayı hazırlıyorum. Yemeği yedikten sonra çocuklarla geçirilecek bir veya iki saatlik bir zamanımız var.

Birimiz sofrayı topluyoruz birimiz de çocuklara bakıyoruz. Sonra oturuyoruz. Oğlumuzun ödevlerini yapıyoruz.

Eşiniz çalışmasaydı da ev işleri yapar mıydınız?

Tabii ki yardım edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Onun da dinlenmeye ihtiyacı olacak ev işleri yapsa da

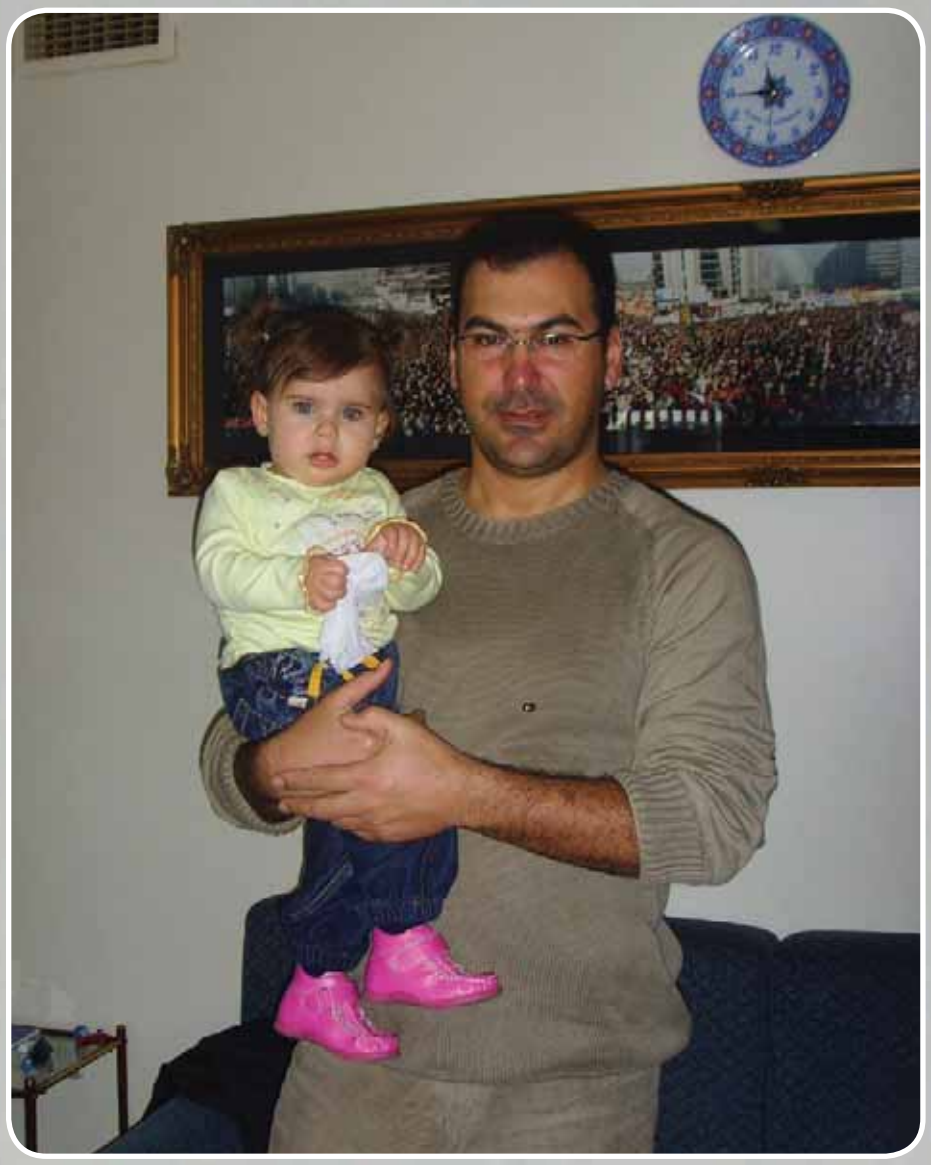

çocuklarla akşama kadar birlikte olduğunu ve ev içinde pek çok iş yaptığını düşünecek olursak tabii ki destek vermek gerekiyor. Biriyle birlikte yaşıyorsanız bu öyledir. Her şekilde paylaşmak gerektiğini savunuyorum.

Eşiniz yeni temsilci seçildi herhalde, o süreci biraz anlatabilir misiniz, siz ne düşündünüz, neler yaptınız?

Eşim yürütemeyiz diye temsilci seçilmek istemiyordu aslında. İki çocuk aile yaşantısı, iş sendikacılığın da hakkını vermek lazım, çünkü bu tür işlerde mücadele etmeniz gerekiyor. Eşim çekindiği için girmek istemedi. Ben aktif bir biçimde girersen ben sana destek veririm dedim. Ben cesaret verdim arkadaşları destekledi bu işe girdi, temsilci seçildi. Artık bundan sonraki aşamalarda da her zaman yanındayım. Gördüğünüz gibi temsilci eğitimlerine geldik iki çocukla.

Şu anda eşiniz eğitim de siz de çocuklara bakıyorsunuz hoşnut musunuz?

Bizim çocuklarımız, tabii memnunum, ama küçük kızım annesini arıyor. Anne sütünü istiyor. O konuda bir sıkıntımız oluyor. Bezini değiştirmeye kadar her türlü ihtiyacını karşılıyorum ben. Bir sorun yok… Büyük oğlumuzun bir sıkıntısı yok o zaten kendini kurtardı. Burada kağıt kalemle kendini oyalıyor. Takıldığı yerlerde geliyor bana soruyor… Bugün dördüncü gün bir şekilde idare ediyoruz. Bu çözüm uygun, yani başka bir eğitimde de yapabilirsiniz, olur. Çocukları bırakacağımız yer yok. Ayrıca çocuklar bize çok alışık onlar da bizi bırakmak istemiyor.

Eşiniz eğitimdeyken, burada geçici bir yerde kalıyorsunuz, bir çocuk odası olmalı mı sizce eğitimlerde?

Tabii çok iyi olur. Biz istisna bir durum yaşıyoruz herhalde. Ama böyle bir şey düşünülmemiş. Mesela katlardaki demir korkulukların arasında açıklıklar var. Bu ürkütüyor insanı. Gerçekten de bir çocuk odası olabilir. Kadınların bu işe girmesi çok farklı bir olay. Onların olmadığı bir mücadele gerçekten de eksik kalıyor. Her şeyin erkeklerin götürmesi iyi olmuyor. Ben sendikal mücadele de de diğer başka aktivitelerde de kadınların olmasından yanayım. Kadınların olduğu bir ortamda da çocukları da olacak. Onlar için bir şeyler yapmalı.

Ben sendikadan önce kaldığımız otele telefon açtım, çocuk odanız var mı, otelde kreş gibi çocuklarla ilgilenecek bir birim var mı diye sordum. Onlar da yok dedi. Beş yıldızlı bir otelde bir çocuk odası olmaması gerçekten de düşündürücü bir şey.

Sendikal mücadelede kadınların yer alması için böyle imkanlar yaratılabilir. Bu tür imkanları kendimiz yaratmalıyız esasında. Böyle bir şeye de katkıda bulunursak çok seviniriz. Böyle bir şey düşünülürse çok iyi olur.

Çocuk daha bir yaşında sendikanın her tarafında dolaştırmak imkanı olmuyor. Oda ortamında olması çok iyi. Genelde odadayız, bazen de gezdiriyorum çok sıkıldığında.

Çok iyi bir iş yapıyorsunuz?

Çok teşekkür ederim. Biz umarım başkalarına örnek oluruz kadınlar bu tür sendikal çalışmalara daha etkin bir biçimde katılırlar. Mücadele etmek gerekiyor. Başka türlü bir şeyler elde edilmiyor ve bir şeyler değişmiyor. Eşimin her zaman arkasındayım. Biz daha önce de birlikte katılıyorduk etkinliklere. Oğlum sekiz aylıkken İzmit'de mitinge gitmiştik mesela. Beş altı sene öncesine dayanıyor… Şimdi kızımız da bir biçimde sendikal etkinliklere katılıyor… Mutluyuz…

DOÇ. DR. SERPİL ÇAKIR
İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fak.

Tayyare'deki ilk kadın: Belkıs Şevket

Osmanlı'da o zaman iki tayyare vardı. Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-u Nisvan Cemiyeti'nden Belkıs Şevket Hanım, uçmak istiyordu, onun için uçmak hem eşitliğe hem de özgürlüğe karşılık geliyordu... Bir Kasım günü Belkıs Şevket bunu başardı.

İki hafta öncesiydi. Uçaktaydım, bir ara dalmışım, hostesin sesiyle uyandım. Yeşilköy'e inmek için kemerlerimizi bağlamamız konusunda uyarıda bulunuyordu. Neredeydim, hangi yıldaydım? 1913 yılında değil miydik?. Fethi Bey'in tayyaresinde Belkıs Şevket'le beraber uçmuyor muydum? Tüm bu karışıklığa, uykuya dalmadan önce, okuduğum bir metin sebep olmuştu. 18 Kasım 1913'te, batı dünyası dışından bir kadın olarak uçağa binerek gösteri yapan Belkıs Şevket'in uçuş hikayesi götürmüştü beni o yıllara. Belkıs Şevket, bu gösteriyi dönemin kadın mücadelesinde simge isim olan bir kadın derneğinin üyesi olarak yapmış, kadınlar hakkında önyargıları kırmayı amaçlamış, kadınların cesur olabileceklerini kanıtlamak istemişti. Unutmayalım ki, o yıllarda hava yolu taşımacılığı olmadığı gibi, Osmanlı'da bir iki tane teyyare vardı. Gelin hep birlikte okuyalım, hissedelim o heyecanı:

Avrupa'da edilen tecrübelerden, yapılan müsabakalardan günü gününe heberdar oluyorduk. Bittabi efkar-ı umumiye-i Osmaniyede

teyyare merakı artıyordu. Kadınlık bundan bigane kalamazdı ve kalmadı. Bu sıralarda pilotu zabitanımız Edirneye hava yolu ile gidip gelmişlerdi. Üyesi olma mensubiyetiyle iftahar ettiğim kadın haklarını savunan derneğimiz, Osmanlı Müdafaa-i Hukuk –u Nisvan Cemiyeti'nde bu meseleye dair tartışmalar yapılıyordu. Ben derhal söz alarak İslam kadınları namına ilk defa doğulu, şark kadınlarının da garpli, batılı hemcinslerinden geri kalmayacaklarını ispat için teyran edebileceğimi, uçabileceğimi, arz ettim. Herkes alkışladı.

"Muhterem cemiyetimiz kararlaştırırsa hemen hazır olduğumu da ilave ettim." Dernek kurucumuz olan Ulviye Mevlan hanım efendi arzumu, daha doğrusu cemiyetin kararını Mevlanzade Rıfat Beyefendiyle Medirhanzade Süreyla Bey vasıtasıyla vatanperver erkan-ı hükümetimize arz ve iblağ ettireceklerini kendilerine mahsus nezaket üsluplarıyla beyan buyurdular. Cemiyet üyeleri teşekkür ettiler. Ben çocuk çılgınlığı ile seviniyor ve memnun oluyordum. Cemiyetimizin talebi her tarafta ve özellikle Birinci Kolordu Hümayun kumandan vekili Cemil Beyefendi Hazretlerinin nezdinde memnuniyetle karşılandı. Ve derhal teyyare mektebi müdürü Veli Beyefendi haberdar edildi. Pazar günü teyran, uçuş günü olarak kararlaştırıldı.

Sabırsızlıkla Pazar gününü bekliyor ve daima yazı odamdaki barometreye bakıyordum. Oooff… Barometre düşüyordu. Evet birkaç saatler sonra şiddetli lodosla yağmur yağıyordu. Artık hüznümü sual etmeyiniz.

Sabah ezanıyla kalktım. Biraz sonra latif ve mülayim bir sonbahar gününü müjdeleyen ışık kırılmaları odamın pencerelerini yıldızlıyordu. Oooh … Ne kadar güzel bir gün, tam manasıyla bir teyyare havası.

Saat birde mukaddes cemiyetimizin, derneğimizin bayrağını ve azalarını, üyelerini taşıyan, kırmızı rozetli otomobillerle Ayastefanos'taki, (Yeşiköy) teyyare mektebine gidildi. Mektebin idarecileri tarafından karşılandık. Bu esnada mektebin müdürü Veli Beyefendinin eşinin taktığı bir göğüs iğnesiyle taltif edildim. Trenle gelen hemşirelerimle beraber bir müddet istirahat ettik. Teyeran, uçuş sırasında şiddetle çarpan rüzgara mukavemet için pilot beylere mahsus yeni ve güzel teyyareci meşmaını ve başıma da yün bir başlık giydim. Gözlerimi siyaten takılması lüzumlu gözlüğü taktım. Beni bu halimle gören muhterem refikalarım gülüyorlardı.

Vakit geldiğinde, gayyur ve cesur pilot Fethi Bey kardeşimiz bir çalaki ile mevkiine çıktı. Alet yerden yüksekçe olduğundan bir iskemle vasıtasıyla ben de hemen pervanenin arkasındaki mahalde örme olarak ağaçtan imal edilmiş ufak bir iskemleye ayaklarımı ileri doğru uzatarak ve kart dolu sepeti alarak oturdum. Teyyaremizin hareket etmesi için muhterem bir meferimiz pervaneyi eliyle ve Fethi Beyin kumandasıyla çeviriyordu. Fakat burada şunu arz etmek istiyorum ki acaba tayyare makinesi meyanında, gemilerde olduğu gibi pervaneyi bizatihi hareket ettirecek hususi bir tertibat yapmak gayri mümkün müdür?

Fethi Bey oturduğum yerin arkasında ve benden yüksekçe olan mahallinden tayyarenin yanında ve önünde bulunan derece tertibatını havi aletlere bakıyor ve elinde otomobillerde olduğu gibi, kumanda aletini elinde tutuyordu. Lüzumu olan kuvvetin ortaya çıkmasıyla, otomobil gibi yirmi otuz metre kadar yerde bir müddet gittikten sonra alkışlar arasında yavaş yavaş yükselmeye başladık.

Önce hafifçe, daha sonra gittikçe yükseliyor Makrıköy (Bakırköy) üzerinden mektebe doğru hareket ve teyran dakika dakika artıyordu. Yeşil tarlalar, ufak köyler, derecikler hakikaten güzel manzaralar görülüyordu. İstanbul'umuzun üstünde uçarken sepetten kartları aşağı atıyordum. Teyyareden bakılan yerler arz ve beyandan müstağni olduğu üzere daha büyükçe görünüyordu. Harbiye Nazareti'nin yaygın kulesini ve bazı büyük mahallelerimizi gördükçe bilmem neden gülüyordum. Semalara doğru nur-i hidayetle parlayan hilalli minareler, şamdanlar içindeki mumlar gibi müşahade olunuyor, binalar ve mahaller, fenni çocuk eğlencelerindeki küçük evler gibi göze çarpıyordu. Koyu mavi atlas gibi kıvranarak uzanan Bosfor (Boğaziçi) ve iki tarafındaki zümrüdi halılarla süslenmiş Anadolu ve Rumeli cennet gibi bir manzara idi. Sevimli pay-ı tahtımızın (başkentimizin) semadan kuş başı görünüşü hakikaten pek alımlı. Beyoğlu'nun Cadde-i Kebir'i üzerinde akıp giden insan kitlelerinin karıncalara benzeyen görüntüleri olur güzelliklerden değildi.

O kadar süratle teyeran ediyorduk ki, kartları attıkça kolumu tekrar yanıma getirmek için epeyce müşkilat çekiyordum. Bazen pervanenin hareketini temin eden benzin gözlüklerimin üstüne sıçrıyor, etrafımı görmek için bunları temizliyor idim. Çünkü oturduğum yer makinaya pek yakın idi. Vucudumu mahafazaten giydiğim dört tane yün fanila ile üşüyordum. Başım daha çok üşüyordu. Gerçi keçe külah gibi bir başlık giymiş isem de sonra pilot beylerde gördüğüm üzere bir yün başlık sarmamıştım. Yere indiğimiz zaman gönlümde bir mahzunluk vardı. Kalbim, ruhum daha çok gezmek, hatta uzaklara ötelere gitmek istiyordu. Evet hemşirelerim Bu seyahat keşke pek çok devam etseydi. 18 Kasım 1913.

Normal doğum mu, sezaryen mi?

Yaklaşık 9 ay karnımızda taşıdığımız bebeğimizi normal doğumla mı yoksa sezaryenle mi dünyaya getireceğimize nasıl karar vermeliyiz? Hem kendimiz hem de bebeğimiz için hayati öneme sahip bu kararı verirken, kendi korkularımızı ve kaygılarımızı mı, bebeğimizin sağlığını mı ön plana çıkarmalıyız? Giderek artan sezaryenle doğum şeklinin bu kadar yaygınlaşmasının sebebi nedir? Günümüzde, özellikle de ülkemizde oldukça yaygın hale gelen sezaryenle doğum şeklinin sağlık sektörünün kadınlara bir dayatması mı yoksa modern tıbbın gerekliliği mi olduğu tartışmaları sürerken, Kadın Doğum Uzmanı Emel Türkoğlu, sorularımızı cevaplayarak konu hakkında aydınlanmamızı sağladı.

Selgin Zırhlı Kaplan

Bir kadın doğum uzmanı olarak normal doğumla sezaryen arasındaki farkları veya birbirleriyle kıyasladığınızda avantajlarını ve dezavantajlarını açıklayabilir misiniz?

Normal doğum fizyolojik bir kanaldan spontan (kendiliğinden) olarak bebeğin doğması. Bu konuda eğitimli bir kişinin -ki bu kişinin hekim olması şart değil, ebe de olabilir- yardımı yeterlidir. Bazen yardımsız gerçekleştiği de olur. Sezaryen ise bir operasyondur. Ameliyathane koşullarında kadın doğum uzmanı tarafından gerçekleştirilir. Her ikisinin de avantaj ve dezavantajları hastaya göre değişir. Sezaryende anestezinin getirdiği ek riskler sözkonusu olabilir.

Hangi durumlarda normal doğum, hangi durumlarda sezaryenle doğum yapılmalıdır?

Bebeğin miyadı, geliş pozisyonu, ağırlığı, annenin pelvis kemiğinin yapısı, anne ve bebek için risk faktörleri değerlendirilir. Sezaryen gerektirecek tıbbi bir neden yoksa öncelikle normal doğum düşünülmelidir. Doğum eylemi sırasında beklenmedik bir kanama, bebeğin kalp atışlarında bozulma, doğumun ilerlememesi gibi durumlarda da sezaryen gerekebilir.

Sizce doğum yöntemini hastanın kendisi mi seçmeli yoksa doktorun önereceği yöntemi mi benimsemelidir?

Hekim hastasını bilgilendirmeli ve doğru şekilde yönlendirmelidir. Hastanın doktorunun önereceği yöntemi benimsemesi, hekimin de hastanın bireysel özelliklerini dikkate alması gerekir. (Eğitim,sosyo-ekonomik, Psikolojik durum gibi)

Bazı kadın doğum uzmanlarının sezaryeni normal doğum gibi tüm hastalarına bunu önermesini, hatta bazı vakalarda normal doğumdan vazgeçirmesini doğru buluyor musunuz?

Doğru bulmuyorum. Mesleğin suistimali olarak görüyorum. Hekimin görevi doğal seyrinde gidecek bir doğumu engellemek olmamalıdır. Ameliyat tekniklerinin gelişmiş olması, anestezi risklerinin azalması ve ameliyat sonrası bakımdaki kolaylıklar bazı hasta ve hekimler için sezaryeni cazip hale getirmiş olabilr. Ne de olsa normal doğum meşakkatli bir iştir. Hem hasta ve yakınları için, hem de doktor için sabır gerektirir. Ancak bunların hiçbiri normal doğumdan hastayı vazgeçirmek için bir neden değildir.

Özel hastanelerde doğumların artması nedeniyle hekimler tıbbi gerekçelerden çok hasta isteklerine öncelik vermeye başladılar. Bu konuda objektifliklerini önleyen bir baskı altında olduklarını düşünüyorum. Ayrıca hastaların ağrısız normal doğum -anestezi ile- seçeneklerinin çok yaygın uygulanmaması da doğum ağrısı çekmek istemeyen hastaların sezaryen tercihini artırmış olabilir.

Kadın doğum uzmanları arasında normal doğumcu-sezaryenci kamplaşması var mı sizce? Varsa sebebi ne olabilir?

Böyle bir kamplaşma yok. Az önce söylediğim gibi özel çalışan hekimlerin sezaryene yönlenmesi sözkonusu. Eğitim hastaneleri ve üniversite hastanelerinde %30 olan sezeryan oranı özel hastanelerde %80'lere kadar çıkmakta.

Devlet hastanelerindeki hizmet, altyapı, personel sayısı yetersizliği gibi nedenlerle standartların düşmüş olması, işleyişin tıkanması, hızla çoğalan özel hastanelerin bu ihtiyaçları daha iyi düzeyde karşılaması ve hastaların özelde de SSK-Bağkur'dan yararlanmaya başlaması nedeniyle doğum için özel hastaneler tercih edilir oldu.

Sezaryenle doğum yapan bir kadının ileride normal doğumla çocuk sahibi olabilmesi mümkün mü?

Bu ilk sezaryenin yapılış nedenine bağlı. Eğer bu gebelikte sezaryen gerektiren başka bir neden yoksa normal doğum denenebilir. Ancak doğum ağrıları sırasında %1-2 gibi düşük de olsa rüptür, yani uterus dikişlerinin açılması riski vardır ve bu bebek ve anne için hayati tehlike yaratabilecek bir risktir. Bu riskler hasta ile paylaşılmalı, doğum sırasında çok dikkatli takip yapılmalıdır. Bu riski birçok hekim üstlenmek istemez ve genellikle sezaryen olan hasta tekrar sezaryene alınır

Sezaryenin bebeğin sağlığı üzerinde riskleri var mı, varsa neler?

Bilinen büyük bir riski yok. Solunum yollarındaki sıvı sezaryende daha geç atıldığından geçici bir taşipne (hızlı solunum) olabilir.

Normal doğum yaptıran kadın doğum uzmanı bulmak neden zor? Sezaryeni tercih etmelerinde maddi etkenler sözkonusu olabilir mi? (Bildiğimiz kadarıyla sezaryenle doğum normal doğumdan daha pahalı)

Maddi etkenlerden çok manevi baskının sözkonusu olduğunu düşünüyorum. Bu pahalılığın sebebi hastane masrafının sezaryende daha çok olmasıdır. Birçok hekim normal doğum-sezaryen arasında farklı bir ücret talep etmez. Hekimlik gibi özverili bir mesleği seçmiş kişilerin para için böyle bir tercihle suçlanmalarının haksızlık olduğunu düşünüyorum.

Sağlık Bakanlığı'nın son dönemlerde sezaryeni yasaklayacağı ve gerçekten zorunlu olduğu koşullarda yapılmasına izin verileceği şeklinde söylentiler var. Bu söylentilerin aslı var mı, varsa siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Bu sorun rijid yasaklarla çözümlenemez. Bu karar tamamen hekimin insiyatifindedir. Her doğumun koşullarını ancak o hekim bilebilir. Meslek etiğine ve bilime saygılı hekimler yetiştirip ülkenin sağlık koşullarını ve eğitim düzeyini yükseltmek çözümü kendiliğinden getirecektir.

Son olarak doğum yapmayı düşünen ve sezaryen-normal doğum ikilemi yaşayan kadınlara söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Her ikisinden de korkmamalılar. Öncelikle kendilerini normal doğuma hazırlamalı, bu konu ile ilgili yakınlarının deneyimlerinden çok doktorunun söylediklerine kulak vermeli, önyargılardan uzaklaşıp esnek olmalı, kararı hekime bırakmalılar. Sonuçta önemli olanın sağlıklı bir şekilde bebeği dünyaya getirmek olduğunu unutmamalılar.

Doğum Hikâyeleri...

Normal doğum-sezaryen ikilemini şüphesiz ki doğum yapacak olan kadınlar yaşıyor. Bu konuyu onlara da sorduk. İşte verdikleri cevaplar.

F.L.: Ben iki bebeğimi de sezaryenle dünyaya getirdim. Aslında ikinciyi normal doğurmayı düşünüyordum ama ilki sezaryen olduğu için doktorum dikişlerimin yırtılabileceğini söyledi. Keşke birinciyi de normal doğumla dünyaya getirseydim diyorum, ama ilk olduğu için çok korkmuştum. Halbuki doğum sancısından daha beterini sezaryen sonrası yaşadım. Tabii herkeste öyle olmuyor.

S.K.: Oğlumu dünyaya getirenceye kadar 4 doktor değiştirdim. İlki kontrolleri eksik yapıyordu, ikincisi çok ilgisizdi. Üçüncü doktorumu doğum doktorum olarak seçmiştim ama o da beni normal doğumdan vazgeçirmeye çalıştı. Ben ısrar edince tamam dedi ama son anda bir bahane yaratıp daha 37. haftamda ameliyata almak istedi. Sonunda güvenilir bir doktor bulduk ve normal doğum yapabileceğimi söyledi söyledi. 40. haftamda normal doğumla oğlumu dünyaya getirdim.

Ç.B.: Benim pelvik darlığı nedeniyle doğum yapmam imkansızdı. O yüzden sezaryenle doğurdum kızımı. İlk ve tek çocuğum, ikinciyi de düşünmüyorum. Başta ameliyat olduğu için sezaryen istememiştim, sonuçta ameliyat riskleri onda da var. Dikişlerim doğum sonrası çok canımı yaktı, bebeğimi doğru dürüst emziremedim acıdan.

H.G.: Ben doğrudan doktoruma bıraktım kararı. Sezaryeni uygun bulduğu için öyle doğurdum bebeğimi. Doğumu görmek istediğim için kısmi anestezi istedim. Doğum sonrası da herhangi bir zorluk yaşamadım. Doktorum normal doğum deseydi ona da hazırdım.

Z.Y.: Açıkçası ben hastaneye yakın oturmadığım için yolda doğurmaktan korktum, o yüzden sezaryeni tercih ettim. Saati belli, doktor da başında olunca insanın içi rahat oluyor. Doğum sancılarını beklemedik, iki hafta erken doğurdum, sonuna kadar beklemedim. Özel hastane olunca biraz pahalı oldu.

Ülkemizde sezaryenle doğum oranı yüzde 40 civarında...

Sağlık Bakanlığı rakamlarına göre ülkemizde sezaryenle doğum oranı 2003 verilerine göre %21.2 iken, günümüzde yüzde 40 civarında. Bu oranın, gelişmiş ülke oranlarının ve Dünya Sağlık Örgütü'nün koyduğu hedeflerin %5-15 üzerinde olduğu belirtiliyor.

Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü Doğum Programı Bilim Kurulu tarafından geçtiğimiz yıl yayınlanan "**Doğum Eylemi Yönetim Rehberi**"nde sezaryen şöyle tanımlanıyor:

Genel olarak sezaryen; vajinal doğumun güvenle tamamlanmasının mümkün olmadığı durumlar sözkonusu ise veya vajinal doğum ile birlikte maternal (anneyle ilgili) ve/veya fetal (bebekle ilgili) morbidite (hastalık) ve mortalitede (ölüm) belirgin artış riski varsa uygulanır.

Yine aynı rehberde, sezaryenle doğum oranının artışı şu sebeplere bağlanıyor: "...bu oranı yükselten nedenler arasında isteme bağlı ve mükerrer sezaryenlerin artması, endikasyonların genişletilmesi gibi faktörlerin rol oynadığı düşünülmektedir."

"...Günümüzde anestezi, kullanılan ilaç ve malzemeler, cerrahi ve postoperatif bakımdaki gelişmeler sezaryenlere bağlı mortalite ve morbiditeleri azaltmış olmakla birlikte halen enfeksiyon, kanama, transfüzyon ihtiyacı, tromboembolik riskler, hastanede daha uzun kalma, iyileşmenin daha geç olması, daha çok ağrı çekilmesi gibi riskler devam etmektedir."

Ev-Eksenli Çalışan Kadınlardan Mektup

Türkiye'de kadınların bir kısmı evde elbise üzerine boncuk işliyor, kimileri kazak örüyor, bazıları da kemer yapıyorlar. Sipariş üzerine de yapıyorlar bu işleri, fason da... Çoğu zaman ev işleri ile iç içe geçmiş bu işler, düşük ücretli ve güvencesiz işlerdir. Ev eksenli çalışan kadınlar bir süredir örgütleniyorlar. "Fabrika işçileriyle dayanışma oluşturmaya çalışıyoruz; fabrika işçileriyle güçbirliği yapmayı önemsiyoruz" diyen arkadaşlarımız, bizlerle deneyimlerini paylaşmak istiyorlar. Bu ilk mektup, arkası gelecekmiş.

Gülsüm Coşkun, Durdu Çetiner, Pervin Oku, Sadiye Çil, Güncay Kösem

Bizler ev-eksenli çalışan kadınlarız. Ev-eksenli çalışma nedir? Ev-eksenli çalışanlar kimlerdir? Biraz çalışma biçiminden bahsederek başlayalım istedik yazımıza. Biz kadınlar olarak örgütlensek de, hemen hemen hepimiz kadın olsak da, tek tük de olsa erkek ev-eksenli çalışanlar da var. Neden daha çok kadınlar, ev-eksenli çalışıyor? Ortak özelliğimiz kadın olarak doğmaktır. Ev-eksenli çalışma, kendi seçimimiz değildir (gerçi bazen tek tük de olsa seçen vardır tabii ki). Ama yine mutlu olarak yaşamaya ve çalışmaya çalışırız. İki kuruş ekmek parası diye başlar, bu meslek. Her işi yaparsın çeşidi çoktur. Gecesi, gündüzü, zamanı saati de yoktur, bizim işin.

Ev-eksenli çalışmanın üç türü var: 1. Fason, 2. Sipariş, 3. Kendi hesabına çalışma. Kendi hesabına çalışma deyince girişimcilik gibi anlaşılmasın sakın. Hani iş ararken CV doldurup vasıflarını yazarlar ya, bu da bizim vasıf gösterme şeklimizdir. Kalan parça kumaş, artan ipimiz vardır ve şal, lif, patik, bebek yeleği, takı vs... bunları yaparız. Müşteriye gösterip sipariş almaktır esas amacımız. Ama asıl, modeli, şekli gören sipariş versin diye yaparız. Tabii satarız da ürettiklerimizi. CV'miz her zaman satışla olmaz, bazen hediye yaparız, bazen kendi ürünlerimizin mankenliğini yaparız. İşimizin sürekliliği olmadığı için, biz de sermaye sahibi olmadığımız için emeğimize ve ürünlerimize talep oluşturmak önemlidir.

Bazen de doğrudan sipariş alırız. Sipariş çevremizden bilirler ne iş yaptığımızı, dikiş nakış, halı dokuma, kumaş dokuma, kazak örme, el makina vs gibi bu işimizde de "patron" getirir modelini, rengini, ölçüsünü, işin malzemesini de getirir, ne zaman biteceğini de söyler ve işi bitirip teslim ederiz ve paramızın ya hepsini ya da yarısını alırız. "Patron" bazen çocuğunu

evlendiren komşumuzdur, bazen evini yenileyen akrabamızdır, bazen kendi becerisi olmayan ya da zaman bulamayan kadınlardır, bazen de dükkancılardır. Fason çalıştığımızda da, fabrikadan veya atölyelerden iş alırız. Şeker paketleme, kablo takımı, avize taşı, duvak işleme, perde nakışı temizleme, kot temizleme, baharat paketleme... ve daha birçok işi hep evimizde yaparız ve parça başı parasını alırız.

Üstelik ücretlerimiz o kadar düşüktür ki, ödemeler o kadar risklidir ki, boş durmaya cesaret edemeyiz: çoğu zaman fason işin yanı sıra üç beş yemeni oyalayıp kenara atarız, konu komşudan sipariş alırız. O yüzden fason mu çalışıyoruz, siparişle mi çalışıyoruz yoksa kendi hesabına mı çalışıyoruz, ayırmak zordur. Çünkü hepsi birdeniz. Aynı anda, hepsini yaparız.

Kısacası, bizler bağımlı çalışanlarız. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (İLO) Evde Çalışma konulu bir sözleşmesi var, orada evde çalışmayı bağımlı çalışma olarak tarif ediyor. Önce evi tarif ediyor; "işverenin işyeri hariç çalışılan yer" "ev"dir diyor. Sonra da bağımlı çalışmayı tarif ediyor, diyor ki, malzemeyi işi veren vermeyebilir, hammaddeyi vermeyebilir, parayı da önceden vermeyebilir, ama sonuçta yapılacak işi o belirliyorsa, bu, bağımlı çalışmadır. Yani bizler, bağımlı çalışanlarız, işçiyiz. Ev-eksenli çalışan işçileriz. Ama işçi olduğu bile çoğu zaman kabul edilmeyen, "girişimci" diye yaftalanıp işçilik haklarından uzaklaştırılmaya çalışılan işçileriz. "Normal" işçilerden daha ucuza, daha kötü koşullarda, hiçbir sosyal güvencemiz olmadan çalışırız.

Çok düşüktür ücretlerimiz, biliriz. Ama "sürekli olsun da az olsun" diye yaparız. Onlar da gününü söyler, yetiştiremezsek bir daha iş alamayız. Patronumuzu bilmeyiz, aracı vardır, ona çalışırız, bir de onun kazanmasını sağlarız, ucuz işçilik yetmezmiş gibi. Bazen 12 saat bazen 18 saat iş olur yaparız, sonra günlerce boş kalırız. Patronumuzu bilmeyiz ama bazen büyük mağazalarda yaptığımız kazakları, dokumaları görürüz, ki ne fiyattır şaşar kalırsın. Bazen paramızı alamayız, hiçbir yere de başvuramayız, başvursak da yine de alamayız, çünkü bize ödedikleri parayı bir şekilde gider gösterirler, ama bizi işçi diye göstermezler ki hiçbir hakkımız olmasın. Sosyal güvencemiz yok, iş kazası geçirdiğimizde, hastalandığımızda, meslek hastalığına yakalandığımızda hiçbir güvencemiz yok. Ne işimiz görünür, ne kazancımız.

Sosyal güvence istiyoruz

Sosyal hayatımız da olmaz . Çok azdır. Evden çıkmak sorundur zaten. İşimiz görünmez, ama bizi bağlar. Düzenli işimiz, düzenli kazancımız yoktur. Ne iş saatimiz bellidir, ne de düzenimiz. Değişken bir çalışma şeklimiz vardır bizim. Bunların örgütlenerek çözülebileceğini biliyoruz ve bunun için örgütleniyoruz. Yani yukarda eksik söyledik; biz ev-eksenli çalışan kadınlarız ama örgütlü, örgütlenen ev-eksenli çalışan kadınlarız.

Örgütlenmemiz yeni değil; 1994'ten beri uğraşıyoruz. Hem tek tek yerellerde uğraşıyoruz, hem Türkiye ölçeğinde ev-eksenli çalışanların dayanışma ağını oluşturmaya çalışıyoruz –biz buna Türkiye HomeNet diyoruz- hem de uluslararası örgütümüz var, diğer ülkelerdeki ev-eksenli çalışanlarla, örgütleriyle dayanışıyoruz, uluslararası ölçekte uğraş veriyoruz.

Sadece dünya ölçeğinde değil, ülke içinde de dayanışma önemli bizim için. Kadın olmanın, emeğimizi biçimlendirdiğini biliyoruz çünkü. Baştan beri fabrika işçileriyle dayanışma oluşturmaya çalışıyoruz; fabrika işçileriyle güçbirliği yapmayı önemsiyoruz. Ayrıca çocuklarımıza, yaşlılarımıza, bakıma muhtaç aile büyüklerimize, engelli çocuklarımıza bakarken, ya da gündelik ev içi işlerimizi yaparkenki karşılıksız emeğimiz, bizi ev-eksenli çalışan olmasa da diğer kadınlara bağlıyor. Bu nedenle elimizden geldiğince, her vesileyle birlikte tavır almaya çalışıyoruz. Mesela biz ev-eksenliler olarak sosyal güvence istiyoruz, asgari ücret istiyoruz, sosyal güvenlik istiyoruz. Ama son günlerde Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı var; biz ev-eksenliler olarak hiçbir sosyal güvenceye sahip değiliz; ama bu yasa böyle geçerse, hiç kimsenin sosyal güvencesi olmayacak. Yani hep birlikte hepimizin tek tek taleplerini içeren bir yasa için uğraşmak önem taşıyor. Bu sadece bir örnek.

Örgütlenmek için bu güne kadar birçok adım attık, daha önümüzde çok uzun bir yol var. Örgütlenmemizin hikayesini gelecek sayıya yazacağız. Ondan sonra da ev-eksenli çalışanlar olarak bizlerin talepleriyle, mücadelesiyle siz fabrika işçilerinin taleplerinin, mücadelesinin nasıl ortaklaşabileceğine ilişkin fikirlerimizi yazacağız. Somut örnekler üzerinden tartışmayı sürdüreceğiz.

Tekrar görüşmek üzere.

AV. SERAP ÖZDEMİR
Petrol-İş Sendikası Hukuk Müşaviri

Nişanlıyım, haklarım var

Nişanlanmak, kadın ve erkeğin evlenmeden önce birbirlerini tanıdıkları ve evlilik hazırlıkları yaptıkları bir dönemdir. Bu döneme ilişkin de yasal haklarımız bulunuyor. Ancak, bu haklardan tam anlamıyla haberdar olduğumuz söylenemez. Bu kez nişanlılık dönemine ilişkin yasal haklarımız nelerdir? Sorusuna cevap arıyoruz.

Medeni Kanunda, nişanlanmanın evlilik vaadiyle olacağı belirtilmektedir. Taraflardan birisi diğer tarafa evlenme vaadinde bulunmuş ise, karşı taraf ta bunu kabul etmişse tarafların iradelerinin uyuştuğu anda nişanlılık denilen hukuki ilişki başlamış olur, yüzük takılması şart değildir. Zira nişanlanma herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olması nedeniyle, temsilci aracılığıyla nişanlanma akdinin yapılması mümkün değildir.

Nişanlanmanın gerçekleşebilmesi için nişanlanacak kişilerin ayrı cinsten olmaları ve her iki tarafın kendi serbest iradeleriyle evlenme vaadinde bulunmaları gerekmektedir. Aksi takdirde nişanlanma ilişkisi kurulmaz ve geçersiz sayılır.

Geçerli bir nişanlanmadan söz edebilmek için taraflar arasında nişanlanmaya engel hallerin bulunmaması gerekir. Kanunda nişanlanma engellerinin neler olduğu açıkça belirtilmemiş ise de evlenme engelleri olarak belirtilen; birinin evli bulunması, sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması, akıl hastalığı bulunması, evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması halleri nişanlanma için de engeldir ve geçersiz olmasına yol açar.

Nişanlanmak için kanunda herhangi bir yaş şartı da aranmamaktadır. Nişanlanacak kişilerin yaşlarının küçük veya kısıtlı olması, nişanlanmanın kurulmasına engel olmamakla birlikte nişanlanmanın mali sonuçları açısından yasal temsilcilerinin onayı gerekmektedir.

Nişanlanma sözleşmesi, belli koşulların gerçekleşmesine veya süreye bağlı yapılabilir. Örneğin taraflardan birinin okulunu bitirmesi veya iş bulması gibi koşula veya süreye bağlanabilir.

Nişanlanmadan doğan yükümlülükler

Nişanlanma, evlenmeye yönelik geçici bir süre olduğundan uygun bir zaman sonra evlenme yükümlüğü doğurmaktadır. Nişanlanmanın amacı da budur. Ancak evlenme yükümlülüğü, evlenmeye zorlama hakkı vermemekte, nişanlılar evlenip evlenmemekte serbest bırakılmaktadır. Nişanlılardan biri, hiçbir sebep göstermeksizin evlenmekten vazgeçerse, bu akdi bozarsa, diğer taraf evlenmeye zorlamak için dava açamayacaktır.

Nişanlanma sonucu sadakat yükümlülüğü doğmakta, nişanlıların evlenmeyi tehlikeye düşürücü davranışlardan kaçınmaları gerekir.

Nişanlanma, yardımlaşma ve dayanışma yükümlülüğü getirmekte, nişanlıların maddi ve manevi yönden birbirlerine yardım etme ve birbirlerini desteklemelerini zorunlu kılmaktadır. Aksi davranışlar nişanın haklı sebeple bozulması sonucunu doğurabilir.

Taraflar nişanlanmanın evlenme ile

sona ermemesi hali için bir cayma tazminatı veya cezai şart kararlaştırmış olsalar bile, bu ödemelerin yapılmaması dava açma hakkı vermemektedir. Ancak bunu taraf veya taraflar kendiliğinden ödemişlerse, ödediklerini de geri isteyemeyeceklerdir.

Nişanlanmadan doğan haklar

► Tazminat İsteyebilme Hakkı; nişanlılardan birinin öldürülmesi halinde sağ kalan nişanlı, ölümden sorumlu olan kişilerden hem maddi tazminat yani destekten yoksun kılma tazminatı, hem de manevi tazminat talep edebilir.

► Tanıklıktan Çekinme Hakkı; nişanlılardan her biri diğer tarafın yargılandığı özel hukuka ya da kamu hukukuna ilişkin bir davada herhangi bir gerekçe göstermeksizin tanıklık yapmaktan çekinme hakkına sahiptir.

► Mal Rejimi Sözleşmesi Yapma Hakkı; Medeni Kanundaki yasal mal rejimi, evlendikten sonra edinilmiş mallara katılma rejimidir. Ancak nişanlılar evlenmeden önce mal rejimi sözleşmesi yaparak, mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı veya mal ortaklığından birini de seçebilirler. Noterde yapılacak bu sözleşme, evlenme başvurusu yaparken sunulmalıdır.

Nişanlılığın sona ermesi

Nişanlılık ilişkisi; kendiliğinden ortadan kalkar veya taraflarca sona erdirilebilir.

► Nişanlılığın kendiliğinden sona erme halleri; evlenme, ölüm, gaiplik ve fiili imkansızlıktır.

► Nişanlılar, evlenme işlemleri için gerekli başvuruyu yaparak evlenme iradelerini evlendirme memuruna açıklamakla yani evlenmekle nişanlılık sona ermektedir.

► Nişanlılardan birinin ölmesi veya hakkında gaiplik kararı verilmesi durumunda da nişanlılık kendiliğinden sona erer.

► Nişanlandıktan sonra evlenmeyi imkansız kılan örneğin cinsiyet değiştirme veya başkasıyla evlenme gibi sebeplerin ortaya çıkması da nişanlılık ilişkisi de sona erdirmektedir.

► Nişanlılar isterlerse karşılıklı anlaşma veya tek taraflı olarak nişanı bozabilirler.

Nişanlılar karşılıklı anlaşma ile nişanlılığa son verebilirler. Bu herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Karşılıklı anlaşma yani ikale ile nişanın sona erdirilmesi durumunda nişanlılar birbirlerinden maddi ve manevi tazminat talep edemezler, sadece hediyelerin geri verilmesini talep edebilirler.

Nişanlılardan biri diğeri ile evlenmek istemiyorsa, dilediği zaman tek taraflı olarak nişanlılığı sona erdirebilir. Eğer nişan haklı bir sebebe dayanarak bozulursa diğer nişanlıya maddi ve manevi tazminat ödemek zorunda kalınmaz. Ancak nişanın bozulması haklı bir sebebe dayanmıyorsa nişanı bozulan, nişanı bozan taraftan maddi - manevi tazminat talep edebilir. Hediyeler ise, nişanın haklı ya da haksız olarak bozulmasına bakılmaksızın geri istenebilir.

Nişanlılığın sona ermesinin hukuki sonuçları

Nişan tek taraflı olarak bozulmuşsa, haklılık veya haksızlık nedeninin varlığı, maddi-manevi tazminat açısından önem taşımaktadır.

► ***Maddi tazminat:*** Nişanlılık ilişkisini haksız yere bozan veya kusuru ile nişanın bozulmasına yol açan taraf, diğer tarafı maddi zarara uğratmış ise maddi tazminat ödeme yükümlülüğündedir. Maddi tazminat talebinde bulanabilmek için nişanlının evlenme veya nişanlanma amacıyla harcamalar yapmış olması gerekmektedir. Tazminat isteme hakkı olan tarafın ana ve babası veya onlar gibi davranan kimseler de yaptıkları harcamaları için maddi tazminat isteyebilirler.

► ***Manevi tazminat:*** Nişanın bozulmasında kusuru olmayan ve bu nedenle kişilik hakkı saldırıya uğrayan taraf, diğer taraftan manevi tazminat isteyebilir. Nişanın bozulması nedeniyle üzüntü duymak manevi tazminata konu olmayacaktır. Nişanlının kişilik haklarının ihlali, şeref ve namus duygularının yaralanmış olması veya çevresine karşı küçük düşürülmüş, itibarının sarsılmış olması gerekmektedir. Manevi tazminat davasında davacı ve davalı nişanlılardır. Hakim, manevi zararın varlığını kabul etmesi halinde tarafların ekonomik ve sosyal durumlarına uygun bir tazminatın ödenmesine karar verir.

► ***Hediyelerin iadesi:*** Nişanlılığın evlenme dışındaki bir sebeple sona ermesi halinde, nişanlıların birbirlerine veya ana ve babanın ya da onlar gibi davrananların, diğer nişanlıya vermiş oldukları alışılmışın dışındaki hediyeler, verenler tarafından geri istenebilir. Maddi ve manevi tazminat davasında nişanın tek taraflı bozulmuş olması veya diğer tarafın kusurlu olması şartı aranırken, hediyelerin geri verilmesi davasında bu şartlar aranmamaktadır. Hediyelerin nişanlılık nedeniyle verilen ve de maddi değerleri yüksek olan hediyeler olması gerekmektedir. Bazı bölgelerde uygulanan başlık parası da geri istenebilecek hediyeler arasındadır. Hediye sayılmayan eşyalar örneğin mektuplar, resimler veya kullanılmakla eskiyen eşyalar istenemez. Hediyelerin geri verilmesi davası, hediyeleri veren nişanlı, anne ve babası veya nişanlının anne ve babası gibi davranan kişiler tarafından diğer nişanlıya karşı açılabilir. Taraflara verilen hediyeler mevcut ise aynen, aynen verilemiyorsa benzeri, benzeri de verilmiyorsa bedeli talep edilir. Mahkeme, hediyenin, nişanın sona erdiği tarihteki değerini bilirkişilere tespit ettirerek bedelinin ödenmesine karar verir.

Nişanlılıktan doğan maddi ve manevi tazminat davaları ile hediyelerin geri verilmesi davası, davalının ikametgahının bulunduğu Aile Mahkemesinde, nişanın bozulmasından itibaren bir yıl içerisinde açılmalıdır. Bu süre sonunda dava açılmazsa zamanaşımına uğramaktadır.

Mutlu birliktelikler dileğiyle…

Hazırlayan: Selgin Zırhlı Kaplan

Ekmeğinizi kendiniz yapın

Bizim mutfağımızda, yemek kültürümüzde ekmek tartışılmaz bir yere sahiptir. İster hazır alınsın, ister elde yapılsın, ister fırında ister sacda pişirilsin, ister sert ister yumuşak, , beyaz, esmer olsun, ister buğdaydan, mısır unundan, çavdar unundan olsun, ekmeksiz bir öğün düşünemeyiz. Yemeklerimiz de buna uygun, ağız tadımız da. Ekmeğin toplumumuzda sahip olduğu önemi atasözlerine ve deyimlere de bakarak da anlayabiliriz: "Ekmek elden, su gölden", "ekmek aslanın ağzında", "ekmek kavgası", "ekmeğini taştan çıkarmak", "ekmeğine yağ sürmek" vs. şeklinde çoğaltabiliriz. Eh, ekmekten bu kadar sözettikten sonra birkaç tarif vermezsek olmaz değil mi? Şu aralar ekmek makineleri çok revaçta, ama ben size klasik yöntemle, yani elinizle yoğurup fırında pişirebileceğiniz tarifler vereceğim.

Zeytinli Ekmek

***Malzemeler**: 3 su bardağı un, 4 yumurta, 1 su bardağı zeytinyağı, yarım su bardağı yoğurt, 1 su bardağı siyah zeytin, 1 çay kaşığı kuru nane, 1 çay kaşığı tuz, 1 çay kaşığı kabartma tozu, yarım limon suyu*

Yapılışı: Derin bir kapta yumurtaları, yoğurdu, zeytinyağını, limon suyunu, tuzu ve naneyi iyice karıştırın. İyice karıştıktan sonra karışıma unu, kabartma tozunu ve çekirdeklerini çıkartıp doğradığınız zeytinleri ekleyin. Ekmeği pişireceğiniz kabı yağlayarak bu karışımı dökün. Önceden 180 derecede ısıtılmış fırında 40 dakika pişirin. Ekmeğiniz hazır, afiyet olsun.

Cevizli Tarçınlı Ekmek

***Malzemeler**: 1 su bardağı ılık süt, 2 yemek kaşığı zeytinyağı, 2 yemek kaşığı şeker, 1 tatlı kaşığı tuz, 1 tatlı kaşığı taneli maya, 1 su bardağı beyaz un, 1 su bardağı tam un, 1 su bardağı ceviz, 1 çay kaşığı tarçın*

Yapılışı: Ceviz dışındaki tüm malzemeleri karıştırın, hamur haline getirerek iyice yoğurun. Hamur topu haline getirerek üzerini örtün ve mayalanması için 40 dakika oda sıcaklığında bekletin. Hamur mayalanıp kabardıktan sonra ufaladığınız cevizleri ekleyip tekrar yoğurun. Cevizli hamur topunu da 25 dakika mayalanması için üzerini örterek bekletin. İkinci mayalanma işleminden sonra daha önceden 180 derecede ısıttığınız fırında 40 dakika pişirin. Afiyetle yiyin.

ÇAY SAATİ EKMEK KADAYIFI

***Malzemeler**: Hamuru için 4 adet yumurta, 1 su bardağı toz şeker, 2 su bardağı un, 1 tatlı kaşığı soda, 115 gr margarin Şurubu için 3 su bardağı toz şeker, 1.5 su bardağı su, 1 tatlı kaşığı vanilya, 1 tatlı kaşığı limon suyu*

Yapılışı: Önce şurubu hazırlamak lazım. Bunun için şekeri ve suyu orta ateşte 1-2 dakika kaynatın. Kaynadıktan sonra ocaktan indirip limon suyunu ekleyip karıştırın. Ardından hamuru hazırlamaya başlayın. Hamuru için derin bir kapta yumurtaları iyice çırptıktan sonra şekeri ekleyin ve eriyinceye kadar karıştırın. Kalan hamur malzemelerini de ilave ettikten sonra pürüzsüz bir kıvam elde edinceye kadar çırpın. Karışımı yağlanmış tepsiye dökerek önceden 180 derece ısıtılmış fırında kahverengini alıncaya kadar pişirin. Fırından çıkartarak 5 dakika bekletin, daha sonra üzerine ılınmış şurubu dökün. Şurubu iyice emmesini bekleyin. Soğuyunca servis yapabilirsiniz. Afiyet olsun.

EKMEKSİZ BESLENME: YANLIŞ BESLENME...

Fazla kilolarımızdan kurtulmak istediğimizde ilk önce ekmek yemeyi bırakmamız gerektiğine inanılırdı. Beslenme uzmanları, aksine, sağlıklı beslenme için ekmekten vazgeçmenin yanlış olduğu görüşünde.
Beslenme uzmanları, vitamin ve mineral yönünden zengin ekmeğin beslenme diyetinden çıkartılmaması gerektiğini düşünüyor. Özellikle tam buğday ekmeği gibi tahılını tam almış ekmeklerin kalori yönünden düşük, ancak posa ve besin değeri bakımından yüksek olduğunu, şeker hastalığının denetiminde büyük fayda sağlayacağını söylüyor. Uzmanlar, tam ekmekte bulunan buğday kepeğinin kan lipitlerin yükselmesini önlediğini, ayrıca kalın bağırsak hastalıklarına yakalanma riskini azalttığını, fazla bilinmeyen bir özellik olarak da insanın zihinsel ve fiziksel performansını arttırıp sakinletirici etki yaptığını belirtiyorlar. Hazır alınmayıp evde yapıldığında bu faydaların daha da artacağı belirtiliyor.

Cemile Teyze'nin
MUTFAĞINDAN

Tercihlerimiz, çiçeklenen açelyam

"Mart ayı dert ayı" der büyükler. Doğayı, ayları insan deneyimleri süzgecinden geçirince, pek çok yorum yapmak mümkün elbette. Bunun her zaman gerçeklikle örtüşmesi de gerekmiyor. Mart ayı kışı da barındırır içinde bahara ait canlılığı da. Geçiş ayıdır yani her geçiş süreci gibi o da geçmişin kalıntılarını içerir gelmekte olanın gizemini ve ümidini müjdeler. Mart ayının kadınlar için önemi 8 Mart'tır bir yandan da... 8 Mart kadınların birlik, mücadele, dayanışma günü. Ben de katılırım sağlığım müsaade ettikçe bu etkinliklere. Neşeli oluyor, güzel oluyor, öğretici oluyor.

Bu sene sağlığım pek yerinde. Zihnim de pırıl pırıl yaşlanınca insan, hayatımın safhası, dediği zamanları daha rahat algılıyor. Sanki beyaz bir sayfa var önümde. O sayfanın milimini boş bırakmadan, istediğim doğrultuda doldurabilirim artık. Eski dostlarıma, arkadaşlarıma yeniden kavuştum. Geriye dönüp baktığımda birkaç senedir ciddi bir savrulma yaşadığımın farkına vardım. İnsan her yaşta hata yapabiliyor sevgili kızlarım. Yanlış tercihler o insanın geçmişini zedelediği gibi bugününden de çok şey alıp götürüyor. Aman sevgili kızlarım. Düşünün. Kendiniz, çevreniz, tercihleriniz üzerine. Kendi kendini ikna ederek koca bir yanılgıyı insan bazen ömür boyu da sürdürebiliyor çünkü.

Hayata dahil değil, müdahil olmak lazım. Siz yaşamı değiştirmezseniz ve yaşamı değiştirme konusunda uğraş verenlerin yanında olmazsanız, o sizi çarkları içine alıp yoğurur, sadece organik ihtiyaçları için yaşayan insanlar haline getirir.

Geçen gün bir grup genç kadın ve erkek beni bir toplantıya çağırdı. Eski sendikacıyım ya... 8 Mart üzerine konuşup, anılarımı paylaşmaktı maksatları.

Nasıl umutlu çıktım toplantıdan sizlere anlatamam... Kendini akıntıya kaptırmak yerine itirazı, mücadeleyi seçen bu gençlerle, bu ülkede yaşayan kadınların ve yoksulların ezilmesini, direnme hallerini ve örgütlülüklerini konuştuk. Kızlar zehir gibiydiler genç erkekler de arkadaşlarının yaşadıklarını anlıyorlar, kendilerinin neleri yapmamaları gerektiği konusunda fikir yürütüyorlardı. Ne kadar vicdanlı, umutlu, akıllı ne güzel çocuklardı anlatamam sizlere.

Eski arkadaşlarım, bugünün muhalif gençleri. Kiminin yüzünde derinleşmiş çizgiler, kiminin gözünde aydınlık bir geleceğin umutları. Sömürüye karşı daha adil bir dünya için kalpleri çarpan, sürekli mücadele eden bu insanlar olmasa, rekabet, acımasızlık, vicdansızlık, yalan yani mevcut düzenin tüm insanlık dışı hallerine nasıl dayanabilirdik...

Değerli kızlarım lütfen ve ne olur, çarşıdan kazak seçerken ya da, pazardan patlıcan seçerken ayırdığımız süre kadar bir süreyi, kendi yaşamlarımız ve tercihlerimiz için de harcayalım. Siyasi partiden sendikalara, eşlerden arkadaşlara, tercihlerimizi doğru yapalım. Geçip giden zamanı geri getirmek mümkün olmuyor. Yaş ilerledikçe insanın kendine dönmesinin maliyeti de çok büyük oluyor...

"*Açelyalar hep seni hatırlatır bana*" diye bir şarkısı vardır, Yeni Türkü müzik grubunun. Açelya benim de sevdiğim bir çiçektir... Ruhları ruhumla eş çok sevdiğim iki dostum geçirdiğim bir operasyondan sonra bana açelya getirdi… Toprağı funda toprağı olmalıymış açelyanın, güneşten hoşlanmazmış, salonlarda pencere kenarına koymak gerekirmiş. Ben de önce salona cam kenarına koydum… Bir iki gün kaldı orada çiçekleri solmaya başladı. Sonra mutfağa alayım, dedim. Aldım mutfağa, pencereyi de açtım hafiften. Şimdi pırnakıl çiçek dolu üzeri ateş kırmızısı. Ortamını buldu, diye geçirdim geçen gün içimden, sevgili çiçeğim buldu ortamını. Hepimiz için bu geçerli değil mi? Ortamımızı bulmamız dileğiyle sevgili kızlarım.

Kadın-erkek eşitliğinde herkes sınıfta kaldı

Kadın Adayları Destekleme ve Eğitme Derneği (KA-DER) Türkiye'nin Temsilde Kadın-Erkek Eşitliği Karnesi'ni açıkladı:

KAMUDA KADIN TEMSİLİ

Müsteşar	Yüzde 0
Vali	Yüzde 0
Kaymakam	Yüzde 1,55

YEREL YÖNETİMLERDE KADIN TEMSİLİ

Belediye Başkanı	Yüzde 0,56
İl Genel Meclisi Üyesi	Yüzde 1,8
Belediye Meclisi Üyesi	Yüzde 2,3

PARLAMENTO VE HÜKÜMETTE KADIN TEMSİLİ

Bakanlar Kurulu	Yüzde 4,2
Milletvekili	Yüzde 9,1

SENDİKALARDA KADIN TEMSİLİ

DİSK Yönetim Kurulu	Yüzde 0
Türk-İş Yönetim Kurulu	Yüzde 0
Hak-İş Yönetim Kurulu	Yüzde 0
Kamu-Sen Yönetim Kurulu	Yüzde 0
Memur-Sen Yönetim Kurulu	Yüzde 0